

november 2017

novinky z radnice

život a kultúra trnavy

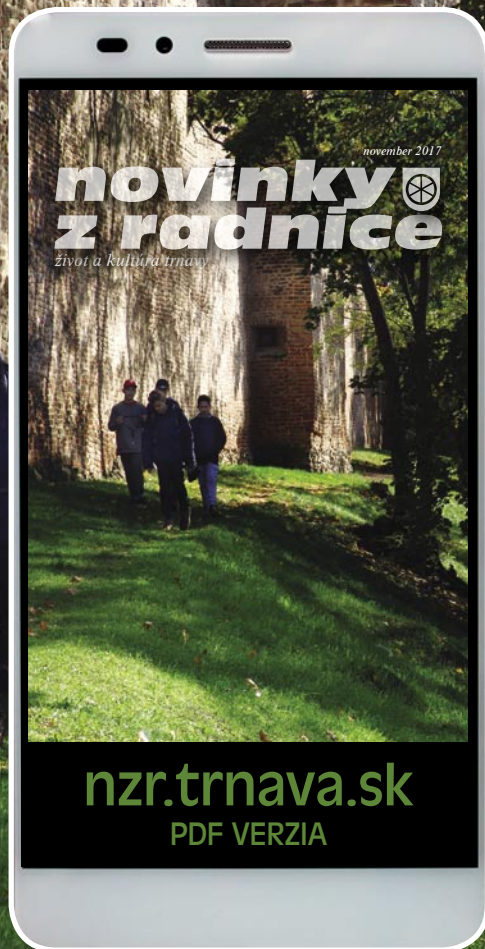

foto: Elena Ursinyová

mesto trnava ■ ročník XXVIII ■ číslo 9 ■ nepredajné!

ČÍTAJTE
aj na mobile

Pavol Tomašovič

Obnovenie nádeje

Keď slnko zapadne za obzor
a na sietnicu oka už nemá aký lúč dopadnúť,
zlejú sa pred zrakom kontúry sveta: do tmy. Keď tma prenikne
krajinou a zhasne sa v oknách duší, prepadne spoločenstvo beznádej
a úzkosť sa dotkne každého z nás.
V posledných rokoch sa viacerým zdá, akoby za obzor zašli
naše nádeje, akoby dôveru prekryli chmáry rezignácie.
Je ľahké im podľahnúť, tak ako pocitu ukrivdenia.
Veď, kto z nás nepocítil v živote nedocenenie, chlad či urážku?
Paradoxne v týchto novembrových dňoch, keď svetla a tepla ubúda,
rozjasňuje zatemnenú myseľ nádej zo žiary cintorínov.
Pri pohľade na plamienky sviečok sa inak smutné a pietne prostredie
mení na miesto svetla. Mŕtve vďaka intenzívnym myšlienkam
a spomienkam ožíva. Srdca sa nanovo dotýkajú príbehy,
ktoré zasiahli hĺbku jeho duše. Jedna zapálená svieca,
pamäť uchováajúca stopy lásky, mení okolitú tmu
a prehrieva chladné ovzdušie. Cesta a možnosť,
o ktorú by sme sa mohli pokúsiť snád' každý deň.
Nielen na cintorínoch, pri spomienke na zosnulých,
ale všade tam, kde vyhasol život nádeje, lásky a dôvery.
Ak už nie z presvedčenia o presahu života, tak aspoň z úcty k tým,
ktorí nám život odovzdávali. Od nich vieme, ako hreje pohladenie,
ako rozochvieva bozk, aká krehká je dôvera a láska.
Nájsť odvahu a zapáliť svetlo v dobách, keď sa šíri tma, urážky,
závisť a hnev, sa zdá byť takmer nemožné.
Dost' sme už zažili rán, výsmechu i nepochopenia.
Ak všetci podľahneme tieňom predstáv, že vyhráva iba moc a zlo,
až vtedy nastane doba chladu a tmy. Doba, v ktorej nemá čo
dopadnúť na povrch duše citlivej na záchvevy života.
Doba, kde nemá kto podať pomocnú ruku, ponúknuť slovo útechy či
povzbudenia. Našťastie, myslím si, že stále je dost' ľudí,
ktorí sa dokážu podeliť o svoju radosť, lásku i poznanie.
Ešte stretávam ľudí so zapálenou sviecou v duši,
ktorá vyžaruje z rozjasnených očí. Nehľadajme ich však tam,
kde povrchné blikajúce svetlá reklám a zdanlivého úspechu, peňazí
a moci odpútavajú náš pohľad od reálneho života.
Iba v reálnom živote, s chybami i bolesťami, sme stretli tých,
ktorí nás pohladili, poradili, objali. Ak prepadáme dojmu,
že je to nostalgia, skúsme z mŕtvej zóny odumretia a tmy
vystúpiť so svetlom vo vlastnej duši. Každý z nás má tu moc
zapáliť sviecu. Každý z nás nosí svetlo v sebe. Podelme sa oň.
Keď lúč svetla prerazí tmou, z tieňov vystúpia obrisy sveta,
ktoré sme prehliadali. Obnovená nádej, potvrdená krokmi smerom
k iným, vracia medzi nás harmonické tóny života.
Iba v nej má zmysel zapálená svieca.

NOVINKY Z RADNICE

Život a kultúra Trnava

Vydavateľ: Mesto Trnava

IČO: 00313114

Evidenčné číslo: EV 2899/09

ISSN 1339-8989

Náklad 5 000 ks

Šéfredaktorka: Elena Ursinyová

Redaktorka: Miroslava Kuracinová Valová

Redakčná rada: Dušan Vančo, Martin Jurčo

Redakcia: Radnica, Hlavná 1,

917 71 Trnava

Číslo telefónu: 033/32 36 344

E-mail: elena.ursinyova@trnava.sk

Grafická úprava: Andrej Grossmann

Tlač: Váry s. r. o.

Hlavná 54, 917 01 Trnava

Periodicita vychádzania:

desaťkrát do roka, august / september

a december / január ako dvojčíslo

.....

Novinky z radnice nájdete

aj na nzs.trnava.sk

(vm)

Ako bude vďaka projektu LUMAT vyzerat' lesík na Štrkoch po obnove?

Ako sme už na stránkach Noviniek z radnice informovali, zanedbaný lesopark na Štrkoch sa vďaka projektu LUMAT (CE89) spolufinancovaného z Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci programu Interreg CENTRAL EUROPE 2014 – 2020 premení na príjemnú oddychovú lokalitu. Projektová dokumentácia je už hotová, predstavy o budúcom vzhľade lokality majú konkrétne kontúry.

Neudržiavaný lesík plný náletových a rizikových drevín by mal po obnove už na jar 2019 Trnavčanom rozšíriť možnosti, kam okrem Kamenného mlynu vybehnúť do prírody v blízkosti mesta.

Na mieste bude vybudovaná vodná plocha, ktorá bude priestorom dominovať. Materiál po vyhlbení jazierka poslúži ako základ tzv. slnečného kopca, kde sa bude dať opaľovať či piknikovať.

V blízkosti vodnej plochy v južnej časti bude vytvorený priestor na oddych s posedením na slnku aj v tieni, pri ohnisku i pod prístreškom. Doplní sa mobiliár (lavičky, stôl, koše, informačné tabule, stojan na bicykle a iné) z agátového dreva.

Okrem relaxu, grilovania či športových aktivít sa tu bude dať aj poprechádzať. Nové chodníky povedú okolo jazierka, stredom lesíka aj po jeho obvode. Okrajovými časťami lesoparku návštevníkov prevedie náučný chodník s ekoostrovčekmi pre huby, hmyz a búbkami pre vtáky a netopiere. Samozrejmosťou bude aj verejné osvetlenie.

Priestor okolo vodnej plochy aj s násypom bude zatravnený lúčnym porastom. Vysadené budú dlhoveké solitérne dreviny a niekoľko menších skupín stromov. Prírodný charakter prostredia bude dotvárať bylinný podrast v okolí chodníkov, ktorý sa spontánne obnoví po presvetlení existujúceho hustého porastu. Ostatné plochy sa ponechajú bez zásahu.

Cieľom revitalizácie je zvýšenie ekologickej hodnoty a stability lesoparku, ktorý je považovaný za biocentrum miestneho významu. Plánované úpravy budú mať na toto miesto priaznivý vplyv, pretože

podporia diverzitu flóry a fauny; očakáva sa tiež zlepšenie vodného režimu a pozitívny vplyv na mikroklima riešeného priestoru. ■

O projekte LUMAT CE89

Projektové partnerstvo LUMATu tvorí 13 zahraničných partnerov, spomedzi ktorých sme spolu so Slovenskou technickou univerzitou v Bratislave jedinými slovenskými

partnermi. Revitalizácia Štrkov je jednou z dvoch pilotných investícií, ktoré sa budú v rámci projektu realizovať (druhou je revitalizácia lokality Ruda Slaska v susednom Poľsku).

Ostatné aktivity tohto projektu zahŕňajú tvorbu metodík, stratégií, akčných plánov a materiálov na ďalšie vzdelávanie odbornej i laickej verejnosti.

(vm)

Trstínska ulica bude bezpečnejšia vďaka novému chodníku a cyklochodníku

Mestská samospráva buduje nový chodník spojený s cyklochodníkom, ktorý umožní pohodlnejší a bezpečnejší prechod Trstínskou cestou aj ľuďom bez auta. Úsek od nového nákupného centra až po železničné praecestie v dĺžke zhruba 500 metrov by mal byť dokončený do začiatku novembra, predpokladané náklady sú približne 152 000 eur.

Kvôli priestorovým obmedzeniam sa o priestor podelia chodci s cyklistami. Navrhovaný spoločný chodník popri frekventovanej komunikácii bude umiestnený v časti medzi krajom cesty a existujúcim oplotením, resp. krajom existujúcich spevnených plôch. Tento priestor je v súčasnosti prevažne

nevyužitý, tvorí ho trávnatý povrch a zemina, miestami so značnými deformáciami, ktoré vznikli ako stopy po občasnom parkovaní ťažkých nákladných áut. Súčasťou stavby sú aj sadové úpravy a ve-

rejné osvetlenie vrátane preložky oznamovacieho vedenia. Návrh trasovania vychádzal z priestorového usporiadania lokality s prihliadnutím na hranice parciel a existujúce objekty. ■

(eu), foto: (at)

Namiesto betónu trávnik, v budúcoročnom rozpočte je navrhnutá suma aj na ihriská

Mesto Trnava v rámci adaptácie na zmenu klímy sprevádzanú vlnami horúčav postupne mení spevnené betónové aj asfaltové plochy, ktoré už neplnia svoju pôvodnú funkciu, na plochy zelene. V týchto dňoch sa začali asanačné práce na Hospodárskej ulici. Namiesto dvoch zdevastovaných betónových detských ihrísk pribudne v tejto frekventovanej časti mesta 555 m² trávnik.

Funkcia trávnatých plôch a stromov v mestách je významná a nezastupiteľná. Nová plocha trávnik, ktorá vznikne na Hospodárskej ulici, dokáže vyrobiť kyslík pre takmer deväťsto ľudí, absorbuje oxid uhľčitý, zníži prašnosť, zachytí dažďovú vodu tam, kde spadne, zvýši vlhkosť vzduchu a pomôže aj v horúčavách. V po-

rovaní s betónovými plochami, ktoré sa cez deň prehrievajú a nakuumulované teplo vyžarujú aj v noci, trávniky majú až o 8 stupňov Celzia menej ako okolitý vzduch a jeho teplotu znižujú. Nové detské ihriská bude mestská samospráva situovať do priestorov, ktoré nie sú natoľko zaťažené hlukom z dopravy a emisiami výfu-

kových plynov. V návrhu budúcoročného rozpočtu mesta je na tieto účely zatiaľ 250 tisíc eur. Ak poslanci návrh v tejto podobe schvália, mesto bude postupne budovať nové alebo obnovovať pôvodné detské ihriská v každej mestskej časti s dôrazom na to, aby spĺňali súčasné technické a bezpečnostné požiadavky. ■

(vm)

Predvianočné tvorivé dielne sa začnú 1. decembra

Čo by to bol za december bez tradičných Predvianočných tvorivých dielni pre deti? Ani tento rok nebudú chýbať obľúbené kreatívne aktivity, na ktorých budú môcť deti popustiť uzdu svojej fantázii a tvoriť originálne vianočné dekorácie a darčeky. Desiaty ročník festivalu detskej tvorivosti sa bude konať od piatku 1. do nedele 17. decembra 2017. Pre verejnosť budú dielničky otvorené vždy cez víkend medzi 15. a 19. hodinou v osvedčených priestoroch bývalého obchodu s odevmi „Pod stĺpmi“ na Hlavnej ulici č. 8.

„Našou snahou je ponúknuť deťom možnosť vyskúšať si zakaždým niečo iné, pripravili sme preto zaujímavé nové nápady, techniky a postupy,“ hovorí koordinátorka tvorivých dielni Katarína Haršányiová z odboru vzdelávania, športu a kultúry Mestského úradu v Trnave. Malých návštevníkov čakajú rozmanité tvorivé aktivity s vianočnou a zimnou tematikou obohatené ľudovo-umeleckými aktivitami

a tradičnými technikami ako práca s textíliami, bavlnou i hlinou či využitie rôznych prírodnín a potravinárskeho materiálu.

Prvý víkend bude patriť výrobe adventných vencov, pohľadníc a svietnikov s mikulášskou tematikou, druhý prinesie inšpiráciu na vianočné darčeky a počas tretieho víkendu budú deti tvoriť rôzne ozdoby a dekorácie nielen na vianočný stromček. „Predsviatočnú atmosféru

doplní aj vôňa medovníkov, ktoré budeme piecť priamo na mieste,“ dodáva Katarína Haršányiová. Program zabezpečujú animátori z trnavských detských a mládežníckych organizácií a študenti trnavských stredných a vysokých škôl. Spolu s Mestom Trnavou organizujú Predvianočné tvorivé dielne pre deti OZ Hojdačka a Pedagogická a sociálna akadémia blahoslavenej Laury. ■

(vm)

Participatívne plánovanie spojilo mesto a jeho občanov už pri ôsmich projektoch

Uplynul rok, odkedy trnavská samospráva odštartovala proces participatívneho plánovania, teda riešenia úprav verejných priestorov spolu s občanmi. Cieľom je vytvoriť priestor na návrhy, pripomienky a predstavy obyvateľov a zapojiť ich do rozhodovania. O tom, ako by mal riešený dvor, vnútroblok, ihrisko či areál vyzerať, vedú totiž najlepšie povedať tí, ktorí ich využívajú. Keď sa potom odborné vedomosti úradníkov, projektantov a architektov stretnú s potrebami, skúsenosťami a želaniami rezidentov, dáva to výsledku neoценiteľnú pridanú hodnotu a záruku, že po dokončení prác bude priestor svojim návštevníkom dobre slúžiť.

Za ostatných dvanásť mesiacov sme stihli rozbehnúť osem projektov participatívneho plánovania. Začali sme obnovou Parku Janka Kráľa, pokračovali dvorom č. 1 na Zátvore, vnútroblok na Okružnej a Hospodárskej, nasledoval areál pri kopci Agátka, Kapitulska ulica, ihrisko na Gejzu Dusíka a najnovšie obnovujeme vnútroblok na sídlisku Na hlinách. Celý participatívny proces pozostáva z niekoľkých fáz: na začiatku je verejné stretnutie, na ktoré pozve me obyvateľov danej lokality. Za Mesto Trnava sú na ňom prítomní zamestnanci mestského úradu, najmä z odboru územného rozvoja a koncepcií (OÚRaK), ktorí vedú odpovedať na otázky týkajúce sa plánovanej revitalizácie. Pokiaľ počasie dovoľí, stretávame sa priamo v riešenom priestore (napríklad na ulici Gejzu Dusíka sme si v lete

spravili susedský piknik). Pod vedením facilitátora diskutujeme o tom, čo by tamojší obyvatelia na danom mieste potrebovali zmeniť, doplniť či odstrániť, ako priestor využívajú, čo sa im v ňom páči a čo im prekáža. Nasleduje práca v skupinách – každá z nich dostane veľkú mapu územia, kam svoje nápady zakresľuje. Jednotlivé skupiny potom zhrnú svoje závery ostatným. Zo stretnutia spraví zápis Zuzana Krivošová z odboru územného rozvoja a koncepcií, ktorá má participatívne plánovanie na starosti. Okrem toho pripravuje dotazník pre tých, ktorí sa nemohli na verejnom stretnutí zúčastniť osobne, a distribuuje ich priamo do schránok v dotknutej lokalite. Dotazníky sú vždy k dispozícii aj online. Po zozbieraní spätnej väzby zo stretnutia aj z dotazníkov vypracuje záverečnú správu. Tá slúži

ako podklad na zadanie verejného obstarávania na architekta, ktorý premení požiadavky občanov na projektovú dokumentáciu, prípadne sa vyhlási verejná anonymná súťaž návrhov ako v prípade Parku Janka Kráľa a Agátky. O výslednej podobe riešeného priestoru potom rozhoduje odborná komisia. Je potešujúce, že snaha participatívne plánovať verejné priestory sa v našom meste stretáva so záujmom občanov. Hoci verejné stretnutia bývajú skôr komorné než masové, predsa len je badať, že tu žijú ľudia, ktorým nestačí len sťažovať sa na to, čo nie je dobré, ale venujú svoj čas aj hľadaniu spoločného riešenia. Záverečné správy ako aj podrobnosti o jednotlivých projektoch participatívneho plánovania nájdete na adrese participacia.trnava.sk. ■

(eu) Oprava lávky na Starohájskej pokračuje

Sanačné práce na lávke pre peších na Starohájskej ulici sú v plnom prúde, dokončené majú byť ešte v tomto roku. Zistenie, že stavebný stav lávky je horší ako sa pôvodne predpokladalo, oddialilo realizáciu jej zazelenenia, ktoré chce mestská samospráva uskutočniť v rámci adaptačnej stratégie na prechádzanie a zmierňovanie dopadov zmeny klímy.

Vzhľadom na to, že ide o najfrekventovanejšiu pešiu trasu mesta, prioritou sa stalo zlepšenie jej technického stavu a predĺženie životnosti. Zmluvne dohodnutá cena sanačných prác je 250 680 eur. Opravy sú realizované po etapách, aby nedochádzalo k väčším obmedzeniam dopravy v blízkosti lávky a priechodu peších. Z tohto dôvodu sa najmä búracie práce uskutočňujú aj počas víkendov. Pozornosť je zameraná predovšetkým na nosnú konštrukciu, jej očistenie a plošnú reprofiliáciu, opravu dilatácií aj na nové ochranné a esteticky zjednocujúce nátery. Rímasy z betónových prefabrikovaných do-

sák privarených na stĺpiky zábradlia po bokoch lávky sú odstránené. Na ich tesnom ukotvení k stĺpikom zábradlia bolo takmer nemožné vykonávať kontrolu a údržbu, zvary preto boli napadnuté koróziou. Dôvodmi na ich odstránenie boli aj mechanické poškodenia spôsobené nedostatočnými dilatáciami medzerami, zastaranosť z hľadiska dizajnu modernej architektúry a odľahčenie mostného objektu. Na lávke k budove Trnavského samosprávneho kraja bude nový zábradlie a nový povrch, uskutočňujú sa tam aj ďalšie sanačné práce, ktoré si vyžiadali úplnú uzáveru tejto časti. Uzavreté musí byť aj

dvojamenné schodisko, ktoré sa tiež dočká komplexnej obnovy vrátane nového zábradlia. Po sanácii by mala nasledovať ďalšia fáza, ktorej úlohou bude zmierniť prehrievanie lávky slnečnými lúčmi, spomaliť prúdenie vzduchu pri veternom počasí a vytvoriť pre chodcov miesta na krátkodobý oddych. Postarať sa o to má popínavá zeľň uchytená na drevených konštrukciách. Financie na tento zámer chce samospráva získať z eurofondov, v prípade neúspechu budú o zaradení tohto projektu do rozpočtu mesta rozhodovať poslanci mestského zastupiteľstva. ■

(vm) Ďalšie prvé miesto pre Trnavu v Národnej súťaži o cenu Európskeho týždňa mobility

Mesto Trnava hostilo 25. a 26. októbra medzinárodnú konferenciu Cyklistická doprava, na ktorej sa stretli odborníci na tému nemotorovej dopravy v rámci mesta a cykloturizmu z celej Európy. Súčasťou programu bolo aj udeľovanie ocenení v Národnej súťaži o cenu Európskeho týždňa mobility, ktorú vyhlásili Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky a Slovenská agentúra životného prostredia. Do súťaže sa prihlásilo dvadsať slovenských samospráv. Trnava získala prvé miesto v kategórii Originálna aktivita. Úspech nadviazal na vlaňajšiu výhru nášho mesta v kategórii Aktívna samospráva.

Nominovanou aktivitou bola premena Štefánikovej ulice na pešiu zónu počas Medzinárodného dňa bez áut. V piatok 22. septembra 2017 sa z rušnej, autami vždy obsadenej ulice v centre mesta stal príjemný priestor, ktorý okoloidúcim ponúkol príležitosť zabaviť sa, oddýchnuť si a zároveň sa dozvedieť niečo viac o udržateľnej mobilite. Okrem prezentácií, súťaží a aktivít vyzvala samospráva aj obchodníkov v tejto lokalite, aby sa k akcii pripojili a vytiahli svoje prevádzky spoza štyroch stien na ulicu. Výsledkom bol príjemný deň s pestrým programom pre celú rodinu. „Medzinárodný deň bez áut umožnil ľuďom zažiť Štefáni-

kovu ulicu tak, ako ju ešte nevideli. Veríme, že mnohých z nich priviedol tento pohľad k zamysleniu, o akú časť verejného priestoru nás ukracujú autá, a že historické centrum mesta vyzerá úplne inak, pokiaľ nemusí slúžiť ako parkovisko,“ hovorí Kristína Marošová, koordinátorka Európskeho týždňa mobility 2017 v Trnave a zároveň organizátorka konferencie Cyklistická doprava. „Ocenenie, ktoré sa nám i tento rok podarilo získať, je povzbudením do ďalšej práce. Trnava má veľký potenciál stať sa mestom priateľským k cyklistom, chodcom i k verejnej doprave. Intenzívne pracujeme na tom, aby sme podmienky pre občanov v

tomto smere naďalej zlepšovali.“ Účasť v kampani Európsky týždeň mobility je pre Mesto Trnavu súčasťou koncepcie podpory udržateľnej mobility v rámci mesta. Cieľom je edukácia verejnosti a motivácia k využívaniu alternatív motorovej dopravy. Do národnej kampane ETM 2017 sa v tomto roku zapojilo 49 samospráv, čím sa Slovensko dostalo na 13. priečku spomedzi 50 zapojených krajín. Konferencia Cyklistická doprava, ktorá tohtoročný Európsky týždeň mobility symbolicky uzavrela, priniesla množstvo inšpirácie a nasledovateľných príkladov zo slovenských i zahraničných miest. ■

Martin Jurčo, foto: DHZ Pole

Nevšedné prvenstvo trnavských hasičov

Podľa stratégie o energetickej hospodárnosti budov budú musieť všetky budovy postavené po 31. decembri 2018 spĺňať kritériá budov s takmer nulovou spotrebou energie. Od roku 2021 budú podobné kritériá platiť aj pre súkromné objekty. Vôbec prvou nebytovou budovou v pasívnom štandarde na Slovensku je budova požiarnej zbrojnice Dobrovoľného hasičského združenia Pole v Trnave.

Spôsob hospodárenia s energiou v takomto dome vysvetľuje predseda a veliteľ DHZ Pole Jozef Hambálek ako dom v termoske: „Pasívny štandard znamená mierne zvýšené náklady pri výstavbe, no oveľa nižšie náklady na prevádzku. Pri rodinných domoch si predstavte objekt postavený pred päťdesiatimi rokmi, ktorý minie na kúrenie ročne okolo tisíc eur. Dom v pasívnom štandarde minie len 10 – 15 percent z tejto sumy pri zabezpečení rovnakej, prípadne príjemnejšej teploty, hlavne v lete, keďže starší dom potrebujete ešte chladiť klimatizáciou.“ Ide teda o budovu s dokonalou obálkou – hrubou tepelnoizolačnou vrstvou, kde nie sú tepelné mosty pri zabudovaných oknách alebo základoch. Budova bola certifikovaná aj nemeckým Inštitútom pre pasívne domy v Darmstade. Nová bezbariérová hasičská stanica má priestor zázemia pre techniku, sociálnu časť, ale najmä operačnú miestnosť a priame rádiové spojenie s operačným strediskom krajského riaditeľstva HaZZ v Trnave. Dobrovoľné hasičské združenie Pole v Trnave existuje od roku 2010 s cieľom pomáhať pri likvidácii požiarov, dopravných nehodách či živelných pohromách. Väčšina členov vstupovala do tohto združenia so skúsenosťami z aktivít v dobrovoľných hasičských zboroch v jednotlivých obciach v okolí Trnavy. „Jedným z koníčkov a záľub našich dobrovoľníkov sú štvorkolky a špeciálna technika. Tak vznikla

aj myšlienka na rekonštruovanie a ďalší vývoj špeciálnej techniky pre využitie pri zásahoch záchraných zložiek. Zaoberáme sa najmä kolesovou a pásovou technikou pôvodne používanou armádou a hľadáme spôsoby, ako ju upraviť a meniť na nástroje pomoci a záchranu. Môže sa pochváliť svojou jedinečnou priechodnosťou v bahennom teréne, piesku, či zatopených oblastiach a širokou škálou možností jej ďalšieho využitia pri manažmente katastrof. Aj vďaka získavaniu skúseností z cvičení a zásahov v teréne vznikajú nové návrhy a námety na úpravy a doplnenie techniky, ktoré sa podľa našich možností pretvárajú do reality,“ hovorí J. Hambálek. Keď relatívne mladé združenie sídlilo v rôznych budovách, celá činnosť i garážovanie vozidiel boli v nevyhovujúcich priestoroch. Išlo teda o výstavbu celkom novej hasičskej stanice. „Aj z tohto dôvodu sme sa rozhodli zapojiť do výzvy v rámci programu cezhraničnej spolupráce Slovenská republika – Česká republika 2007 – 2013 a spoločne s našou partnerskou jednotkou SDH Stará Břeclav sme v roku 2011 podali projekt SOS.raft,“ hovorí J. Hambálek a pripomína, že Trnava je partnerským mestom Břeclavi. „Ďalším motívom bolo vytvoriť zázemie pre väčší počet hasičov, ktorí by zasahovali v prípade udalostí s hromadným postihnutím osôb dlhotrvajúceho

charakteru, či už by išlo o jednotku SDH Stará Břeclav, prípadne iné jednotky,“ hovorí.

Náklady na výstavbu energetickej pasívnej a bezbariérovej hasičskej zbrojnice DHZ Pole v Trnave predstavovali čiastku takmer 400-tisíc eur, z toho zhruba 330-tisíc eur bolo financovaných zo zdrojov EÚ a SR a zvyšok zabezpečili z vlastných zdrojov. Budovu postavili za štyri mesiace. „Celá hasičská stanica je vybavená stropným kúrením a chladením, ktoré obsluhuje tepelné čerpadlo technológie zem – voda. Vďaka tomu je v zimnom aj letnom období teplota vo vnútri budovy v podstate konštantná, 21 °Celsius. Dve vzduchotechnické jednotky pomáhajú túto teplotu držať a zároveň zabezpečujú čerstvý vzduch a znižujú prašnosť,“ vysvetľuje J. Hambálek.

„Nielen pri takýchto budovách, ale aj v kategórii rodinných domov badať záujem stavebníkov. Veď ide o ich investíciu, preto sú ochotní si problematiku aj naštudovať a investovať viac času a financií do pripravy kvalitného projektu takmer nulového, či až pasívneho domu. Pri budovách verejnej správy, a to najmä pri rekonštrukciách, je situácia horšia, kompetentné úrady zatiaľ nemajú dostatok znalostí. Avšak výstavba pasívnych rodinných domov má stúpajúcu tendenciu, čo je iste dobrá správa,“ hovorí Ľubica Šimkovicová z Inštitútu pre energeticky pasívne domy. ■

Text a foto Martin Jurčo

Agility má byť radosťou pre psa i človeka

Čoraz väčší chov psov a mačiek aj v typicky mestskom prostredí sa stáva akýmsi odrazom súčasnej hektickej doby. Mnohí z nás chcú časť relaxu venovať štvornohému priateľovi, ktorý na nás počas celého dňa čaká dakde zatvorený za dverami bytu.

Najmä pre rôzne plemená psov chovaných v bytoch je popoludňajšia či večerná prechádzka jedinou pohybovou aktivitou.

Zaiste aj preto čoraz viac Trnavčanov i cezpoľných chodí so svojimi miláčikmi nielen na prechádzky, ale mnohí sa snažia aj pestovať niektorý zo „psích“ športov. Jedným z nich je agility na trnavskej Kopánke, kde nájdeme Mestský kynologický klub Trnava – Kopánka (MKK Trnava – Kopánka).

Klub bol založený vo februári 1996, aby spájal všetkých chovateľov psov, ktorí mali spoločný záujem. Teda venovať sa psom formou základného výcviku poslušnosti, služobnej a športovej kynonógie a agility.

Na Kopánke dnes členovia klubu cvičia na mestskom pozemku, ktorý od roku 2014 slúži ako kynologický areál. Vtedy bola jednou z členiek klubu aj dnešná predsedníčka združenia Zuzana Kollárová (na fotografii). Práve v tom čase sa celý klub presúval, keďže na mieste pôvodného výcvikového areálu pri cukrovare sa plánovalo vybudovať basebalové ihrisko. Pri presune sa zároveň pôvodný klub rozdelil podľa predmetu výcvikov na dve občianske združenia (MKK Trnava – Kopánka a Klub športovej a služobnej kynológie Trnava). Mesto im pomohlo pri samotnom presune a úprave pozemku, občas spolupracuje so združeniami aj pri rôznych projektoch.

V súčasnosti v združení MKK Trnava – Kopánka pracuje 27 psíčkarov v základnom výcviku a agility. Okrem riadnych členov klubu je niekoľko ďalších čakateľov na samotný výcvik, ktorí sa zoznamujú s prostredím i so spôsobom práce so psom.

Agility je šport, pri ktorom pes za pomoci psovoda prekonáva prekážky v určenom poradí a smere bez vôdzky. Je to zábava, hra a zároveň neobyčajná súhra medzi psom a jeho pánom podmienená správnymi povelmi pána a poslušnosťou jeho štvornohého kamaráta. Keďže sa agility trénuje bez vôdzky, mal by mať psík už zvládnuté základné povely poslušnosti a vytvorený dobrý kontakt s majiteľom. To sa učia psy a majitelia vo výcviku základnej poslušnosti. Jeho hlavným cieľom je naučiť majiteľa pochopiť správanie svojho psa a začleniť ho správne do sveta ľudí tak, aby vedel psa v mesite ovládať a nespôsoboval mu stres.

„Agilitáci sú rozdelení do troch výkonnostných skupín. Podľa výkonnosti prebieha aj výcvik, ktorý je u začiatočníkov zameraný predovšetkým na zoznámenie sa s prekážkami a zvládnutie jednoduchých sekvencií. Stredne pokročilí sa už pokúšajú zvládnuť celý parkúr a pripravujú sa na prechod do skupiny pretekárov, ktorá sa intenzívne celoročne pripravuje na podujatia u nás i v zahraničí, kde úspešne reprezentuje farby nášho klubu. Okrem pretekárskej činnosti sa členovia sekcie agility tiež s úspechom zúčastňujú rôznych podujatí, hlavne pre deti. Napríklad nedávno si vzájomne merali sily na akcii Agility s úsmevom, ale môžu postúpiť aj na celoslovenské súťaže. V jednej z nich sa úspešne prezentovala aj Trnavčanka Júlia Beľková, ktorá sa stala majsterkou Slovenska detí v agility 2017 a zúčastnila sa aj európskych majstrovstiev detí a mládeže v rokoch 2016 a 2017,“ hovorí Zuzana Kollárová a predstavuje nám jednotlivé prekážky, ktoré musí psík i jeho majiteľ zdoľať. Ako sme sa dozvedeli, agility pomáha udržiavať aj kondíciu majiteľa a je jedno, či ide o čistokrvného psa s rodokmeňom, milého najdúcha dakde z útulku, malé či väčšie plemeno, dôležitý je výcvik na zdolanie základných povelov.

V súčasnosti však najčastejšie medzi cvičiacimi psami nájdeme borderské kólie, ktoré mnohí považujú za najvhodnejších psov na výcvik. „Je to aj pod vplyvom médií, lebo tieto psy sa často predstavujú najmä v modernej disciplíne dog dancing či ako psy využívané v canisterapii. Ale aj takýto pes sa musí cvičiť. Základný výcvik poslušnosti je venovaný najmä tým, ktorí chcú naučiť psa základné povely ovládateľnosti ako sadni, ľahni, ku mne, a zároveň ho naučiť pracovať v prítomnosti iných psov,“ dodáva Zuzana Kollárová.

Jednou z členiek klubu je aj Henrieta Remenárová. „Predtým som mala iného koníčka – kone, neskôr som si kúpila psa, ktorého som cvičila v tomto klube. Napokon ma tieto aktivity natoľko začali baviť, že som sa stala trénerkou. A pokiaľ ide o cvičenie samotného psa – takýmto základným výcvikom by mal prejst' v podstate každý pes. Ide o to, aby majitelia a ich psy mali dobrý vzájomný kontakt. Základným princípom je pozitívna motivácia psa vykonávať povely. Nechceme, aby ich vykonávali zo strachu, ale s radosťou, aby boli psychicky vyrovnaní, aby sa chovatelia venovali psej reči, aby vedeli, ako so psom manipulovať a aby jeden druhého neprekvapili,“ vysvetlila Henrieta Remenárová. ■

Martin Jurčo, foto: autor

Medicína je nielen anatómia, ale aj fyzika a chémia

V našom seriáli, mapujúcom všetky odvetvia lekárskej praxe v trnavskej nemocnici, sa predstavíme pri oddelení klinickej biochémie. Aj keď to tak na prvý pohľad nevyzerá, jeho spojnice vedú na každé oddelenie, najmä na interné, chirurgické, infekčné, urologické i kožné. Počiatky tohto oddelenia sa mapujú do povojnového obdobia, keď vzniklo na prízemí interného pavilónu malé príručné laboratórium.

Lekár vykonávajúci tamojšie práce bol aj prosektorom. Až 1. septembra 1954 nastúpil na toto oddelenie lekár Milan Jánošík, ktorý bol vtedy zástupcom primára patologicko-anatomického oddelenia. Počnúc rokom 1955 nastal v trnavskej nemocnici rozvoj klinickej biochémie, najmä pokiaľ ide o prístrojové vybavenie a postupné budovanie laboratórií pracoviska. V krátkych dejinách tohto pracoviska sa dozvedáme, že súčasne s postupným rozvojom oddelení nemocnice a polikliniky sa postupne rozširovalo aj biochemické oddelenie, napríklad v roku 1958 tam bolo vyšetrených takmer 150 tisíc vzoriek, o dva roky na to už bolo okolo 172 tisíc biochemických vyšetrení, a to nepočítame okolo 120 tisíc hematologických vyšetrení. Boli to časy, keď sa v Trnave pripravovali vzorky aj mimo veľkého okresu Trnava až po Galantu a Pezinok.

Keďže priestor v Trnave začínal byť stiesnený, na biochemické vyšetrenia mali len dve miestnosti vedľa prosektúry a jednu miestnosť laboratória na internom oddelení, postupne sa začínalo budovať pracovisko aj v Piešťanoch. V roku 1962 sa hematológia presťahovala do vhodnejších priestorov vo vtedy novom chirurgickom pavilóne. Napokon sa v roku 1966 presunula do nového chirurgického pavilónu aj biochémia. Definitívny prelom

nastal v roku 1967, keď sa oddelila hematológia a vzniklo oddelenie klinickej biochémie. Vedením bol poverený lekár Milan Jánošík a od roku 1969 bolo oddelenie sústreďené do miestností nového chirurgického pavilónu. V tomto období bolo rozšírené aj pracovisko na poliklinike. Vďaka tomu bolo možné rozšíriť možnosti vyšetrení a zrýchliť prácu. V roku 1970 bolo vyšetrených už takmer 365 tisíc vzoriek (o rok na to už 464 tisíc), z toho viac ako 300 tisíc biochemických. V tomto čase pracovalo na oddelení okrem dvoch lekárov aj 21 laborantiek. Druhým lekárom, ktorý dlhé roky pôsobil na oddelení klinickej biochémie bol Viktor Rosival.

Viktor Rosival (nar. 31. marca 1930 v Bratislave) absolvoval cvičné Gymnázium na Kozej ulici v Bratislave, v roku 1955 absolvoval všeobecné lekárstvo na Lekárskej fakulte UK. Dva roky pracoval v Chemickom ústave SAV a napokon najdlhšie obdobie (1958 – 1995) strávil ako lekár na spomínanom oddelení klinickej biochémie nemocnice vtedajšieho Okresného ústavu národného zdravia v Trnave. Od roku 1996 až do 31. decembra 2012 pôsobil ako klinický lekár – ordinár v podobnom oddelení v Dérerovej nemocnici FNŠP v Bratislave.

■ V akej rodine ste vyrastali a aké bolo vaše štúdium na medicíne?

– Môj otec bol detský lekár v Bratislave. Neskôr pracoval v Šamoríne ako pediater. Už na gymnáziu ma zaujímali prírodovedné predmety. Tieto disciplíny majú svojim spôsobom účinok aj na ľudský organizmus. Tam ma to začalo baviť, a tak som sa rozhodol, že pôjdem na medicínu. Z významných osobností na fakulte si spomínam, že napríklad fyziku učil profesor Križan, fyziológiu profesor Antal, histológiu profesor Staněk, patológiu profesor Klein, chirurgiu profesor Čársky a internu profesor Ondreička. Vtedy to boli všetko známe a významné mená vo svojich odboroch a aj na lekárskej fakulte.

■ Prečo ste sa špecializovali na biochémiu?

– Na začiatku môjho záujmu o medicínu bola fyzika. V tomto zameraní bola liečbou náprava biochemických fyziologických činiteľov u človeka. V Chemickom ústave SAV som mal dojem, že sa bude pracovať na vývoji nových liekov. Vstúpili však do toho všelijaké politické zákulisia aj smerodajné ciele. Čiže všetko skončilo inak, a ja som potom radšej odišiel. Voľné miesto bolo práve v Trnave. Nebolo to ďaleko od Bratislavy, a napokon

sme sa sem aj presťahovali. Prvé deti – dvojčičky sa narodili na klinike v Bratislave a ďalšie dve deti už v Trnave.

■ Aké bolo biochemické oddelenie, keď ste sem do Trnavy prišli?

- V tom čase, v roku 1957, bolo toto oddelenie na začiatku vývoja. Vo vtedajšom Československu boli v tomto odbore významní ľudia v Prahe. A tí dali smer tomu predpokladanému vývoju v celej republike. Neboli možné súkromné ordinácie, všetci boli zamestnancami. A to boli aj limity rozvoja takýchto oddelení. V Trnave bolo toto oddelenie prepojené s patológiou. Tam boli z dnešného pohľadu primitívne prístroje na chemické analýzy, primár mal jednu malú pracovňu, a to bolo všetko. V prevažnej miere sa robili vyšetrenia krvi a moču. Za tých šesťdesiat rokov však prešla u nás biochémia obrovským vývojom, dnešok sa minulosťou nedá porovnať. Celkom opačne sa to však začalo vyvíjať po roku 1990, keď prišli zo zahraničia firmy, ktoré sa zaoberali chemickými analýzami, a tie postupne všetky oddelenia klinickej biochémie v nemocniciach sprivatizovali. Tam lekári hrali čím ďalej, tým menšiu úlohu. Mám dojem, že sa to mohlo zvrhnúť tak, aby lekári len podpisovali výsledky a s konkrétnou medicínou nemali príliš do činenia.

■ Bola šanca v takom odbore ako je biochémia aj na nejaký výskum alebo prípravu teoretických štúdií, keďže išlo „len“ o fyziku a chémiu?

- To určite. Mal som štvrtinový úväzok na internom oddelení, tak som sa snažil robiť klinickú biochémiu v bezprostrednom styku s pacientom. Teda nielen skúmať nejaké vzorky, ale pretavovať to do zdravotného stavu pacienta a jeho liečenia. Mňa zaujímal najmä, aký je zdravotný stav pacienta a akými zmenami chemických veličín sa ten stav zlepšil alebo zhoršil. A tam som hľadal témy na moje štúdie. Najdôležitejší pre mňa bol význam biochemických vyšetrení pacientov s cukrovkou.

■ Diabetici vedia, že cukrovka má aj tie negatívne súvislosti, že môžu upadnúť do bezvedomia, čo je životu nebezpečné a aj dnes v 21. storočí takíto pacienti zomierajú. Vy ste sa snažili skúmať najmä túto oblasť, ktorá zrejme nebola natoľko prebádaná.

- Boli k dispozícii slovenské a české časopisy. A keďže v medzinárodnej medicíne sotvakomu môže napadnúť, že bude písať po slovensky alebo po česky, bola potrebná, samozrejme, angličtina. A tak som sa rozhodol výsledky mojich prác publikovať v zahraničí. Bol to časopis Annals Of Clinical Research a vychádzal v angličtine vo Fínsku. V čase socializmu to bol úspech, že sa mi podarilo preraziť, aj že anglickí a americkí lekári moje nálezy potvrdili. O desať rokov neskôršie to potvrdili Angličania v časopise Pediatric Diabetes a neskôr aj Američania v časopise Diabetes Care. Ostatné témy a štúdie boli len drobnosti. Prevažná väčšina mojich štúdií sa dotýkala cukrovky a bezvedomia pri cukrovke, ktoré zvyčajne končilo smrťou.

■ Cukrovka sa zrejme najčastejšie zistila práve na vašom oddelení zo vzoriek. Povedzte si viac o spomínanom uznaní zahraničných lekárov – teda o novom prístupe k liečeniu jedného druhu týchto bezvedomí.

- Cukrovka sa sama osebe zisťuje a vyšetruje v moči a krvi. Zisťuje sa hladina cukru v krvi. Týchto vyšetrení bolo nekonečne veľa. V tejto oblasti som riešil spomínané bezvedomia cukrovkárov. Sú dve možnosti: Pacient si predával inzulín a dostal sa do stavu zníženej hladiny glykémie. Vtedy sa podá pacientovi do žily glukóza a za pár minút je v poriadku. V druhom prípade pacient upadá do bezvedomia, keď glukózy býva nadpriemerne mnoho. Je to ketoacidotické bezvedomie, ktoré v chémii nazývame acidóza, teda zníženie kyslosti krvi pod normál. V dôsledku zlého liečenia cukrovky má pacient zvýšené množstvo glukózy v krvi, čo znamená zvýšené

množstvo moču. A keď pacient dlhší čas mnoho močí, tak sa takzvané vysuší a v dôsledku toho môže upadnúť do bezvedomia. Liečba je takisto jednoduchá – podáva sa viac inzulínu a súčasne aj fyziologický roztok, aby sa vnútorné prostredie upravilo. Predmetom sporov medzi lekármi je práve tá acidóza. Vysvitlo, že keď je acidóza, teda okyslenie organizmu prítomné, má vplyv na zhoršenie stavu vedomia. Lenže vtedy nie je potrebné podávať inzulín, ale zneutralizovať kyslosť krvi podávaním alkalických roztokov. A to je dodnes pre mnohých lekárov absurdné, že by sa pri cukrovke nemusel podať inzulín, ale alkalický roztok. To bol výsledok môjho výskumu v pravom zmysle slova. Dokázal som, že chemická časť, teda pH krvi má veľký význam a je život ohrozujúce nezávisle od toho, aký je cukor. V našich podmienkach sa však lekári cítili akosi urazení, že som tvrdil takéto niečo nové. Ohlas to malo jedine v zahraničí, ak nepočítam výnimky.

■ Mali ste často takéto prípady?

- Nebezpečných stavov nebolo v Trnave mnoho, boli to jeden – dva prípady do mesiaca. Príčom, tie život ohrozujúce boli dva – tri prípady do roka. Nebolo to do množstva závažné. Často však pacienti pri týchto diagnózach zomierali, pretože pomoc prichádzala neskoro.

■ Ako sa menilo vaše oddelenie počas desaťročí? Pretože ste nemali lôžkovú časť, všetka práca bola sústredená v priestoroch laboratórií.

- V podstate to oddelenie pracovalo stále rovnako. Rozdiel bol v komunikácii s klinikou – ako komunikovať s oddelením, odkiaľ bola vzorka a ako sa riadiť pri liečbe. Vždy som kládol dôraz na to, byť v kontakte s ošetrojúcim lekárom a ako spracovať to, čo je vo výsledkoch dôležité, čo je život ohrozujúce a život zachraňujúce. Vtedy jeden Dán vyšpekuloval modernizáciu – vymyslel pomerne jednoduchý prístroj, ktorým sa dala vyšetriť acidóza, teda oksy-

lenie organizmu. Keď sa u nás objednávalo toto vyšetrenie, išiel som priamo k pacientovi a spolu so sestričkou som krv odobral. A vyšetril pacienta. Z tohto som vychádzal aj pri diskusií s ošetrovujúcim lekárom. Bolo potrebné rukolapne ukázať, čo má v takejto liečbe význam.

■ **Menilo sa za tie desaťročia aj technické vybavenie oddelenia klinickej biochémie?**

- Prechádzali sme viacerými priestormi. Vybavenie to však natoľko neovplyvnilo. Akurát sme sa nemuseli tlačiť v jednej miestnosti, aj keď technické vybavenie sa pomaly zlepšovalo. Veľmi však zaostávalo za Bratislavou. Vtedy

bol systém uprednostňovaných pracovísk a boli aj druhotriedne a treťotriedne. To trnavské bolo na druhom mieste. Veľmi dôležité však bolo, ako k výsledkom biochemického vyšetrenia pristupoval lekár. Či rozumel tomu, aký majú význam a uplatnenie v liečbe.

■ **Presťahovali ste sa po nástupe do nemocnice do Trnavy, no zase ste často dochádzali do Bratislavy. Do knižníc, ale napríklad aj na fakultu. Hovoríte viacerými jazykmi, takže ste nemali problém overovať si mnohé témy aj v zahraničnej literatúre.**

- Bratislava zostala blízko, tam bolo viacero lekárskejších knižníc,

zahraničné časopisy. Dochádzanie mi nikdy nerobilo mi problémy, v podstate ako keby som býval v Bratislave. A pokiaľ ide o štúdium zahraničnej literatúry – na gymnáziu som mal nemčinu, ešte skôr francúzštinu, ale aj latinčinu. Takže, kto sa trochu vyzná v latinčine, má možnosť trochu pochopiť aj písané románske jazyky. Potom bolo potrebné nejakú nadobudnúť kontakt aj s angličtinou, a to vyslovene išlo cez tie odborné časopisy. A musel som mať odvahu aj rozprávať o tom, o čom som čítal. Mal som možnosť zorientovať sa a konverzovať v tej medicínskej angličtine aj na viacerých kongresoch. ■

(eu)

Po dokončení prístavby budú môcť v stacionári prijať viac klientov z poradovníka

Denný stacionár Comitas pre ľudí s viacnásobným zdravotným postihnutím na Beethovenovej ulici 20 v Trnave bude môcť čoskoro prichýliť ďalších záujemcov z poradovníka. Mesto Trnava prostredníctvom Strediska sociálnej starostlivosti realizuje prístavbu, ktorá rozšíri priestory zariadenia o 46 m² a zvýši jeho kapacitu na dvadsaťpäť klientov. Na práce, ktoré majú byť hotové už do konca októbra, bola vyčlenená z rozpočtu Mesta Trnavy suma 39 162 eur.

Denný stacionár Comitas otvorilo v septembri 2016 v priestoroch vo vlastníctve Mesta Trnavy občianske združenie Iskierka, ktoré už od svojho vzniku v roku 1998 pomáha viacnásobne postihnutým deťom zaradiť sa do bežného života. „V súčasnosti, keď sú z našich malých detí už mladí ľudia, bolo našim hlavným cieľom vybudovať zariadenie, v ktorom budú môcť aktívne prežiť každý deň svojho života. V marci 2017 však nadobudla platnosť novela príslušného zákona, podľa ktorej náš denný stacionár nespĺňa priestorové podmienky. Aby sme toto zariadenie udržali, musíme rozšíriť jeho priestory,“ hovorí predsedníčka občianskeho združenia Iskierka Miroslava Griflíková. Zväčšenie kapacity stacionára však nebude jediným prínosom prístavby. „Rekonštrukciou prejdú aj sprchy a toalety v doterajších priestoroch, vybudovaný bude

bezbariérový vstup do záhradnej časti areálu, nové okenné otvory, inžinierske siete – všetko podľa noriem a vyhlášky k zákonu 448/2008 o sociálnych službách a zmeny a doplnenia živnostenského zákona 455/1991, ktorá stanovuje minimálne požiadavky na denný stacionár poskytujúci služby pre 25 klientov. Zároveň opravíme oplotenie celého areálu vrátane vstupných automatických brán, obslužných vstupov do areálu aj nosný múrik oplotenia, ktorý už bol v havarijnom stave. Záhradnú časť zrekultivujeme a pribudnú aj nové lavičky,“ informuje vedúci oddelenia majetkovo právneho a nebytových priestorov Strediska sociálnej starostlivosti Pavol Mančák.

„O potrebe vytvárania kapacít v denných stacionároch vieme, patrí to k prioritám Komunitného plánu sociálnych služieb mesta Trnavy. Preto sme na jar tohto roka

iniciovali stretnutie so zástupcami združenia Iskierka. Výsledkom bolo rozhodnutie, že prístavba stacionára Comitas bude financovaná z rozpočtu mesta. Je to konkrétny príklad spolupráce verejného a neverejného sektora a zároveň prvá lastovička implementácie KPSS,“ hovorí Jana Žišková zo sociálneho odboru mestského úradu. Hlavným poslaním denného stacionára je udržať klientov so zdravotným postihnutím vo fyzickej, psychickej a mentálnej kondícii. Ambulantná služba významne pomáha nielen samotným klientom, ale aj rodinám, ktoré sa o odkázaného človeka starajú. „Dopyt je veľký, vo všetkých zariadeniach, ktoré poskytujú ambulantné služby, sú poradovníky. Aj keď veľmi chceme, nie je v našich silách pomôcť všetkým rodinám. Ale po rozšírení priestorov budeme môcť prijať aj ďalších klientov v poradovní-

ku," informuje riaditeľka stacionára Comitas Mária Pavlíková. Podľa jej slov je pre klienta okrem odbornej starostlivosti dôležitý aj pocit, že má kam ísť, má sa na čo tešiť, je užitočný a má okolo seba kamarátov a priateľov. „A pre nás je po roku práce dôležité najmä to, že máme spokojných rodičov a šťastných klientov. U nás sa im pravidelne venuje špeciálny pedagóg, aromaterapeut, klientom s ťažším zdravotným postihnutím

poskytujeme bazálnu stimuláciu, chodíme pravidelne plávať a plánujeme aj terapiu umením. Vieme si však predstaviť poskytovanie služieb ešte pre väčší počet zdravotne postihnutých ľudí na oveľa vyššej odbornej úrovni – aj so službami psychológa a fyzioterapeuta, ktoré považujeme za prioritu a momentálne nie sú pre túto skupinu ľudí v Trnave dostupné. To je naša vízia do budúcnosti,“ dodáva Mária Pavlíková. ■

(red)

Svoje návrhy na ocenenie mesta Trnavy môžete podať do konca roka

Do konca tohto kalendárneho roka môžu občania opäť podávať svoje návrhy na osobnosti alebo kolektívy, ktoré podľa ich názoru spĺňajú podmienky na udelenie ocenení mesta Trnavy. Podľa všeobecne záväzného nariadenia sú stanovené druhy ocenení a podmienky na ich udelenie takto:

■ Čestné občianstvo mesta Trnavy

osobám, ktoré sa zvlášť významným spôsobom zaslúžili o mesto Trnava a jeho obyvateľov, o priateľstvo medzi národmi a partnerskými mestami, alebo ktoré obohatili ľudské poznanie vynikajúcimi tvorivými výkonmi. Čestné občianstvo mesta Trnava možno v odôvodnených prípadoch udeliť in memoriam.

■ Cena mesta Trnavy

za vynikajúce tvorivé výkony, za významné umelecké úspechy, ktoré prispeli významným spôsobom k ďalšiemu rozvoju mesta, za propagáciu a zviditeľňovanie mesta doma i v zahraničí. Cenu možno udeliť jednotlivcom i kolektívom, v odôvodnených prípadoch aj in memoriam.

■ Uznanie za zásluhy o rozvoj a reprezentáciu mesta Trnavy

za významnú činnosť osôb, ktoré sa zaslúžili o rozvoj mesta a mimoriadne výkony v oblasti kultúry, športu, vedy, techniky, podnikania a podobne. Cenu možno udeliť jednotlivcom i kolektívom.

■ Pamätné tabule, busty alebo pomníky

Mestské zastupiteľstvo môže schváliť zhotovenie a umiestnenie pamätnej tabule, busty alebo pomníka za mimoriadne výkony obyvateľov Trnavy, ktoré obohatili ľudské poznanie, resp. národnú kultúru a presiahli regionálny význam,

za mimoriadne aktivity obyvateľov Trnavy, ktoré prispeli k upevneniu štátnosti a ekonomickému rastu nášho štátu,

za mimoriadne aktivity obyvateľov Trnavy v boji za mier a ľudské práva presahujúce regionálny význam, za mimoriadne významnú činnosť osôb alebo inštitúcií, ktoré sa zaslúžili o to, že podstatne vzrástol nadregionálny význam Trnavy.

Návrhy na udelenie ocenení je potrebné doručiť do 31. decembra na adresu: Mgr. Viera Hrdinová, Kancelária primátora – referát protokolu, Hlavná 1, 917 71 Trnava. Predložené návrhy posudzuje komisia pre udeľovanie ocenení a schvaľuje mestské zastupiteľstvo.

Ľudia a udalosti.....

■ **1. 11. 1777** – V Trnave slávnostne otvorili Kráľovskú akadémiu (240. výročie).

■ **1. 11. 1882** – V Trnave sa narodila sochárka a medailérka ARANKA JEHRINGOVÁ, ktorá pôsobila v Ríme, v Palerme a v Budapešti, kde aj umrela (135. výročie).

■ **1. 11. 1997** – V Galante umrel geograf, vysokoškolský profesor, prorektor Ekonomickej univerzity v Bratislave a odborný publicista ZDENKO MOCKO, rodák zo Serede, ktorý dlhé roky žil v Trnave (20. výročie).

■ **1. 11. 2007** – V Žiline umrel operný spevák a hudobný pedagóg ALOJZ KUBÍČEK, rodák z Trnavy (10. výročie).

■ **2. 11. 1942** – V Trnave sa narodila speváčka populárnych piesní a tanečníčka EVA KOS-TOLÁNYIOVÁ, ktorej v roku 2011 udelili Uznanie za zásluhy o rozvoj a reprezentáciu mesta Trnava in memoriam (75. výročie).

■ **2. 11. 1997** – V Báhoni umrel historik, archivár, bibliograf a odborný publicista VENDELÍN JANKOVIČ, ciferský rodák, ktorý pôsobil aj v Trnave, kde mu za štúdie z dejín mesta Trnava a celoživotnú bibliografickú prácu udelili roku 2005 Cenu mesta Trnava in memoriam (20. výročie).

■ **7. 11. 1787** – V Trnave sa narodil detský lekár, homeopat a odborný publicista STEPHAN ANDREAS MÚKISCH, zakladateľ a riaditeľ detskej nemocnice vo Viedni, kde aj umrel (230. výročie).

■ **7. 11. 1787** – V Trnave sa narodil ovocinár, odborný publicista a kňaz MATEJ BAZALI-

Erika Juríková, Trnavská univerzita, Katedra klasických jazykov

Známi i neznámi autori historickej Trnavskej univerzity XXVII.

Čas smútku a spomienok

V tieto dni častejšie ako inokedy v roku myslíme na svojich blízkych, ktorí už nie sú medzi nami. So stíšeným hlasom prichádzame na cintoríny a mlkvi zapalujeme sviečky na ich hrobch. Je to náš spôsob, akým spomíname, smútime, vyrovnávame sa so stratou. Hoci už od narodenia starneme a každou sekundou života sa približujeme k smrti, vždy nás jej príchod svojim spôsobom prekvapí a zasiahne.

Barokový človek sa však k smrti staval odlišným spôsobom. Pomohol mu v tom rozšírený zvyk rozlúčiť sa s mŕtvym takpovediac perom. Veď práve v smútočných textoch mohol naplno rozvinúť svoju subjektivitu, expresivitu a emocionálnosť. Okrem toho autori oboch konfesii v 18. storočí využívali spoločensky obľúbený a aj komerčne žiadaný žáner smútočnej literatúry na svoje zviditeľnenie, a to najmä v počiatočných svojich literárnej kariéry.

Aj v trnavskej univerzitnej tlačiarňi sa tlačili smútočné texty počas celej existencie univerzity v Trnave. Najčastejšie išlo o pohrebné reči alebo konzolačné (útešné) texty venované zomrelým členom panovníckej rodiny, významným politicky a cirkevne činným osobám a mecénom univerzity. Ako prvý smútočný text vytlačila univerzitná tlačiareň v roku 1654 zbierku smútočných básní. Anonymný autor či skôr autori napísali básne pri príležitosti úmrtia Tomáša Révaya, ktorý bol siedmym dieťaťom trebstovského baróna Štefana Révaya a Alžbety Drughetovej. Mladík študoval na trnavskom jezuitskom gymnáziu a pripravoval sa na univerzitné štúdiá, keď 4. júla 1654 zomrel na čierne kiahne. To bol zaiste dôvod, pre ktorý mu na univerzitetnej pôde dedikovali súbor básní. Révayovci intenzívne podporovali zakladanie škôl a rozvoj vzdelávania v Turci, finančne prispievali na vydávanie kníh a korešpondovali so vzdelancami svojej doby. Napr. politicky činný František Révay, zakladateľ sklabinisko-blat-

Prvá a posledná strana pohrebnej tlačie Columba laureata

nickej vetvy rodu, bol v písomnom styku s takými osobnosťami, ako boli Martin Luther, Žigmund Gelous Torda či Leonard Stöckel. Hoci Révayovci boli evanjelici, niektorí členovia rodu v 17. storočí konvertovali na katolícku vieru a snažili sa začleniť do katolíckeho kultúrneho prostredia. V tr-

Ľudia a udalosti

CA, ktorý vyšľachtil osobitný druh slivky (230. výročie).

■ 8. 11. 1947 – V Trnave sa narodil veterinárny lekár, vysokoškolský profesor, odborný publicista a autor učebníc GABRIEL KOVÁČ (70. narodeniny).

■ 8. 11. 1992 – V Trnavskom divadle sa uskutočnila slávnostná inaugurácia novodobej Trnavskej univerzity (25. výročie).

■ 9. 11. 1642 – V Trnave umrel ostrihomský arcibiskup IMRICH LÓSI, ktorý venoval 30 tisíc zlatých na základinu pre založenie Právnickej fakulty na Trnavskej univerzite (275. výročie).

■ 9. 11. 1947 – V Trnave slávnostne odhalili pamätník umučeným židovským spolubčanom, ktorí zahynuli počas 2. svetovej vojny (70. výročie).

■ 13. 11. 1987 – V Trnave umrel trnavský apoštolský administrátor, titulárny biskup a arcibiskup in memoriam JÚLIUS GÁBRIŠ, v r. 1941 – 1950 profesor trnavského gymnázia, čestný občan mesta Trnava in memoriam (30. výročie).

■ 16. 11. 1932 – V Trnave koncertoval svetoznámy husľový virtuóz a skladateľ JAN KUBELÍK (85. výročie).

■ 20. 11. 1577 – Prepošt ostrihomskej kapituly MIKULÁŠ TELEGDÍ kúpil vo Viedni zariadenie staršej tlačiarne a potom vo vlastnom dome v Trnave zriadil prvú katolícku tlačiareň v celom vtedajšom Uhorsku (440. výročie).

■ 20. 11. 1947 – V Trnave sa narodil reprezentant a viac-

navskej tlačiarne bolo v roku 1662 vytlačené maďarské epicédium – smútočná báseň venovaná Alžbete Drughetovej, ktoré vyšlo pri príležitosti jej úmrtia 6. novembra 1662. Jeho autorom je trnavský profesor teológie a filozofie, kazateľ a misionár František Lippay (1608 – 1674), mladší brat arcibiskupa Juraja Lippaya, ktorý spolu s bratom Jánom spoločne vstúpil v roku 1624 pod vplyvom Petra Pázmaňa do Spoločnosti Ježišovej. Text si objednal a vydanie finančne zabezpečil manžel zomrelej Ladislav Révay. Z rodiny Drughetovcov v Trnave študoval mladý Valentín. Z roku 1672, v ktorom vyšlo v univerzitnej tlačiarne len päť tlačí, pochádza historicko-oslavné dielo jeho bratranca Žigmunda Drugheta o smrti uhorského kráľa Ladislava, ktoré vyšlo ako promočná tlač venovaná Valentínovi Drughetovi (†1691), úspešnému absolventovi filozofie. Žigmund, pochádzajúci z humenskej vetvy rodu, bol neskôr roku 1684 v Košiciach počas povstania Imricha Tökölyho sťatý ako podporovateľ Habsburgovcov. Keďže nemal mužského potomka, jeho smrťou sa skončila dlhá éra drughetovského rodu v Uhorsku. Chorvátsky šľachtic, člen Spoločnosti Ježišovej Ladislav Despotovič (Despotovich; 1654 – 1700), o ktorého živote a tvorbe máme len minimálne informácie, napísal v roku 1690 neveľký panegyrik – pohrebnú oslavnú reč na jedného z členov erdődiovského rodu. Imrich Erdődy, ktorého rok narodenia nie je známy, zomrel 29. mája 1690. Počas života zastával významné funkcie: bol kráľovským taverníkom, radcom a sudcom. Okrem toho sa v kráľovských službách zúčastnil na vojenských výpravách. V dielku rozsahom skromnom sa okrem chvály zomrelého vypočítavajú aj zásluhy jednotlivých členov rodu na upevnení katolíckeho náboženstva v Chorvátsku a Uhorsku. Pohrebná tlač vyšla vzhľadom na súveky prax vo výpravnom prevedení:

Prvá strana pohrebnej reči na Imricha Erdődyho.

na vrchu prvej strany textu je ornamentálny vlys, prvým slovom je meno zomrelého s ozdobnou inicálkou E (Emericus – Imrich) vsadenou do rastlinného motívu. Posledné tri riadky sa postupne efektne skracujú, ich ukončením je slovo FINIS, pod ktorým sa nachádza ozdobná vineta. Vlastný text panegyrika začína cicerónovskou myšlienkou Nikdy nie je človek menej sám, ako keď je sám. Úvodné riadky reči demonštrujú bohatosť barokovej latinčiny, ktorá hromadením nezhodných prívlastkov vytvára pocit stálosti a konštantnosti, zároveň ale dovoľuje postupnú gradáciu textu v rámci jedinej vety, ktorá je zložená z troch períód. Substantíva ako columen (pilier), decus (ozdoba), idea (vzor), norma (norma) nenechávajú hned' od začiatku nikoho na pochybách, že svet opustil človek, ktorého činy, ale predovšetkým morálne vlastnosti boli vzorom pre ostatných. Nevšednou hrou so slovami je oxymoron vita – mors vitalis, doslovne život – dlho živá smrť, ktoré zodpovedá barokovej predstave o pozemskom živote ako príprave na večný život. K nemu vedie cesta len cez dobrú smrť, tj. v usporiadaní si svetských záležitostí – rozlúčke s rodinou a najbližšími priateľmi, napísaní testamentu, kresťanskom zaopatrení duše v podobe posledného

Ľudia a udalosti

násobný majster Slovenska i Československa v boxe JOZEF TESSÉNYI (70. výročie). 20.

■ **11. 1997** – V Bratislave umrel hudobný skladateľ a jeden zo zakladateľov slovenskej tačnejej populárnej hudby KAROL ELBERT, trnavský rodák, nositeľ Ceny mesta Trnava i Čestného občianstva Trnavského samosprávneho kraja in memoriam, ktorého meno nesie aj jedna z ulíc v Trnave (20. výročie).

■ **21. 11. 1932** – V Trnave sa narodil fyzik, vysokoškolský pedagóg a odborný publicista MIKULÁŠ BLÁŽEK, v rokoch 1968 – 83 riaditeľ Fyzikálneho ústavu SAV v Bratislave, prorektor Trnavskej univerzity (85. výročie).

■ **23. 11. 1967** – V Trnave umrela herečka a pedagogička LUDMILA ĐURČEKOVÁ, členka Krajového divadla v Trnave, ktorá pôsobila aj na VŠMU v Bratislave (50. výročie).

■ **24. 11. 1927** – Miestny názov obce Modersdorf bol oficiálne zmenený na Modranku (90. výročie).

■ **26. 11. 1652** – V Trnave sa uskutočnil veľkolepý pohreb štyroch ESTERHÁZIOVCOV, ktorí padli v bitke s Turkami pri Vozokanoch (365. výročie).

■ **27. 11. 1432** – Husiti z obsadenej Trnavy podnikli neúspešný pokus o dobytie Bratislavy (585. výročie).

■ **27. 11. 1987** – V Trnave slávnostne otvorili Dom kultúry odborov Tarnavia (30. výročie).

■ **30. 11. 1967** – Plenárne zasadnutie MsNV v Trnave prijalo návrh na pripojenie obcí Modranka a Hrnčiarovce k Trnave (50. výročie).

P.R.

pomazania a primeraných pohrebnych obradov. Slová vita (život) a vitalis (životný) tvoria zároveň etymologickú figúru, ktorá vzniká pri hromadení dvoch a viacerých slov s rovnakým gramatickým základom.

V nasledujúcich riadkoch prinášame ukážku, ktorá je príkladom autorskej invencie: „Imrich! Pilier Chorvátska, ozdoba Panónie, sláva pre svojich blízkych, výrok múdrosti, pravzor zbožnosti, príklad miernosti, norma striedmosti, opovrhovateľ poctou, krotiteľ pôžitku, nepriateľ sveta i prázdnej a chvastavej slávy, slávny pohrdač prázdnotou! Imrich! Kým si žil tento smrteľný život – pravdivejšie by som povedal – toto živé umieranie, žil si vo vlasti i mimo vlasti, ako obyvateľ mimo Uhorska, mimo Chorvátska, ba aj mimo celého sveta a mimo miest, ako správca kráľovských miest, magister taverníkov. Ty si dokonca žil bez manželky ako svojej spoločníčky, bez syna – dediča, bez lákadiel sveta, bez honosenia sa šľachtickým titulom, bez chvastavej okázalosti – a pokiaľ ti to len bolo možné – úplne bez slávy. Žil si jedine pre seba jediného, žil si pre Boha, pre nebo.“

Ďalším autorom, ktorý počas štúdiá na miestnej univerzite uplatnil rečnícke schopnosti pri písaní oslavných rečí, bol Trenčan Žigmund Anton Ordódy (Ordódi de Ordód; 1657 – 1708). Pochádzal zo šľachtického rodu z Trenčianskej stolice a po absolvovaní gymnázia v Trenčíne študoval filozofiu v Trnave, kde získal bakalareát aj magisterský stupeň. Neskôr zamieril na Uhorsko-nemecké kolégium do Ríma, aby získal ďalšie znalosti z teológie. Od roku 1695 začala jeho bohatá cirkevná kariéra v Uhorsku, kde pôsobil najskôr ako farár v Senci, ostrihomský kapitulný kanonik, novohradský a zvolenský archidiakon, ostrihomský veľprepošťa a napokon sa stal čanádkym sídelným biskupom (1708). Zároveň sa nestránil ani svetských funkcií – v roku

1692 sa objavil v zozname príseďiacich Kráľovskej tabule.

Žigmund je autorom dvoch pohrebnych rečí, ktoré vyšli v trnavskej tlačiarňi. V roku 1695 vydal pohrebnú reč na ostrihomského arcibiskupa Juraja Sečéniho, poeticky nazvanú *Columba laureata ex arca mortalis huius vitae ad felicem immortalitatem evolans...* – Ovenčená holubica, ktorá vyletela z väzenia tohto smrteľného života k radostnej nesmrteľnosti... S tým istým vročením vyšla ku skonu novomestskeho prepošta Jakuba Haška po maďarsky napísaná reč *Sol in splendore suo occumbens...* *Columba laureata* predstavuje soľstikovaný príklad rozlúčky s vysokým cirkevným hodnostárom. Ordódy v nej bohato využil vzdelanie, ktoré nadobudol počas štúdiá na jezuitských školách. Text je popretkávaný citátmi z Knihy kazateľa, zo žalmov a z patristických autorov – z Augustínových rečí i diel Jána Zlatoústeho. Autor zároveň neváhal siahnúť ani po znalostiach z antických reálií. Zosnulý arcibiskup je označovaný všeobecnými prívlastkami ako *lumen* (svetlo), *columen* (pilier), *sacerdos magnus* (veľký kňaz), *corona* (koruna), *caesaris fi delissimus* (najvernejší voči cisárovi), *amantissimus pater patriae* (najmilujúcejší otec vlasti), *pietissimus praelatus* (najzbožnejší prelát). Opätovne sa stretávame s tzv. topikou prekonania, keď sú mŕtveho zásluhy označené za väčšie než u antických hrdinov – vojvodcu a štátnika Gaia Iulia Caesara, mýtického hrdinu Herkula a macedónskeho kráľa a dobyvateľa, syna Filipa II., Alexandra Veľkého: „Ó, vynikajúca vznešenosť medzi prelátmi! Nikdy Caesar, Herkules či Alexander neboli zaiste zahrnutí takými veľkými chválami a titulmi.“

Text, v ktorom prekvapivo nenachádzame arcibiskupove životopisné údaje, sa viac zameriava na opis cirkevných funkcií, s akcentom na význam mŕtveho pre upevnenie katolíckej viery v Uhorsku. Zaujímavosťou je, že tlač sa

člení na odseky, čo nebolo kvôli ekonomickosti vydavateľských nákladov koncom 17. storočia samozrejme. Na poslednej strane sa nachádza mohutná ozdobná vineta vo výrazne čiernej farbe, ktorá evokuje smrť. Reč sa končí obvyklým priáním večného života: „Ó nech nebešťania žičia našim modlitbám, Jupiter nech pevne vytrvá! Ty však, ovenčená holubica, vyletela si do nesmiernych výšin neba a otvorila bránu večného pokoja a nesmrteľnosti, a ako dúfame, prešťastne si sa jej dotkla. Vravím, ovenčená holubica, zbožný arcibiskup Juraj, odpočívaj, ty posvätný predstavený cirkvi. Pretože si už pre svojich verných uvedený do večnej radosti a teraz si bohužiaľ zmlkol! Moja žalostná reč už ide utíchnuť. Odpočívaj, posvätený knieža cirkvi, odpočívaj zbavený svojich strastí a šťastne naveky ži.“ ■

Literatúra:

JURÍKOVÁ, Erika: *Columba laureata. Panegyrické tlače z produkcie trnavskej univerzitnej tlačiarne*. Trnava: Trnavská univerzita 2014.

KOMOROVÁ, Klára: Literárny mecenát Révaiovcov v 16. a 17. storočí. In: *Rod Révai v slovenských dejinách*. M. Kovačka, E. Augustínová, M. Mačuha (edd.). Martin: SNK 2008, s. 263 – 268.

PAŠTEKA, Július a kol.: *Lexikón katolíckych kňazských osobností Slovenska*. Bratislava: Lúč 2000.

Súťažná otázka:

Ktorý cirkevný funkcionár bol v pohrebnej reči vydanéj v Trnave v roku 1690 nazvaný „pilierom Chorvátska a ozdobou Panónie“? Správne odpovede zasielajte do 20. novembra 2017 na adresu: Katedra klasických jazykov, Trnavská univerzita, Filozofická fakulta, Hornopotočná 23, 918 43 Trnava alebo emailom na klasjaz@truni.sk. Z účastníkov súťaže vyžrebujeme jedného, ktorý získa knižnú cenu.

Simona Jurčová, Západoslovenské múzeum v Trnave

Ján Vykopal – fotograf v Trnave

Fotograf Ján Vykopal sa narodil 9. októbra 1867 v obci Teplice pri Piešťanoch v rodine krajčira Pavla Vykopala.¹ Obec Teplice sa koncom 19. storočia stala súčasťou kúpeľného mesta Piešťany. Ako fotograf začína pravdepodobne v Piešťanoch, až v roku 1894 sa objavil prvýkrát v Trnave.

Ján Vykopal (János Wykopal) uverejnil v týždenníku Nagy-szombati hetilap 7. 10. 1894 reklamu, v ktorej ohlasoval svoj fotoateliér na Untere länge Gasse 9 (Dolnohrubá ulica, dnes Hlavná). V texte uviedol bližšie určenie „Bogschov dom“, čo je dom oproti radnici, kde bola známa kaviareň (neskôr pod názvami Othon, Thalmeiner, Európa, Krym).

V Bogschovom dome viedol od roku 1885 kaviareň s letnou záhradou kaviarnik Matej Režucha. Ako prvý fotoateliér tam pôsobil v roku 1887 ateliér Fanchette. Reklama tohto fotoateliéru na zadnej strane kartónov udáva bližšie určenie „v záhrade Režuchovej kaviarne...“ Počas fungovania fotoateliéru v záhrade sa v ňom vystriedali niekoľkí fotografi. Od roku 1888 tam mal fotoateliér Viliam Wietz, od roku 1893 Július Balažovič a od roku 1894 Ján Vykopal.

Fotograf Ján Vykopal prevzal v Trnave fotoateliér 11. augusta 1894 a začal vykonávať svoje povolanie v už dlhšie zavedenom podniku.² Trnavčania boli zvyknutí chodiť sa fotografovať na toto miesto už sedem rokov. Vykopal tam pracoval do roku 1902, teda osem rokov. Počas prvých troch rokov jeho pôsobenia boli v Trnave naraz až štyri fotoateliéry, ale od roku 1898 po rok 1902 boli len dva, pričom v tom druhom sa práve za spomínané obdobie vystriedali traja fotografi. Možno teda povedať, že v tom čase už bol známy a dôvery-

Portrét staršieho muža, ateliér J. Vykopal Trnava, okolo roku 1900, archív rodiny Gotthardovej z Trnavy

Rodinná fotografia, ateliér J. Vykopal Trnava, okolo roku 1900, archív rodiny Gotthardovej z Trnavy

Mladý muž, ateliér J. Vykopal Trnava, okolo roku 1895, zbierka ZsM

Mikuláš Schneider s husľami, ateliér J. Vykopal Trnava, okolo roku 1900, zbierka ZsM

¹ Meno Joannes Vykopál sa nachádza v knihe krstov, otcom bol krajčír (sartor) Paulus Vykopál a matkou Josephina Velkus.

Zdroj: Familysearch, matriky online, Piešťany, Krsty 1866 – 1874, inv. 1747, s. 45

² Štátny archív v Trnave, MG Trnava, Zápisnice magistrátu z roku 1894, č. uzn. 165/3443

hodný podnikateľ. Fotoграфoval najmä bežné portréty, ktoré sa podnes zachovali v trnavských fotoalbumoch a v rodinných archívoch. Fotografie lepil na bledý kartón s reklamou na zadnej strane: Ateliér J. Wykopal, Nagyszombat – Tyrnau. Keď v roku 1902 ako fotograf z Trnavy odišiel, skončil aj fotoateliér v záhrade Bogschovho domu. Už nikdy viac sa tam takýto podnik neotvoril, hoci kaviareň pretrvala až do konca dvadsiateho storočia. Po roku 1902 si Ján Wykopal otvoril fotoateliér v Žiline s filiálkou v Piešťanoch. Do Žiliny sa zrejme priženil. Ján Wykopal s manželkou Elenou kúpili v Žiline dom a pravdepodobne v roku 1903 dali na jeho mieste postaviť novostavbu, ktorá patrí dnes k najkrajším secesným budovám v Žiline. Wykopal sa stal v prvých desaťročiach 20. storočia počas svojho žilinského pôsobenia najvýznamnejším fotografom v meste. Jeho pôsobenie v Žiline podrobne spracoval Miroslav Pfliegel v knihe *Stratená Žilina 1* (2017). Okrem klasických portrétových fotografií Wykopal dostával aj mestské zákazky – dokumentoval spoločenské udalosti a bol autorom niekoľkých predlôh na pohľadnice. Začiatkom 20. storočia absolvoval Ján Wykopal viac dobrodružných ciest po Európe i v zámorí. Navštívil napríklad Novú Kaledóniu, Fidži, Samou, Tahiti, Maurícius, Javu, Novú Guineu, Timor, Peru, Brazíliu a cestoval až do ďalekej Číny, navštívil Šanghaj. Z ciest priviezol množstvo zaujímavých exotických predmetov, z ktorých sa neskôr niektoré dostali do Mestského múzea v Žiline.³ Fotograf Ján Wykopal zomrel v Žiline 27. júna 1932 na pľúcnu chorobu. Za prvej republiky pôsobila ako fotografka v Žiline aj jeho dcéra Irena Wykopalová. ■

Reklama v novinách Nagyszombati hetilap z roku 1894, Štátny archív v Trnave, fond novin a časopisov

Antónia Husičková s mamou, ateliér J. Wykopal (Žilina – Piešťany), zbierka ZsM

Portrét ženy z profilu, ateliér J. Wykopal (Žilina – Piešťany), archív Miroslava Pfliegla

Elena Sieglóvá, ateliér Irena Wykopalová Žilina, archív Adrieny Horváthovej z Trnavy

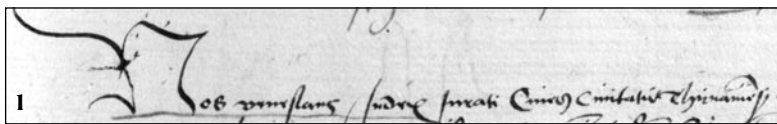
Dievčatko, Ján Wykopal, archív Miroslava Pfliegla

³ Groma, P., Novák, M., Pfliegel, M., Štanský, P.: *Stratená Žilina 1*. All media, s.r.o. Žilina, 2017. ISBN 978-80-972616-0-3, 256 s.

Trnavskí richtári v prvej polovici 16. storočia I.

Mestská správa, jej rozsah a štruktúra patrili k najzákladnejším charakteristikám stredovekých miest. Boli priestorom pre život a realizáciu meštianskeho života v spoločenskej aj ekonomickej oblasti. Ideálom stredovekých miest bolo dosiahnuť čo najväčšiu mieru autonómie pri správe vlastných záležitostí, o čom nerozhodovali len udelené výsady od panovníkov, ale aj predovšetkým ekonomická dôležitosť v regionálnom i celokrajinskom význame. V prípade Trnavy sa proces emancipácie samosprávy začal už v období pred tatárskym vpádom, keď v roku 1238 kráľ Belo IV. udelil rozsiahle výsady tunajším hosťom a ich lokalite. Nie náhodou ako prvé z udelených privilégii získali budúci trnavskí mešťania právo voliť si vlastné samosprávne orgány – richtára a zbor vázenejších obyvateľov (budúcu mestskú radu). Toto právne východisko, spolu s dôležitou polohou na významných ekonomických tepnách krajiny, viedlo k prudkému rozvoju tunajšieho mestského zriadenia. To sprevádzalo aj postupné dotváranie mestských orgánov, úradov a funkcií, ktoré spolu s celým zamestnaneckým aparátom a službami boli základným výkonným aparátom života stredovekej Trnavy.

V samotnom procese voľby mestských orgánov môžeme z historických prameňov dokumentovať priebeh niektorých volebných krokov. Dôležitou otázkou je už samotný termín a konkrétny spôsob voľby richtára a prisažných. Voľba richtára a mestskej rady sa uskutočňovala okolo sviatku sv. Juraja, resp. v nasledujúcich dvoch až troch týždňoch po tomto sviatku. Podľa záznamu z roku 1543 prebiehala voľba nasledujúcim spôsobom: Volebná obec sa zišla

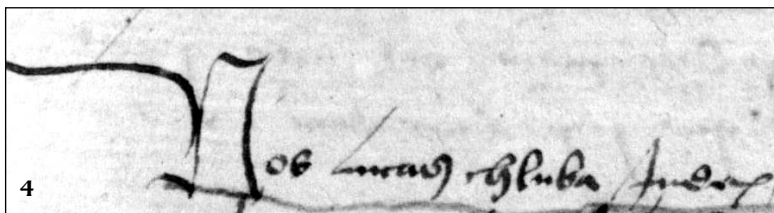
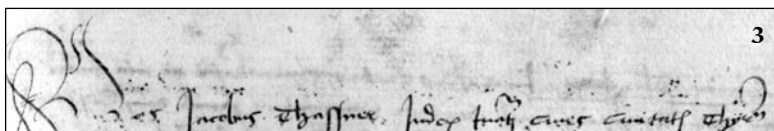
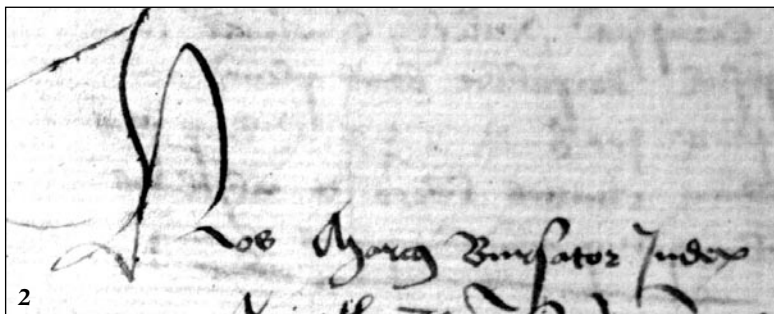
vo františkánskom Kostole sv. Jakuba, ktorý v tomto čase v Trnave disponoval asi najväčšími priestorovými možnosťami. Navyše išlo o sakrálny priestor, čím celá voľba dostávala aj ďalší (duchovný) rozmer. Celý priebeh volebných procedúr riadil mestský notár, ktorý bol aj prípadným zmierovateľom konkurenčných kandidátov, resp. celých politických skupín. Prítomní bol aj dvaja kráľovskí komisári, ktorí zrejme disponovali právomocou dohliadať nad zákonnosťou celého procesu zo strany uhorských krajinských zákonov a snád' aj schváliť zvoleného kandidáta zo strany kráľovských úradov. Na volebnom stretnutí meštianskej obce (tota communitas) boli zvolení nielen richtár a senát, ale aj ostatné samosprávne a hospodárske volené orgány mesta – vonkajšia mestská rada („dvadsaťštvorka“), kapitán, štvrtníci (magistri quartalium) a správcovia mestskej pokladnice – komorníci. Úrad mestského richtára v Trnave bol už v minulosti predmetom osobitného podrobného výskumu, pričom personálna stránka obsadenia úradu bola spracovaná s chronologickým rozpätím až do roku 1506. Podľa jeho výsledku boli od začiatku 16. storočia richtármi Trnavy bývalý mestský notár **Bartolomej Steffel (1500)**, **Ján Kováč (1501 – 1503)**, **Ján Sas (1505)** a **Marek Paytler (1505 – 1506)**. Preto sa na tomto mieste budeme venovať tým richtárom, ktorých dokumentuje zachovaná mestská agenda po uvedenom roku 1506 až do konca prvej polovice 16. storočia. Z vyúčtovania mestských účtov, predloženého správcami pokladnice v júni 1507, sa dozvedáme, že v tomto roku funkciu trnavského richtára zastávala dôležitá po-

stava **Václava Čecha**, pôvodcom z moravského mestečka Veselí na Morave. Išlo nepochybne o významného mešťana s veľkou autoritou a vážnosťou, čo vidieť aj z toho, že trnavským richtárom bol už v rokoch 1498 až 1499, a potom opakovane aj v rokoch 1509, 1511, 1514 až 1515 a poslednýkrát v roku 1517. Vo všetkých uvedených prípadoch o Václavovej richtárskej funkcii referujú záznamy o ročnom vyúčtovaní mestskej pokladnice. Ešte predtým v rokoch 1495, 1500 až 1507 a potom aj v roku 1508 zastával druhý najprestížnejší úrad mestského kapitána. V roku 1507 sa Václav ako richtár (a spolu s ním aj celá mestská rada) uvádzal aj pri príležitosti darovania vinice nazývanej Albert trnavského farárovi Štefanovi Taschnerovi. Z roku 1509 zase pochádza záznam o tom, že osobne ako richtár vyplatil mestskej fare dlžnú sumu mesta vo výške deviatich zlatých. Za jeho richtárskeho úradovania v roku 1514 trnavský mešťan Kankl v roku 1509 a modranský mešťan obuvník Matej spolu so Štefanom Ropolthom vyplatili príslušné sumy do základiny Oltára sv. Kataríny vo farskom kostole. O Václavovi treba ešte uviesť aj to, že v roku 1505 zastával tiež funkciu prisažného mesta, o čom prináša doklad jeho prítomnosť z titulu držania úradu radného pri darovaní benefícia sv. Doroty vo farskom kostole kňazovi Gašparovi. Prisažným mešťanom bol aj v roku 1508, keď ako zástupca mesta spolu so šľachticom a správcom kráľovskej tridsiatkovej stanice Pavlom Holým z Hradnej žiadal panovníka o udelenie desaťročnej úľavy od platenia tohto cla kvôli nákladom na opravu mestských hradieb a veží. Práve pri tejto prí-

ležitosti sa uvádza aj s uvedením miesta svojho pôvodu „z Veselího (de Wessele)“. (Obrázok č. 1)

Marcus Peytler, prezývaný Bydmen alebo aj „obchodník“ (bursator), bol ďalší viacnásobný držiteľ úradu mestského richtára, ktorý sa práve s Václavom Čechom často striedal v najdôležitejších mestských funkciách. Právom ich možno pokladať za jedných z najvplyvnejších trnavských mešťanov v tomto období. Mestské vyúčtovania dokladajú Marka ako trnavského richtára už v rokoch 1505 až 1506 a po ročnom Václavovom úradovaní opäťovne v rokoch 1507 až 1509 a potom aj 1510 a 1511 až 1513. Ešte predtým v rokoch 1505 (vo februári) a 1507 zastával aj funkciu prísazného, pričom pisár ho označil za starca (antiquus).

V roku 1507 už ako richtár predsedal súdному tribunálu, ktorý riešil otázku pozostalosti po nebohom Tomášovi, prezývanom Hothoman. V roku 1509 vyplatil v postavení trnavského richtára trnavskej fare tri zlaté. V roku 1512 v jeho prítomnosti zase zostavuje svoju poslednú vôľu Barbora, manželka Ondreja Pognera. Markovo pôsobenie v richtárskom úrade však bolo ešte o niečo významnejšie, pretože sa postaral o viaceré potvrdenia mestských práv a výsad. Už v roku 1508 viedol delegáciu na kráľovský dvor do Budína, kde spoločne s prísazným Osvaldom Sthykom a notárom Martinom žiadal kráľa Vladislava II. o potvrdenie donácie Ladislava IV. z roku 1280 na zem Brestovany (v znení potvrdení od Mateja I. z roku 1463 s potvrdením od Ondreja II. z roku 1291), a tiež výsadnej listiny Ľudovíta I. o oslobodení od platenia poplatkov z viníc Trnavčianov vo Svätom Jure, Pezinku a na Červenokamenskom panstve v čase oberačiek, čo v roku 1402 potvrdil aj Žigmund Luxemburský. Keď v roku 1511 daroval gróf Peter z Pezinka a Svätého Jura Pavlovi Holému rybník a pozemok v susedstve Bieleho Kostola, Marek Paythler ako richtár zastupoval mesto pri vovedení Holého do držby darovaného majetku. (Obrázok č. 2)

Ďalším richtárom, ktorý sa objavuje ako nová postava v trnavskom richtárskom úrade, bol **Jakub Taschner** vo volebnom roku 1516, ako ho dokladá záznam o vyúčtovaní mestskej pokladnice z uvedeného roku. Bolo to však jediný raz, čo Jakub tento úrad zastával. Vieme o ňom už iba toľko, že bol bratom trnavského farára Štefana Taschnera a v roku 1507 bol jedným z prísazných mesta, za úradovania ktorých došlo k darovaniu vinice nazývanej Albert práve tomuto trnavskému farárovi, s čím niektorí prísazní pomerne ostro nesúhlasili. V roku 1524 bol Jakub už mŕtvy, lebo sa vo svedectve z 9. apríla 1524 spomína jeho manželka Barbora ako vdova. (Obrázok č. 3) Aj ďalší trnavský richtár **Lukáš Chluba**, prezývaný podľa svojho pôvodu Novomestský (z Nového mesta nad Váhom), podľa všetkého slovenského pôvodu, bol do úradu zvolený len na jedno volebné obdobie v roku 1518 / 1519. V tomto prípade jeho richtársku pozíciu dosvedčuje záznam o vyúčtovaní mestských príjmov a výdavkov z mestskej knihy. Lukáš Novomestský bol istý čas predtým aj prísazným mestskej rady, konkrétne doklady pochádzajú z rokov

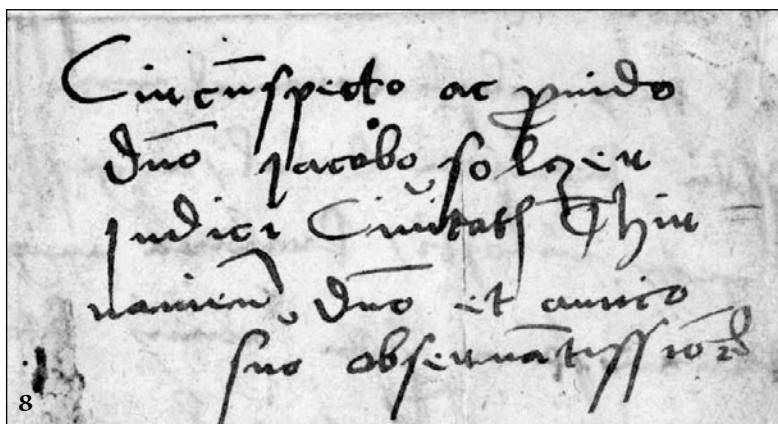
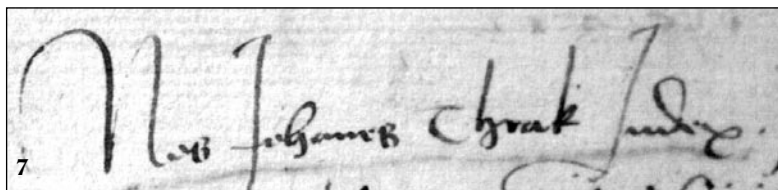
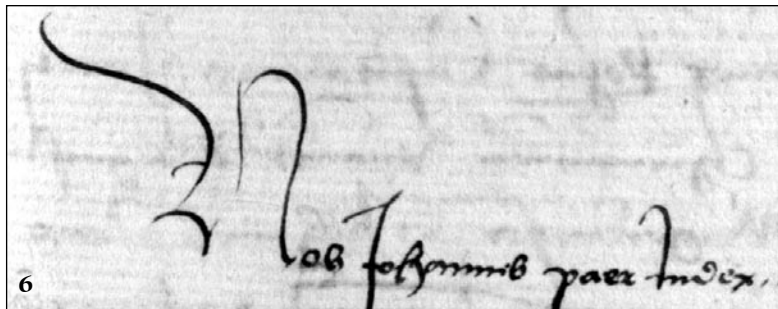
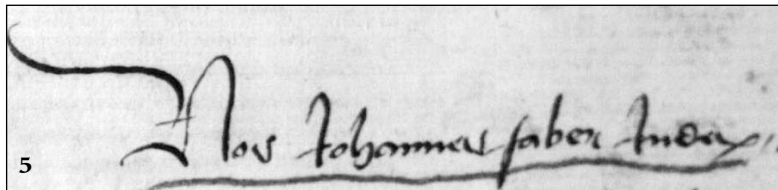
1505, 1507 a 1509. V roku 1518 v jeho prítomnosti kňaz Tomáš Schtaner, rektor Oltára všetkých apoštolov, daroval zdedenú vinicu v Častej svojmu oltárniectvu. V roku 1519 spolu s prísaznými zvolili na radnici (in communi domo) za mestského farára kňaza Alexandra, dovtedajšieho držiteľa benefícia Tela Kristovho vo farskom kostole, čo je inak zaujímavý doklad, výrečne svedčiaci o patronátom práve trnavskej mestskej rady. (Obrázok č. 4) V nasledujúcom období rokov 1519 až 1521 vystupuje v úrade trnavského richtára Ján Kováč, prezývaný aj „starec“ (antiquus), tak ho v uvedených rokoch dokladajú záznamy o mestskom vyúčtovaní príjmov a výdavkov mestskej pokladnice. Podľa záznamu v benefičnej knihe trnavskej fary z roku 1520, založenej farárom Václavom, richtár Ján dlžil farskému kostolu desať zlatých a bol preto povinný každoročne na sviatok sv. Mikuláša vyplácať fare sumu vo výške jedného zlatého. Ako záruku svojho záväzku záložoval fare svoju osminovú vinicu na Vlčom vrchu. Ján Kováč bol inak zaslúžilý mestský hodnostár, už v roku 1511 zastával aj prestížnu pozíciu mestského kapitána a v tomto úrade

spolu s richtárom asistoval pri vedení Pavla Holého do držby majetkov v susedstve Bieleho Kostola. Ešte predtým, v roku 1495, bol trnavským richtárom, a predtým aj potom často prísazným mesta, ako to dokumentujú záznamy z rokov 1493, 1495 a 1507. Prísazným bol ešte aj v roku 1523, a pri tejto príležitosti sa o ňom konštatuje, že býval pri Dolnej bráne mesta. (Obrázok č. 5)

Ján Paar (Paer, Payer, Parer) bol ďalším richtárom, ktorý zastával úrad viac volebných období bezprostredne po sebe, a to v rokoch 1522 až 1524, ako to dokumentujú záznamy o ročnom vyúčtovaní mestskej pokladnice. Z roku 1522 poznáme záznam o tom, že richtár Paar založil dvadsať zlatých na Oltárnictvo sv. Petra a Pavla a ďalších stopätnásť zlatých na podporu benefícia sv. Jána Krstiteľa vo farskom kostole. V roku 1529 pôsobil ako farský správca (vitrik). (Obrázok č. 6)

Ján Trak (Trok, Thrak, Thrakh), bol podľa vyúčtovaní mestských účtov v poradí ďalším z trnavských richtárov v rokoch 1525 až 1529. Po skončení svojho funkčného obdobia nastúpil bezprostredne v roku 1530 do úradu mestského kapitána a podržal si naďalej svoju vysokú spoločenskú vážnosť. Zaiste bola aj dôsledkom toho, že v roku 1525 viedol mestskú delegáciu k panovníkovi do Budína, od ktorého žiadal spoločne s mestským notárom bakalárom Jurajom a prísaznými Mikulášom Mogerdorferom a Jakubom Solczerom potvrdenie výsadnej listiny Žigmunda Luxemburského z roku 1419. (Obrázok č. 7)

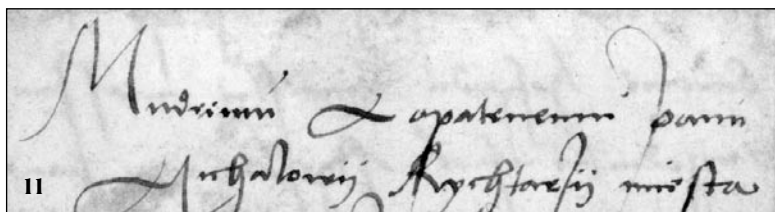
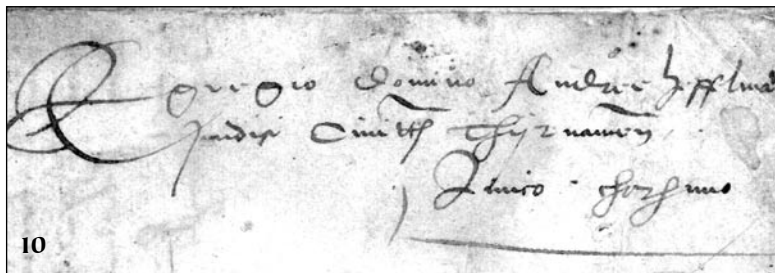
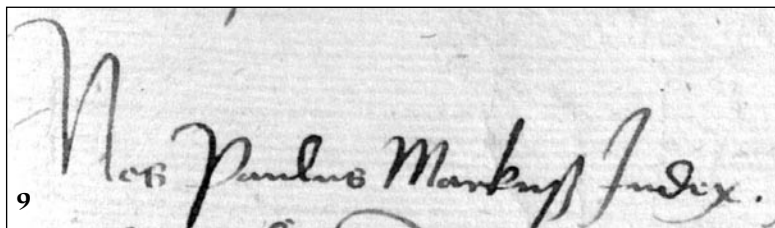
V roku 1529, počas jedného volebného obdobia, bol richtárom **Jakub Solczer** (solník). Jakub pôsobil opäť na krátky čas ako richtár aj v roku 1538, keď mu písal Klement Hrnček, aby mu poslal správu o jeho dome, ktorý v meste vtedy vlastnil. V roku 1539 vystupuje Jakub, pod maďarským prekladovým menom Soos, v spore Trnavčanov s Ondrejom Heffelmarom. Z roku 1525 je známy ako prísazný. V uvedenom roku vo funkcii mest-

ského radného spoločne s richtárom, ďalším prísazným Mikulášom Magerdorferom a mestským notárom Jurajom žiadal kráľa Ľudovíta II. o potvrdenie výsadnej listiny Žigmunda Luxemburského z roku 1419. Je pravdepodobné, že prísazným bol aj v rokoch 1528 až 1530, keď vystupuje ako jeden z predkladateľov výročného vyúčtovania mestských účtov. (Obrázok č. 8) Napokon posledný trnavský richtár, ktorého dokumentuje najstaršia mestská účtovná kniha, je k roku 1530 doložený **Pavol Markuš** (Markuss), pred ktorým prísazní a správcovia mestskej po-

kladnice Ondrej Heffelmar a Jakub Salczer predložili výročné vyúčtovanie mestských financií. V roku 1519 pôsobil Pavol aj vo funkcii vitrika trnavského farského kostola a fary. V roku 1533 už nezastával žiadnu z verejných trnavských funkcií. (Obrázok č. 9) V roku 1531 sa stretáme s novou osobou trnavského richtára, ktorou bol **Ondrej Heffelmar** (Heffelmar, Hewlmar). V tomto roku totiž protestoval proti neoprávnenému výlovu rýb z mestského rybníka v Starom Linči. V richtárskom úrade Ondrej pôsobil potom nepretržite aj v rokoch 1533 – 1538.

V roku 1538 ho nahradil Saltzer Jakub, ktorý zotrval na poste do roku 1539, a po ňom v tom istom roku znova nastúpil do funkcie Heffelmar a richtárom bol až do roku 1540. V tomto roku sa definitívne skončila jeho kariéra richtára. Podľa zápisu v mestskej knihe z rokov 1546 až 1569 bolo v roku 1549 bolo ukončené vyplácanie sumy za dom Filipa krajčira, ktorý kedysi Ambróz kováč v roku 1533 z väčšej časti odkúpil, a to podľa ocenenia tohto domu, ktoré uskutocnila mestská rada za richtára Ondreja Heffelmara v sume 60 zlatých. Dokladom, že Ondrej bol naozaj richtárom v roku 1533, je aj svedectvo z decembra uvedeného roku, kde ako trnavský richtár vystupoval vo veci súdenia bratislavských mešťanok s bratislavským magistrátom a mal spolu s prísaznými predstavovať apelačný (odvolací) súd vyššej inštancie. V roku 1534 bol Ondrejovi richtárovi adresovaný list Václava Zvikovského, tridsiatnika v Skalici, ohľadne sporu medzi pánom Tomkom a istým Židom z Holíča, ktorý bol do Trnavy zaslaný na rozhodnutie. List je dôležitým svedectvom, že Trnava fungovala v tomto období ako dovolací súd s vlastným právnym okruhom. Dokladom o richtárčení Ondreja aj v roku 1535 je svedectvo z 30. augusta, keď boli richtár, kapitán a prísazní svedkami pri spísaní testamentu Vavrinca Appaja. Zaujímavým zápisom, z ktorého sme sa dozvedeli o Ondrejovom pôsobení vo funkcii richtára v roku 1536, je zápis z mestskej knihy z 23. apríla 1548, z ktorého sa dozvedáme, že Gregor Petranský, trnavský mešťan, predal pred dvadsiatimi rokmi (za richtára Ondreja Heffelmara) svoj dom. V roku 1537 zasa trenčiansky mešťan Mikuláš Bobocký žiadal Ondreja richtára, ktorému pravdepodobne dĺžil istú sumu peňazí, aby mu dal ešte čas na splatenie tohto dlhu, a v novom termíne bol dokonca Mikuláš ochotný osobne peniaze doručiť do Trnavy. O funkcii richtára v roku 1538 vieme tiež z listu richtára, rady starších a všetkých obyvateľov

Smolenickej Novej Vsi (Newsstych), ktorí sa sťažovali trnavskému richtárovi, že ich pán im zvýšil poddanské povinnosti a zároveň ho prosili, aby sa za nich prihovoril. V tom istom roku je Heffelmar ako richtár aj predkladateľom listín z rokov 1472 a 1493, ktoré žiadal potvrdiť od Alexeja Thurzu. V roku 1539 bol Ondrej obvinený z nečestného pôsobenia vo funkcii richtára a pretože sa viedlo voči nemu súdne konanie, ktoré sa pravdepodobne začalo už v roku 1538, v úrade ho vystriedal Jakub Solczer. Znova sa Ondrej objavil ako richtár už v auguste roku 1539, dočkal sa teda rehabilitácie svojej osoby a ako richtár Trnavy potom pôsobil až do roku 1540. V roku 1544 bol už Ondrej mŕtvy, lebo podľa úradného svedectva z 19. novembra uvedeného roku vdova po ňom menom Valburga vystupovala v majetkovom spore s Martinom Rupoltom. (Obrázok č. 10) V roku 1532 úrad richtára zastával Michal Hos, ktorého Gašpar Cobor žiadal o ubytovanie pri príležitosti panského zjazdu v Trnave. Inak už v roku 1526 pôsobil **Michal Hos**

ako vyberač desiatkov vo Vlčkovciach. V roku 1542 sa Michal Hos spomína už ako nebohý. (Obrázok č. 11) ■

Obrázky č. 1 – 7 – MV SR, Štátny archív v Trnave, Magistrát mesta Trnava, Účtovné knihy, Kniha príjmov a výdavkov 1394 – 1530, III/1.

Obrázok č. 8 – MV SR, Štátny archív v Trnave, Magistrát mesta Trnava, Misesiles, 15.9.1538.

Obrázok č. 9 – MV SR, Štátny archív v Trnave, Magistrát mesta Trnava, Účtovné knihy, Kniha príjmov a výdavkov 1394 – 1530, III/1.

Obrázok č. 10 – MV SR, Štátny archív v Trnave, Magistrát mesta Trnava, Misesiles, 1.3.1531.

Obrázok č. 11 – MV SR, Štátny archív v Trnave, Magistrát mesta Trnava, Misesiles, 12.12.1532.

Zoznam použitej literatúry a prameňov

FRIDRICHOVÁ, Darina: *Mestská správa Trnavy v prvej polovici 16. storočia*. Diplomová práca. Trnava: Filozofická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave, 2017, 135 s.
 LEHOTSKÁ, Darina: Vývoj mestského práva na Slovensku. In: *Sborník Filozofickej fakulty Univerzity Komenského – Historica*, roč. X., 1959, s. 65–114.
 Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky,

Štátny archív v Trnave, Magistrát mesta Trnava (ďalej len ŠA TT, MG TT), Listiny (1238 – 1841).

RÁBIK, Vladimír: Kniha farských účtov trnavského farára Václava z roku 1481. In: MARSINA, Richard (ed.): *Studia historica Tyrnaviensia IV*. Trnava: Filozofická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave, 2004, s. 257-339. ISBN 80-8082-005-8.

RÁBIK, Vladimír.: *Mestská kniha príjmov trnavskej farnosti sv. Mikuláša z roku 1495*. Trnava: Filozofická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave, 2006, s.366. ISBN 80-8082-100-3.

RÁBIK, Vladimír: *Mestská kniha Trnavy (1392/1393) 1394 – 1530*. Trnava: Filozofická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave, 2008, s. 399. ISBN 978-80-8082-185-2.

RÁBIK, Vladimír: Richtári Trnavy v stredoveku IX. Mestská správa v rokoch 1493-1506. In: *Novinky z radnice*: informačný mesačník mesta Trnava. Roč. XXII, č. 10 (2011/2012), s. 13-15.

RÁBIK, Vladimír: Trnava. In: ŠTEFÁNIK, Martin – LUKAČKA, Ján a kol.: *Lexikón stredovekých miest na Slovensku*. Bratislava: Historický ústav SAV, 2010, s.

523-551. ISBN 978-80-89396.

ŠA TT, MG TT, Acta iuridica, Acta causam inter civitatem Tyrnaviensem et Andream Heffelmar actam respicientia.

ŠA TT, MG TT, Inquisitiones (1540 – 1851).

ŠA TT, MG TT, Missiles (1500 – 1850).

ŠA TT, MG TT, Testimoniales (1507 – 1853).

ŠA TT, MG TT, Zápisnice magistrátu,

1546 – 1569, II/1.

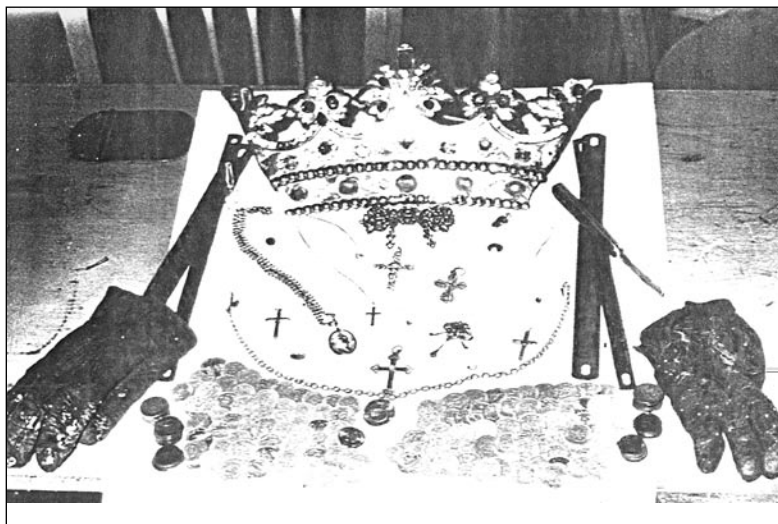
TIBENSKÝ, Martin: *Štruktúra obyvateľstva mesta Trnava v stredoveku*. Diplomová práca. Trnava: Filozofická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave, 2008, 118 s.

Martin Jurčo, foto: archív L.J.

Pre korunu za mreže

Aj pod týmto názvom sa objavil pred päťdesiatimi rokmi v českej i slovenskej tlači príbeh z trnavskej Baziliky sv. Mikuláša. Nesúvisel s jedinečnosťou tejto kultúrnej pamiatky, ale skôr s kurióznym prípadom nevydarenej krádeže, ktorú mal na svedomí vtedy dvadsaťročný Trnavčan. Ako objekt si vyhládol známe dielo – obraz Panny Márie trnavskej.

Niekoľkokrát si prišiel kostol prehliadnuť a v jeden júlový deň v roku 1967 sa rozhodol prísť do kostola aj na noc. Nechal sa v chráme zamknúť a dielo skazy si chcel v pokoji pripraviť. Ráno po otvorení kostola sa chcel vytratiť aj s lupom. Vybral si teda najvzácnejšiu časť obrazu – korunu, a aby nezostalo len pri nej, potešila ho aj hotovosť v prenosných schránkach. Ako sa dočítame v dobovej zápisnici, vyškriabal sa do štvormetrovej výšky oltára, rozbil sklo a z rámu obrazu Panny Márie vzal pozlátenú korunu a z krku zlatú retiazku s krížikom. Potom vzal ešte niekoľko retiazok a krížikov a z troch prenosných schránok ukradol 60 korún v päťkorunáčkach. Plán vytratiť sa po otvorení kostola mu však nevyšiel. Duchaplný kostolník Ladislav Jalovec počul v kostole šramot a pohyby, a preto skôr než otvoril kostol, privolať príslušníka VB (verejná bezpečnosť). A tak sa zlodej Jozef B. dostal rovno do rúk spravodlivosti, čomu dopomohlo aj to, že zaspal a stratil ducha-prítomnosť. V ruke vraj mal pripravený vreckový nôž s úmyslom použiť ho v prípade potreby. Zaujímavosťou bolo, že o prípade krádeže práve v kostole v Trnave

z júla 1967 informovali aj české denníky, čo zrejme súviselo s obdobím uvoľňovania politickej situácie pred augustom 1968. Obžalovaný Jozef B. sa pred súdom k činu priznal a ako dôvod uviedol, že nepracoval a dostal sa do finančnej tiesne, a preto bolo jeho plánom všetky veci postupne predať. Okresný súd v Trnave ho odsúdil na 13 mesiacov nepodmienečného trestu v I. nápravno-výchovnej skupine. Hodnota odcudzených vecí predstavovala podľa vtedajšieho odhadu výšku 12 tisíc korún. Hoci to bola v porovnaní s vtedajšími platmi dosť vysoká suma, nezahŕňala

kultúrno-duchovný rozmer tejto kultúrnej pamiatky. V tlači vtedy aj vyzdvihli konanie práporčíka Kušnírika, ktorý nestratil ducha-prítomnosť a vlamača v chráme s nožom v ruke zneškodnil skôr než stačil zareagovať. Syn kostolníka Ladislava Jalovca (1909 – 1991) František sa pamätá na tento príbeh ešte z mladých liet, lebo jeho otec často na túto kuriozitu spomínal. Aj keď sa vyučil ako strojný zámočník vo firme Fischer na dnešnej Dohnányho ulici, viac ako 35 rokov pracoval vo farnosti Trnava – mesto ako kostolník u biskupa Ambróza Lazíka. ■

Adrián Lančarič, Štátny archív v Trnave

Zbierka Pavla Jedličku sa stala základom archeologického oddelenia múzea

V tomto roku uplynulo 100 rokov od úmrtia arcibiskupského vikára v Trnave, ostrihomského kanonika, pápežského preláta, historika, archeológa, zberateľa, pamiatkara a filantropa, Pavla Jedličku (* 1844 – † 1917).

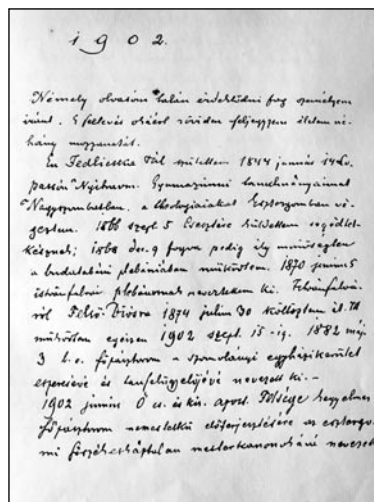
Pavol Jedlička sa narodil 14. januára 1844 v Dolnom Lopašove Štefanovi a Kataríne, rod. Miháľfiovej. Obaja rodičia boli potomkovia urodzených šľachtických rodín. Predkovia z otcovej strany získali šľachtický titul 10. novembra 1668 od panovníka Leopolda I. Tento titul získal Ján Jedlička a jeho bratia Adam, Pavol a Juraj, ktorí sa v tom čase zdržiavali v Sátoraljaújhelyi a tiež aj v Sárospataku. Adam sa neskôr usadil v Dolnom Lopašove, kde si ako árendátor prenajal výsek mäsa, postavil usadlosť a zabýval sa tu. Z tejto vetvy pochádza aj Pavol Jedlička.¹ Matka mu čoskoro zomrela a o jeho výchovu sa staral otec Štefan, ktorý dbal najmä o náboženskú výchovu a vzbudenie vlastenectva u syna osvojením si maďarského jazyka. Sám Pavol Jedlička neskôr na margo otcovej prísnej výchovy napísal (originál v maďarčine): „Dobre si pamätám, keď otec so zvýšeným hlasom zdôraznil, že ma vyvedí, ak niekedy budem pansláv alebo pangermán.“²

Ľudovú rímskokatolícku jednotriednu školu navštevoval v Dolnom Lopašove. Gymnaziálne štúdiá absolvoval na Arcibiskupskom gymnáziu v Trnave (Gymnasium Majus Archi-Episcopale Tyrnaviae), kde študoval v rokoch 1854 – 1862.³ V roku 1860 sa stal Jedlička ako kandidát budúcich teologických štúdií chovancom „malého“ Seminára sv. Imricha v Bratislave (Seminarium Sancti Emerici Posonii), nazývaného aj Emericianum. Táto inštitúcia formovala chlapcov

gymnazistov, ktorí chceli byť, prípadne uvažovali o tom, že sa stanú po úspešnom ukončení gymnázia kňazmi. Táto predpríprava trvala dva roky, avšak Pavol Jedlička posledný gymnaziálny ročník býval v trnavskom Seminári Blahoslavenej Panny Márie Nanebovzatej (Seminarium Beatae Mariae Virginis Coelum Assumptae Tyrnaviae), zvanom aj Marianum. Jedličkove študijné výsledky možno hodnotiť ako veľmi dobré. Za príklad sme vzali jeho hodnotenia v poslednom školskom roku 1861/1862, ktoré až na jeden predmet mal rovnaké v I. aj II. polroku štúdia. Výborné výsledky dosiahol z maďarského a francúzskeho jazyka, veľmi dobré z náboženstva, gréckeho jazyka, dejepisu, geografie a matematiky, dobré výsledky vykazoval z latinského a nemeckého jazyka, prírodovedy (v II. polroku veľmi dobré) a filozofie. Jeho správanie na hodinách možno považovať za bezproblémové, bol čulý, pracovitý a mal čistý a pekný krasopis.⁴ Spolu 29 žiakov končiaceho 8. ročníka Arcibiskupského gymnázia v Trnave maturovalo v dňoch 7. – 10. a 22. – 24. júla 1862. Devätnásťročný Pavol Jedlička zmaturoval s hodnotením výborný a s konštatovaním jeho zrelosti. Maturitné výsledky a hodnotenia za jednotlivé učebné odbory získal nasledovne: náboženstvo – výborný, latinský jazyk – chváľitebný, grécky jazyk – chváľitebný, nemecký jazyk – chváľitebný, maďarský jazyk – chváľitebný, dejepis a geo-

Pavol Jedlička na obraze z roku 1916, repofoto: autor

Pavol Jedlička píše o sebe v roku 1902, zdroj: Archív Spolku sv. Vojtecha

grafia – (paradoxne) dobrý, fyzika a matematika – chváľitebný.⁵ Po úspešnom zložení maturitných

¹ JEDLICSKA, Pál. *Kiskarpáti emlékek. Éleskötöl-Vágujhelyig*. Eger : Nyomatott az érseki lyceum könyvnyomdában, 1891, II. kötet, s. 323–325.

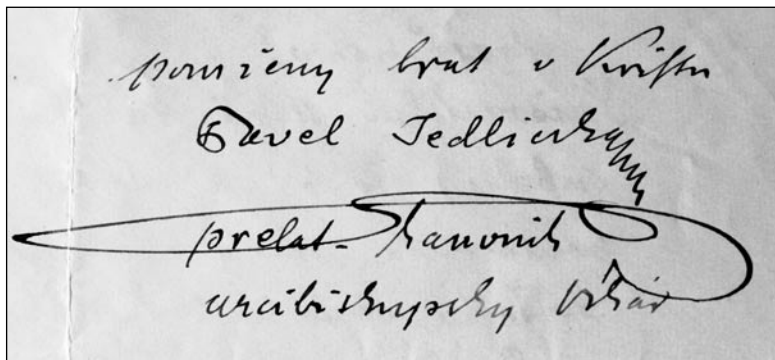
² JEDLICSKA, Pál. *Kiskarpáti emlékek*, s. 324.

³ Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky (ďalej len MV SR), Štátny archív v Trnave, f. Gymnázium v Trnave, Maturitný protokol 1862, inv. č. 380, šk. č. 86, s. 7–8.

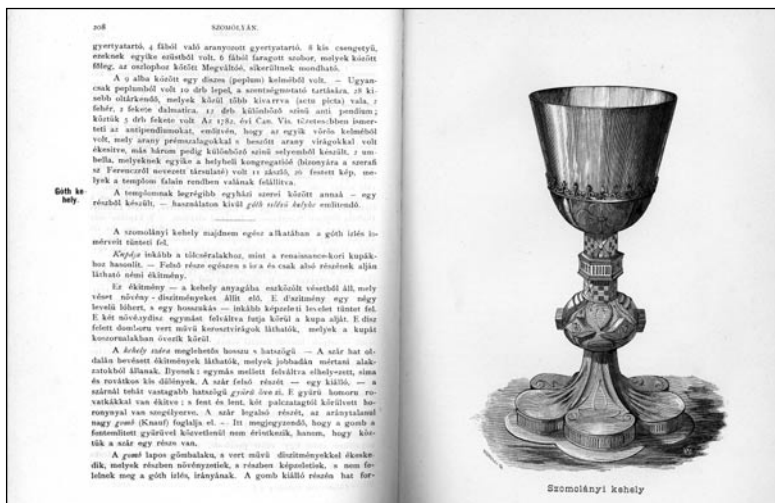
⁴ MV SR, Štátny archív v Trnave, f. Gymnázium v Trnave, Triedny katalóg pre 8. ročník 1861/1862, inv. č. 210, šk. č. 18, s. 19.

⁵ MV SR, Štátny archív v Trnave, f. Gymnázium v Trnave, Maturitný protokol 1862, inv. č. 380, šk. č. 86, s. 7–8.

skúšok nastúpil Jedlička v roku 1862 do „veľkého“ Seminára sv. Štefana v Ostrihome (Antiquissimum Seminarium Sancti Stephani Regis Hungariae Strigonii), zvaného aj Stephaneum. Pôvodne sídlil tento seminár v Trnave, no v roku 1850 za arcibiskupa Jána Scitovského bol presunutý do Ostrihomu.⁶ Po ukončení štúdia teológie bol Pavol Jedlička ako dvadsaťdvaročný absolvent 25. júla 1866 vysvätený za kňaza. Po kňazskej vysviacke bolo Jedličkovi pridelené kaplánske miesto v Častej, kde pôsobil do 9. decembra 1868. Tu sa začal intenzívnejšie venovať dejinám a ešte v roku 1866 vydal v periodiku Magyar Sion štúdiu o častianskych pamätihodnostiach.⁷ Jeho prítomnosť práve v Častej zrejme ovplyvnila záujem o regionálne dejiny a blízkosť hradu Červený Kameň a šľachtickej rodiny Pálfiovcov pozitívne poznačila jeho neskorší profesionálny prístup a odbornú orientáciu práce historika. Ešte počas pobytu v Častej publikoval príspevok venovaný dejinám červenokamenského hradu.⁸ Začiatkom decembra 1868 bol poslaný kaplánovať do Budína do predmestia Taban.⁹ Jeho prvou farnosťou sa stala 5. júna 1870 Štefanová, ktorú obsadil po zomrelom farárovi Jánovi Tartollovi. V maličknej farnosti žilo v čase Jedličkovho príchodu len 317 katolíkov a sedem židov.¹⁰ Tu zotrval štyri roky, no pôsobenie v tejto obci bolo poznačené menším sporom o delenie pozemkov pri komasácii medzi farou a obyvateľmi Štefanovej. 30. júla 1874

Podpis Pavla Jedličku z roku 1913, zdroj: Archív Spolku sv. Vojtecha

Ukážka z publikácie *Kiskárpáti emlékek*

sa stal farárom v mestečku Horné Orešany, kde v tom čase žilo 1 183 katolíkov, 10 evanjelikov a 46 obyvateľov židovského vierovyznania.¹¹ Nahradil tým farára Jozefa Fodora, ktorý zomrel na miestnej fare 6. mája toho roku. 3. mája 1882 bol hornoořešanský farár Pavol Jedlička ostrihomským arcibiskupom Jánom Simorom me-

novaný za dekana Smolenického dekanátu (vicearchidiakóna) a zároveň aj za školského inšpektora základných (ľudových) rímskokatolíckych škôl v Smolenickom dekanáte.¹² Smolenický dekanát, alebo aj vicearchidiakonát či dištrikt, tvoril integrálnu súčasť Bratislavského archidiakonátu¹³ a patrili do neho farnosti Dolné Orešany, Bohdanov-

⁶ BEKE, Margit. A Szent István Királyról és a Boldogságos Szűzről Nevezett Érseki Ósregi Papnevelő Intézet címere. In *Magyar Sion. Új folyam VI.* Estergom : Szent Adalbert Központ, 2012/1, XLVIII., s. 20-21.

⁷ JEDLIČSKA, Pál. Csejte történeti emlékei. In *Magyar Sion.* Estergom : Nyomatott Horák Egyednél, 1866, s. 427-440, 502-515, 590-599.

⁸ JEDLIČSKA, Pál. Vöröskő vára s történeti emlékei. In *Magyar Sion.* Esztergom : Nyomatott Horák Egyednél, 1868, s. 194-202, 257-268.

⁹ O tejto zmene informovalo aj slovenské periodikum *Cyryll a Method.* Katolícke Noviny pre Cirkev, Školu a Literatúru. Bratislava, roč. XVI., č. 4, z 1. februára 1869, s. 32. Spolu s Jedličkom bol do tejto farnosti pridelený aj kaplán Michal Bogišič, neskorší prístinský biskup.

¹⁰ *Schematismus Cleri Archi-Dioecesis Strigoniensis pro Anno A Christo Nato 1870.* Strigonium : Typis Aegidii Horak, 1870, s. 147.

¹¹ *Schematismus Cleri Archi-Dioecesis Strigoniensis pro Anno A Christo Nato 1874.* Strigonium : Typis Aegidii Horak, 1874, s. 149.

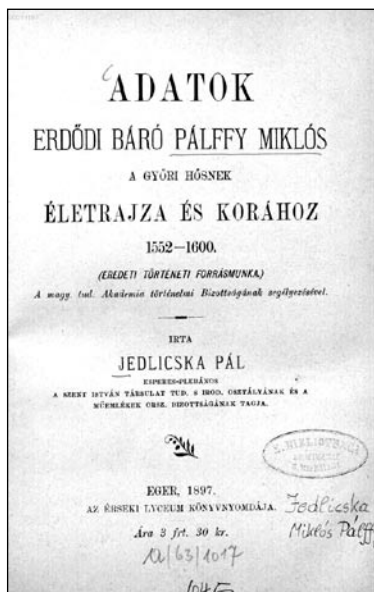
¹² Archív Trnavskej arcidiecézy, f. Officium Vicariale Tyrnaviense, 1882 INT 10/26, nr. 789.

¹³ Bratislavský archidiakonát pozostával v roku 1882 z Pezinského, Šamorínskeho, Dunajskostredského, Malackého, Stupavského, Seneckého, Seredského, Smolenického a Trnavského dekanátu a tiež aj z farností mesta Bratislava a Trnava, ktoré vystupovali ako „mestské dekanáty“. Územne patrili pod Trnavský vikariát.

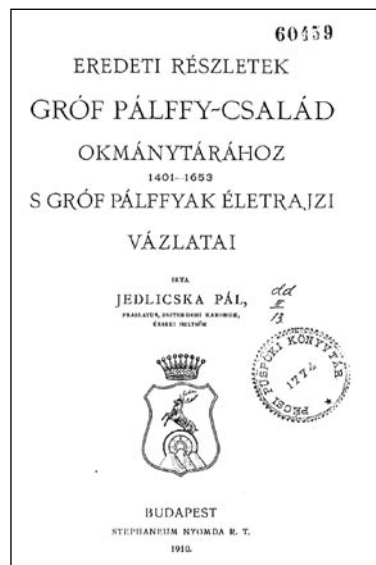
Trnavský arcibiskup Mons. Ján Orosch pri slávnostnej sv. omši v dolnolopašovskom kostole, zdroj: Obecny úrad v Dolnom Lopašove

ce nad Trnavou s filiálkou Klčovany a Šelpice, Boleráz s filiálkou Neštich (s osadou Poličko), Horné Orešany, Dlhá s filiálkou Borová, Trstín s filiálkou Biňovce, Doľany, Smolenice s filiálkou Lošonec, Suchá nad Parnou a filiálkami Košolná a Zvončín (spolu s príslušnými majermi). Celkovo teda Smolenický dekanát, na čelo ktorého bol vymenovaný Jedlička, tvorilo deväť farností s ôsmimi filiálkami. V roku 1882 obývalo územie tohto dekanátu 10 516 rímskych katolíkov, 498 židov a 37 evanjelikov.¹⁴ Rakúsky cisár a uhorský kráľ František Jozef I. vymenoval 13. júna 1902 Pavla Jedličku za ostrihomského kanonika. Zároveň sa Jedlička stal i arcibiskupským vikárom v Trnave. Vraj túto funkciu nechcel nik prijať pre rozhádané pomery, tak bola medzi poslednými ponúknutá práve jemu a on

Titulný list registára, ktorý vydal Jedlička v roku 1897

ju prijal.¹⁵ Žiaľ, táto situácia však svedčí o tom, že Jedlička sa stal vikárom nie pre svoje zásluhy, schopnosti či dobré meno, ale len z dôvodu odmietnutia tejto funkcie inými duchovnými. Ostrihomská arcidiecéza sa v tých časoch delila územnosprávne na tri vikariáty: Ostrihomský (generálny), Budapeštiansky a Trnavský. Trnavský vikariát sa ďalej delil na 24 archidiakonátov¹⁶ s 240 farnosťami a 533 405 obyvateľmi rímskokatolíckeho vierovyznania, čím bol svojou rozlohou aj počtom veriacich najväčším vikariátom v arcidiecéze. Personálne obsadenie Vikariátneho úradu v Trnave (Officium Vicariale Tirnaviense) bolo v roku 1903 nasledovné: arcibiskupský vikár – Pavol Jedlička, sekretár a archivár – Alojz Zelliger, laický úradník – Jozef Školuda a úradný služobník – Peter Haverla. Trnava bola

Titulný list registára listín šľachtického rodu Pálffiovcov z roku 1910

aj sídlom cirkevného súdu (Sacra Sedes Archiepiscopalis Tirnaviensis), ktorému predsedal samotný Jedlička. Kráľovským dekrétom z dňa 17. októbra 1908 sa Jedlička stal prelátom a nitrianskym archidiakonom. Vo funkcii nahradil Štefana Roszivala, ktorý bol z postu uvoľnený a zároveň mu bol pridelený Katedrálny archidiakonát.¹⁷ Archidiakonát predstavoval územnosprávnú jednotku, ktorej prináležala správa určitej časti arcidiecézy. Nitriansky archidiakonát sa v tomto čase delil na päť menších jednotiek – vicearchidiakonátov. Boli to Topoľčiansky, Radošinský, Hlohovský, Veľkozálužský a Mojmírovský dištrikt. Spolu 45 farností, na ktorých území žilo 92 205 rímskych katolíkov, 7 472 židov, 2 732 evanjelikov, 953 kalvínov a štyria grécki katolíci.¹⁸ Do funkcie nitrianskeho archidia-

¹⁴ *Schematismus Cleri Archi-Dioecesis Strigoniensis pro Anno A Christo Nato 1882*. Strigonium : Typis Aegidii Horak, 1882, s. 145-147.

¹⁵ DÚBRAVSKÝ, František. *Slobodné mesto so sriadeným magistrátom Uhorská Skalica*. Skalica : 1921, 226 s. Dostupné online dňa 11.11.2016: http://zlatyfond.sme.sk/dielo/1824/Dubravsky_Uhorska-Skalica/11.

¹⁶ Do Trnavského vikariátu patrilo v roku 1903 spolu 24 archidiakonátov: Šaliansky, Topoľčiansky, Radošinský, Hlohovecký, Veľkozálužský, Mojmírovský, Šaštínsky, Moravskosvättojánsky, Čachtický, Myjavský, Senický, Dobrovodský, Veľkokostoliansky, Pezinský, Šamorínsky, Dunajskostredský, Malacký, Stupavský, Senecký, Seredský, Smolenický, Trnavský a „mestské“ dekanáty Bratislava a Trnava.

¹⁷ *Circulares literae dioecesanæ anno 1908 ad clerum Archidieocesis Strigoniensis*. Strigonii : Typis Gustavi Buzárovits, 1908, s. 219.

¹⁸ *Schematismus Cleri Archi-Dioecesis Strigoniensis pro Anno A Christo Nato 1908*. Strigonium : Typis Gustavi Buzárovits, 1908, s. 267.

kona bol Pavol Jedlička slávnostne inštalovaný 14. novembra 1908 a spolu s ním do funkcie archidia-kona aj Ľudovít Rajner, Ján Graeffel, František Maszlaghy, Štefan Roszival a Medard Kohl.¹⁹

V roku 1908 bol tiež vymenovaný aj za rektora trnavského seminára Marianum, no v roku 1916 sa vzdal funkcie vikára aj rektora seminára. Zlatú sv. omšu (50 rokov kňazstva) oslavoval v Marianke v roku 1916. Pri tejto príležitosti sa konalo v Dolných Orešanoch zhromaždenie, kde bolo Jedličkovi udelené čestné občianstvo. Zároveň bol namalovaný jeho portrét. V roku 1917 mu bol udelený za zásluhu rád Františka Jozefa.²⁰

Medzi verejnosťou a najmä akademickou vedeckou obcou je však Pavol Jedlička známy najmä ako historik, zberateľ a pamiatkar. Jedlička po sebe zanechal cennú archeologickú zbierku, ktorá bola do roku 1959 uložená v priestoroch Múzea Spolku sv. Vojtecha, odkiaľ sa vzájomnou dohodou s novovzniknutým Západoslovenským múzeom delimitovala do jeho priestorov a stala sa základom jeho archeologického oddelenia.²¹ Z histórie publikoval Jedlička množstvo odborných aj popularizačných štúdií v periodikách ako *Hadtörténelmi Közlemények*, *Magyar Állam*, *Történelmi Tár*, *Archaeologiai Értesítő*, *Századok*, *Magyar Sion* a podobne. Jeho najznámejším dielom je dvojzväzková historická publikácia *Kiskárpáti emlékek* (v preklade Malokarpatské pamiatky). Prvý zväzok vydal v roku 1882 v Budapešti s podtitulom *Vöröskötöl-Szomolányig* (v preklade Od Červeného Kameňa po Smolenice), v ktorom zachytil dejiny týchto hradných panstiev, ich majiteľov a poddanských obcí a mestečiek, pričom pracoval

s rôznorodým archívnym materiálom z viacerých archívov. Mnohé fakty opísal z vlastných skúseností a pozorovaní. Druhý zväzok s podtitulom *Éleskötöl-Vágújhelyig* (v preklade Od Ostrého Kameňa po Nové Mesto nad Váhom) vydal v Jágri v roku 1891. V oboch zväzkoch spracoval na dobrej úrovni dejinný vývoj malokarpatského regiónu a doteraz je toto dielo využívané predovšetkým historikmi. Pravdepodobne málo známym faktom je, že Jedlička vydal aj dva hodnotné registáre. Prvý v roku 1897 s názvom *Adatok erdődi báró Pálffy Miklós a győri hősnek életrajza és korához 1552 – 1600* (voľný preklad: Rábsky hrdina Mikuláš Pálfi a jeho doba 1552 – 1600), v ktorom uvádza registry (stručné obsahy listín) 840 originálnych listín z archívu červenkamenských Pálfičov a registry ďalších 320 listín z iných archívov. Vydanie tejto publikácie vysoko ocenila Uhorská akadémia vied, ktorá sa na margo registára vyjadrila, že je plodom vytrvalej práce a prináša mnoho informácií nielen k životu samotného Mikuláša Pálfiho, ale aj k udalostiam posledných dvoch dekád 16. storočia.²² Jedlička postupoval v začatej práci a v roku 1910 vydal v Budapešti pokračovanie s názvom *Eredeti részletek gróf Pálffy-család okmánytárához (1401 – 1653) s gróf Pálffyak életrajzi vázlatai* (voľný preklad: Originálne úryvky z listinnej zbierky Pálfičov (1401 – 1653) a ich životopisy). Práca obsahuje 1044 registov originálnych listín z rodového archívu Pálfičov a ďalších 65 registov listín z archívu hlohovských Erdödyovcov, v ktorých sú zachytené spoločenské, rodinné, vojenské a kultúrno-politické údaje doby ich vzniku.²³ Okrem odborného historického záujmu vydal aj niekoľko titulov

Správa o úmrtí Pavla Jedličku, zdroj: Slovenské ľudové noviny, 9. marec 1917

Náhrobný kameň Pavla Jedličku v Dolnom Lopašove, foto: autor

z náboženskej oblasti, napríklad v roku 1886 dielo s názvom *A kereszténység alapja a valódi haladásnak* (v preklade *Kresťanstvo je základom ozajstného pokroku*), v ktorom píše najmä o kresťanstve na jedinca a jeho vôle, spoločnosť, štát, vedu či umenie.²⁴ Z ostatnej duchovnej literatúry možno uviesť dielo *Eszmék és tanulságok* (v preklade *Úvahy a ponaučenia*) vydané v roku 1908. V prvej časti tohto diela vyjadruje Pavol Jedlička vlastné myšlienky a idey ohľadom katolíckej viery, morálky, spoločenského a politického života. Jeho cieľom bolo u čitateľa vytvoriť kresťanský svetonázor, ktorý pokladá za jediný správny. V druhej

¹⁹ *Esztergom. Politikai és társadalmi hetilap*. Esztergom, 1908. november 15., XIII. évfolyam, 46. szám, s. 4–5.

²⁰ BEKE, Margit. *Esztergomi kanonokok* (1900–1985). Unterhaching : Görres gesellschaft, 1989, s. 63.

²¹ Archív Spolku sv. Vojtecha, fasc. 465/41.

²² JEDLICSKA, Pál. *Adatok erdődi báró Pálffy Miklós a győri hősnek életrajza és korához 1552–1600*. Eger : Az Érseki Lyceum, 1897, (úvod nečíslovaný).

²³ JEDLICSKA, Pál. *Eredeti részletek gróf Pálffy-család okmánytárához (1401–1653) s gróf Pálffyak életrajzi vázlatai*. Eger : Stephaneum, 1910, (úvod nečíslovaný).

časti uvádza svoje životné skúsenosti a opisuje udalosti, ktorými dokazuje, že Boh žije, vládne a riadi osud ľudí na Zemi, no zároveň aj často trestá a obdarúva.²⁵

Jedinou knižnou publikáciou, ktorú vydal Jedlička v slovenskom jazyku, bol prvý preklad životopisu dona Jána Bosca do slovenčiny (z francúzskych a nemeckých pôvodín). V úvode knihy vysvetľuje svoje pohnútky: „Vieru v jednoho Boha a v božskú prozreteľnosť udržať, dokázať, že Boh s otcovskou láskou spravuje svoju Cirkev a že ona je užitočným stromom,

ktorý dobré a hojné ovocie prináša – to je najdôležitejšou a najvznešenejšou úlohou pravých kresťanov, zvlášte kresťanských spisovateľov. Z tejto príčiny opísal som v malom nákrese z hodnoverných pôvodín život katolíckeho kňaza Jána don Bosku, ktorý bol opravdu jedným z tých mužov nášeho stoletia, ktorých podivná dobročinnosť a obetavnosť vždy zvečnená zostane. Jeden takýto muž dokazuje viac než tisíc sväzkov nevereckej filozofie, a stá ročníkov slobodomyselných novín.“²⁶ Pavol Jedlička bol inteligentný, priamy a vzdelaný. Ovládal slo-

venský, maďarský, nemecký, francúzsky a latinský jazyk. Súcitil s chudobnými, zriadil dokonca základinu pre starých Trnavčanov a v rodnej obci svojej matky, vo Veľkých Kostoľanoch aj chudobnec. Ako trnavský vikár bol príkladom pre ostatných farárov, pre ktorých bol zároveň aj milujúcim duchovným otcom a pre veriacich predstavoval starostlivého pastiera. Zomrel v Ostrihome 27. februára 1917 v 73. veku života a v 51. roku kňazstva. Jeho pozostatky boli prevezené do Dolného Lopašova, kde bol pochovaný. ■

²⁴ *Esztergom és vidéke*. Esztergom, 1892. Március 10., XIV évfolyam, 21. szám.

²⁵ *Esztergom. Politikai és társadalmi hetilap*. Esztergom, 1908. május 24., XIII. évfolyam, 21. szám, s. 6.

²⁶ JEDLIČSKA, Pavel. *Životopis Jána don Bosku*. Trnava : Spolok sv. Vojtecha, 1899 (úvod nečíslovaný).

Miroslava Kuracinová Valová, foto: René Miko

Trochu iný Palárik

V Divadle Jána Palárika sa 14. októbra 2017 konala 256. premiéra, a to hry autora Martina Timka Palárik alebo Beskydov v režijnom nastudovaní Viktora Kollára. V hlavnej roli sa predstavil mladý herec Martin Kochan, v dôležitých vedľajších úlohách Martin Križan a hosťujúca Monika Stankovičová.

Človeka, ktorého Boh spojil s husľami, teda živú hudbu počas celého predstavenia hrá Daniel Herich ako hosť a zároveň autor hudby. Dramaturgia: Lucia Mihálová, scéna: Ján Husár, kostýmy: Katarína Žgancíková, hudobná spolupráca: Vladimír Šarišský, svetelný dizajn: Juraj Jakabčín.

Napísať niečo o najnovšom titule DJP v Trnave – nastudovanom pri príležitosti 195. výročia narodenia Jána Palárika – je skoro ako prezrádzať pointu knihy. Kto chce, aby ste si ju prečítali, by to nemal robiť. Preto sa pokúsime prezradiť niečo z esencie hry Palárik alebo Beskydov, ale nie všetko. Hra má dosť netradičný úvod a ešte netradičnejší záver, povedzme civilnejší, kontaktnejší, prekvapujúcejší, ale v mnohom aj uchvacujúci, a to zatiaľ stačí. Ale medzi úvodom a záverom je jadro: Ján Palárik. Teda „niečo“ o jeho živote a diele.

Hoci v skutočnosti bol priam renesančnou osobnosťou – katolíckym kňazom presadzujúci ekumenizmus, politickým mysliteľom, známym dramatikom – stále je u nás Palárik pomerne málo známy. V 19. storočí prevládli v našom národnom obrození

iné názory ako jeho realistické smerovanie, patril vlastne do druhej generácie tohto „pan-slavistického disentu“, k tomu pomerne mladý, len 48-ročný zomrel. Pochádzal z kysuckej Rakovej, vedel hrať na husle, dokonca sa živil ako učiteľ hudby,

ovládal sedem jazykov a v duchu realizmu chápal aj súdobú literárnu produkciu, ktorá sa mu zdala príliš umelecká, aby mohla osloviť pospolitý slovenský ľud... Za kňaza študoval aj v trnavskom seminári, potom vystriedal fary ako Starý Tekov, Štiavnické

Bane, kde založil katolícke noviny Cyrill a Method, Banskú Štiavnicu. Jeho kaplánčenie bolo poznamenané nesúhlasom s po-maďarčenými a „nenažratými“ cirkevnými autoritami. Za trest ho poslali na nemeckú faru do Budapešti, kde sa dobre zoznámil so súvekým kultúrnym dianím a uvedomil si dosah divadla na široké vrstvy obyvateľstva. Odtiaľ po jedenástich rokoch prišiel na faru do Majcichova, kde neskôr zomrel a je aj pochovaný. Samozrejme, vo svojom snažení nebol sám, jeho blízkym priateľom bol napríklad Jozef Karol Viktorin, ale vystupoval za mnohých slovenských dedinských farárov, ktorí si jeho názory a odvahu veľmi vážili. DJP už uviedlo viaceré dramaticky spracované životopisy slovenských spisovateľov, naposledy išlo o autorov Trnavskej skupiny v hre *Viseli sme za nohu z kolotoča*. Palárik alebo Beskydov je však „trochu“ iný. Už stručný náčrt jeho života ukazuje, že predstaviť Jána Palárika v hre, ktorá by obsahla všetko dôležité, je nemožné. Ako teda tohto na svoju dobu veľmi moderného človeka priblížiť divákovi, aby zaujal? Ako ukázať, čo ho formovalo? Čo z neho urobilo citlivého, ale aj priebojného, pevne so skutočnosťou zviazaného národovca? Ako na to, aby sa predstavenie o ňom nestalo len akýmsi pomníkom kohosi dávno mŕtveho? Patetickým monológom?

Autor Martin Timko išiel na to cez samotné divadlo: Palárik je pre verejnosť najznámejší ako dramatik a trnavské divadlo nesie jeho meno. Takže ťažisko jeho životného príbehu je v dramatickej tvorbe (samotné DJP má momentálne v repertoári jeho *Zmierenie* alebo *Dobrodružstvo* pri obžinkoch a 21. októbra 2017 plánuje obnoviť premiéru Palárikovej tragédie *Dimitrij Samo-*

zvanec). So svojimi komédiami zožal už za svojho života veľké úspechy, aj keď ich kvôli konzervativizmu svojich kolegov radšej tvoril pod pseudonymom Ján Beskydov.

Text je však len jedna stránka hry, druhou je prevedenie v režii Viktora Kollára. A tak sa samotná hra – „ilúzia“ Palárikovho života – strieda s nezvyklou rovinou priznanej divadelnej prevádzky. Prvý raz sa môže divák zoznámiť s takými zákulisnými pojmi ako inšpicencia, záznam o predstavení a pod. Samotná scéna v štúdiu divadla má dve vrstvy: „aktuálnu palárikovskú“ dole a zákulisnú divadelnú hore, v pozadí. Preto môžu diváci zároveň sledovať živú hudbu v podaní huslistu Daniela Hericha, ale napr. aj herečku pri obliekaní kostýmu. Stretnúť na javisku chodúle, bábky, ohmatať si rekvizity... a zažiť ešte všeličo iné, čo však nechceme bližšie prezradiť...

Predstaviť Palárika Martin Kochan je divákovi DJP známy z vedľajšej postavy Miška Ťapáka z hry *Ťapákovci*, v ktorej začínal ešte ako študent VŠMU, dnes tu už pôsobí svoju prvú divadelnú sezónu. Hlavná postava Jána Palárika mu sadla (alebo on jej?) výzorom a rovnako dobre v pokojnom prednese

i emočnejšie vypätých situáciách. Jeho „spoluhráči“ Martin Križan a Monika Stankovičová divákov sprevádzajú hrou sami za seba, a potom ešte vtelení do mnohých ďalších postáv. V ich osobách sa tak zasa stretne s tajomstvom hereckých premien a „pružnosti“, ktorú musí osobnosť herca bežne obšiahuť, tentoraz v zrýchlenom slede počas jedného predstavenia. Dokonca v ňom hovoria po nemecky, maďarsky, poľsky, rusky a chorvátsky, a sú v tom fakt dobrí! Takisto výborná je hudobná „komunikácia“ Daniela Hericha, ktorá predstavenie dotvára tak, že si naozaj zaslúži samostatnú divadelnú postavu, a hoci až do konca nemá tvár, jej zvuk je podstatný. Vnáša dynamiku, znásobuje drámu, a niekedy dokonca akoby zažil a zhasínal svetlá...

Palárik alebo Bekydov si zaslúži divákov, ktorých zaujíma jeho osud, ale bude dobré, keď priláka aj tých, ktorí budú zvedaví hlavne na to divadelné zákulisie. Aj keď v DJP tentoraz propagačne vsadili na esteticky trochu odstrašujúci plagát, ktorý má poukázať na to, že vyladený obraz nemusí byť obrazom reálnym, garantujeme, že zážitok z hry bude naozaj nezabudnuteľný. ■

Martin Jurčo, foto: autor

Roky hľadala cestu ako sa osedláva život

Mnohí z nás patria k pamätníkom roka 1968, keď rozhlasové vysielanie augustových dní pohnutého obdobia bolo silným odrazom spoločenskej a politickej situácie. Medzi hlasmi, ktoré v prvých dňoch okupácie bolo počuť vo vysielaní s rôznymi výzvami i tmočením „hlasu ulice“, bola aj dlhoročná rozhlasová režisérka Viola Muránska (nar. 15. októbra 1937 v Piešťanoch). Jej meno je spojené aj s krátkou, no intenzívnou érou existencie Krajového divadla v Trnave (1960 – 1965).

Textárka, dramaturgička a režisérka Viola Muránska sa pôvodne chcela vydať na športovú kariéru, keďže v mladosti pestovala amatérsky rôzne druhy športu. Napokon však zvíťazilo umenie. V roku 1961 skončila štúdium divadelnej vedy – dramaturgie na bratislavskej VŠMU. Ako čerstvá absolventka nastúpila do Krajového divadla v Trnave, kde pôsobila ako dramaturgička. Dodnes si spomína, ako sa so silnými okuliarmi a účesmi snažila vyzerat' staršie, aby mala u hercov väčšiu autoritu.

Škoda, že dnes nie je presnejšie zmapovaná história tohto divadla s profími umeleckých pracovníkov a podrobnosťami vo vzťahu k trnavskému kultúrnemu prostrediu. „Ešte na vysokej škole som pripravila prácu o Dedinskom divadle, čo ma vlastne predurčilo pre Krajové divadlo v Trnave, keďže väčšina hercov išla práve tam. Z mnohých hercov som si najlepšie v divadle porozumela s Evou Rysovou. Aj keď oficiálne bol dramaturgom Juraj Váh, v skutočnosti som dramaturgiu a veľkú časť práce na inscenácii mala na starosti sama. Myslím, že som bola zaradená ako lektorka, keďže v tom čase mohol byť v jednom divadle len jeden dramaturg. Pamätám si, ako som prekladala a pripravovala hru od známeho moravského ilustrátora Aloja Mikulku.“

V roku 1963 to bola inscenácia Mesiac v anténach alebo Ukradnuté slniečko v hlavných úlohách s Milanom Kišom, Zitou Furkovou a Evou Rysovou. Rok predtým pre trnavské divadlo upravila nemeckú komédiu Haralda Hausera Akcia Night Step v réžii Karola Strážnického v hlavnej úlohe s Ľudovítom Greššom.

„Z tohto obdobia si ešte pamätám, že bol za mnou Jozef Bobok, publicista a autor písucí pod menom Peter Sever, aby sme dopracovali jeho text do divadelnej formy,“ spomína dnes Viola Muránska na autorov aj na to, ako bola dvakrát do týždňa ako lektorka v hľadisku na predstavení, potom s celou suitou divadelníkov cestovali nočným vlakom do Bratislavy, a ich cesty sa niesli v znamení debát o inscenácii.

V divadle však dlho nezostala – aj preto, lebo pre chorobu viac ako rok strávila v nemocnici. Čas preležaný na lôžku využila na štúdium, napríklad Stanislavského režijných plánov. Už totiž uvažovala o réžii. Medzitým však v roku 1965 prišla správa o zatvorení trnavského divadla. Napokon sa rozhodla prihlásiť na konkurz na miesto režiséra v bratislavskom rozhlase. Tam pôsobila celý život až do roku 1994 a s rozhlasom spolupracovala aj naďalej. V rozhlasovej databáze má Viola Muránska okolo sedemsto položiek. Venovala sa najmä réžii hier debutujúcich autorov, kládla dôraz na vytvorenie atmosféry výraznejším využitím hudobnej zložky diela. Okrem početných réžii rozhlasových hier, krátkych dramatických útvarov – napríklad desiatok rozhlasových večerníčkov – sa venovala réžii verejných nahrávok, najmä zábavných programov ako napríklad Samoobsluha zábavy s dvojicou Krajíček & Hlaváček. V 90. rokoch ju oslovili mladí divadelníci z luventy a spoločne našťudovali Bukovčanovu hru Kým kohút nezaspieva. Viola Muránska písala aj javiskové kabaretné pásma pre Slovkonzert a niekoľko hier pre deti.

Viola Muránska so spevákom Zdenom Sychrom pri príprave spomienkového bloku do programu o Eve Kostolányiovej.

Spolu s Jozefom Longauerom vydali rozprávkovú divadelnú hru pre deti Kotrmelce škriatka Ervína. Samostatnou kapitolou jej práce boli piesňové texty, do ktorých vniesla typicky ženskú poetiku. Od roku 1967 spolupracovala najmä so skladateľom Igorom Bázlikom na populárnych pesničkách Heleny Blehárovej, Tatiány Hubinskej a ďalších (Túžba, Verím, Mám jedno nárožie, Čítam si horoskop, Tvoja dlaň je láska), neskôr spolupracovala na slovenských textoch skladiab anglickej proveniencie do javiskových programov pre skupiny Ľuba Beláka a Braňa Hronca.

Samostatnou kapitolou bola spolupráca na vytváraní „osobných“ textov pre Evu Kostolányiovú (Neplač viac, Rieka detstva, Kade chodievala láska, Povešť o skale). Nielen o tejto spolupráci, ale aj o trnavskej ére „svojho“ divadla hovorila Viola Muránska v spomienkovom programe na spomínanú speváčku aj pred rokmi, keď prišla do Trnavy aj so svojím manželom, spevákom Jozefom Krištofom. ■

Martin Jurčo, foto: archív G.N.

Glória Nováková: Talent + odhodlanie = spev a harfa

Náš návrat k tohtoročnej obnovennej speváckej súťaži Mikuláša Schneidra-Trnavského by sme mohli nazvať aj podľa rozhlasovej rubriky Budeme o nich ešte počuť. Glória Nováková patrila medzi lídrov tejto súťaže a odniesla si druhé miesto vo svojej kategórii mladých interpretov do 24 rokov, cenu primátora mesta Trnavy a cenu európskej Akadémie Schengen v Bratislave. Svoje spevácke aktivity začala v útlom detstve a precízna príprava v základnej umeleckej škole jej dala výborné základy pre prácu na konzervatóriu.

Glória Nováková (nar. 23. júna 1999 v Trnave) od svojich šiestich rokov navštevovala ZUŠ Mikuláša Schneidra-Trnavského v Trnave, odbor operný spev. V štúdiu pokračuje na Konzervatóriu v Bratislave v triede Boženy Ferancovej. Popri štúdiu spevu sa venuje aj hre na harfe. Ako pätnásťročná naštudovala v opernom štúdiu Konzervatória postavu Ľudmily z opery Predaná nevesta. V roku 2017 získala 2. miesto na súťaži slovenských konzervatórií, 2. miesto na medzinárodnej súťaži Imricha Godina vo Vrábľoch. Glória Nováková aktívne vystupuje na rôznych školských koncertoch konzerva-

tória a významných podujatiach doma aj v zahraničí. Jedným z tých najaktuálnejších bol koncert s klaviristom Milošom Bihárom v Trnave.

Vráťme sa do obdobia, keď mala šesť rokov. Vtedy začala ako žiačka v spomínanej základnej umeleckej škole. „V tom čase som chodila na hodiny pani učiteľke Gabriele Bunčekovej. Začala som spievať popové, ale aj ľudové pesničky. Najprv som akosi nechcela ísť cestou vokálnej klasickej hudby, a tak som školu prerušila na pol roka. Napokon som sa tomu neubránila. Muselo to prísť. Veľmi sa mi operný spev zapáčil. Nastúpila

Glória Nováková a Peter Dvorský

Hudobné mosty

Mesto Trnava v spolupráci s Hudobným centrom pripravilo nový cyklus hudobných podujatí. Na november sú pripravené dve exkluzívne vystúpenia: V západnom krídle radnice zaznie 8. novembra španielska vokálna a gitarová hudba, 28. novembra to bude jedinečný koncert Dalibora Karvaya v Zrkadlovej sieni Divadla Jána Palárika.

Španielska vokálna a gitarová hudba 19. a 20. storočia je úzko spätá s andalúzskym folklórnym odkazom. Jej začiatky siahajú do prvej polovice 19. storočia, keď sa objavuje v Seguidillas bole-ras Fernanda Sora, na konci tohto storočia vychádza zbierka starých španielskych piesní básnika a hudobníka Federica Garcia Lorcu a v 20. storočí táto kultúra vrcholí napríklad v piesňach Federica Morena Torrobu. Program týchto španielskych hudobníkov pretkaný sólovými gitarovými skladbami Tárregu, Mompou a Turinu uvedú Rea Slawiski a Martina Krajčo.

V koncertnom programe vynikajúceho slovenského huslistu Dalibora Karvaya zaznejú Meditácia J. Masseneta, Carmen-fantázia F. Waxmana, Introdukcia a Rondo capprisioso C. Saint-Saensa, Tzigane M. Ravela a ďalšie virtuózne kompozície. Klavírnym partnerom Dalibora Karvaya bude prof. Daniel Buranovský.

Po skončení koncertu sa uskutoční prezentácia nového CD albumu, ktorý vznikol pri príležitosti udelenia Ceny Ľudovíta Rajtera huslistovi

som už ako študentka operného spevu,“ hovorí Glória Nováková. Už pred začiatkom štúdia si uvedomovala, že operný vokálny spev, to je niečo celkom iné. Od techniky, repertoáru, až po publikum. Bola vtedy vlastne ešte len žiačkou základnej školy. „Takýto repertoár je veľmi široký a zaujímavý. Každá postava má svoj charakter a je niečím špecifická. Veľmi ma to baví. Musela som sa naučiť najmä techniky. Dokonca, hneď ako som prišla na konzervatórium, mi povedali, že mám neobvykle dobrú techniku, čo bolo vlastne poďakovanie mojej pani učiteľke z Trnavy. Hneď som sa „chytila“. Išlo o posadenie hlasu, dychu, a hlavového tónu, o všeobecne iný spev,“ hovorí Glória.

Jej hlasové dispozície ju predurčili pre koloratúrny soprán. „Na konzervatóriu sa ma ujala profesorka Božena Ferancová, ktorá mi vysvetlila kúzla a čary operného spevu. V jej triede som sa do spevu zaľúbila ešte viac. Vďaka tomu, že som koloratúrny soprán, teda najvyšší hlas, mám veľmi vysoký rozsah. Môžem spievať skutočne erbové postavy, napríklad Kráľovnu noci z opery Čarovná flauta od Mozarta, Violettu Valéry z opery La Traviata od Verdiho. Momentálne spievam áriu Gildy z opery Rigoletto od Verdiho, áriu Julietty z opery Rómeo a Juliette od Gounoda a mnohé ďalšie postavy.“ Súčasťou štúdia boli aj koncerty a spevácke súťaže. Doteraz ich má za sebou veľa, napríklad v roku 2015 sa predstavila na speváckej súťaži Antonína Dvořáka v Karlových Varoch, kde je úspechom samotná účasť. Glória mala vtedy ešte len 16 rokov. Potom prišli ďalšie súťaže, no najväčším ocenením bola ponuka od Petra Dvorského na vystupovanie na veľvyslanectve v Ríme, za ktoré vďačí svojej pani profesorky. „Je to jeden úžasný človek s veľkým srdcom a najmä pokorou pred umením,“ hovorí s úsmevom Glória. Spomína si najmä na svoje spevácke vystúpenie na súťaži v rodnej

Trnave na jar tohto roka: „Spevácka súťaž M. Schneidra-Trnavského mi dala veľa skúseností. Nielen kvôli oceneniam. Prvýkrát som vystupovala pred takouto medzinárodnou porotou. Bol tam môj spevácky vzor Gabriela Beňačková, bola tam profesorka mojej profesorky Eva Blahová a ďalšie významné osobnosti, od ktorých som veľa dostala,“ hovorí Glória. Napriek tomu, že nie je výnimkou, keď slovenskí operní speváci zakotvia v angažmán v operných domoch po celom svete, Glória je zatiaľ skromná. Teraz sa chystá na prijímacie skúšky na Vysokú školu múzických umení a má sen dostať sa do opery našej prvej scény – Slovenského národného divadla. Ako keby toho nebolo dosť, Glória sa popri štúdiu spevu venuje na spomínanom konzervatóriu aj štúdiu hry na harfe. „Keď som nastúpila ako prváčka na spev, náhodou som zabľúdila do triedy, kde som chcela cvičiť spev. A objavila som tam harfu. Tak som si len tak začala hrať a veľmi ma to zaujalo. Je to veľmi špecifický hudobný nástroj, a aj preto málo ľudí na ňom hrá. Išla som za pani profesorkou Zuzanou Törökovou s tým, že by som ju chcela študovať. Zuzana Töröková bola rada, pretože málo študentov má o tento krásny nástroj záujem. V prvom ročníku som teda šla na prijímačky na harfu, a od druhého ročníka spevu som začala aj prvým ročníkom štúdia na harfe,“ hovorí Glória. Hoci je harfa jej koníčkom, nie je jednoduché na nej hrať. Treba totiž kombinovať stláčanie pedálov a brnkánie na struny. Najprv mala problém aj s hudobnou literatúrou, no napokon si našla nielen európskych impresionistov, ale aj súčasného slovenského skladateľa Milana Nováka, ktorý je autorom mnohých skladieb práve pre harfu aj vďaka tomu, že jeho dcéra je harfistkou. Zatiaľ sa predstavila len na koncertoch u nich na konzervatóriu. Glória Nováková začína sľubnú spevácku kariéru. Zaželajme jej k tomu veľa zdravia a úspechov v reprezentácii trnavských farieb. ■

Daliborovi Karvayovi. Súčasťou prezentácie bude autogramiáda oboch umelcov.. Dalibor Karvay patrí medzi popredných, medzinárodne uznávaných slovenských koncertných umelcov. Štúdium hry na husliach absolvoval na Konzervatóriu v Žiline a vo Viedni. Je laureátom viacerých významných interpretačných súťaží. Ako sólista koncertoval s mnohými orchestrami, ako komorný hudobník pravidelne spolupracuje s Radekom Baborákom, Julianom Rachlinom, Borisom Kuschnirom, Wenzelom Fuchsom a Danielom Buranovským. Je nositeľom Ceny ministra kultúry SR a Ceny Nadácie Tatra banka. V súčasnosti pôsobí ako riadny profesor Súkromnej univerzity pre hudbu a umenie vo Viedni. Daniel Buranovský rozvinul po skončení štúdia na Vysokej škole múzických umení bohatú koncertnú aktivitu doma i v zahraničí. V sólovom repertoári sa zameriava predovšetkým na kľúčové diela romantickej klavírnej literatúry a na hudbu 20. storočia vrátane tvorby slovenských autorov. ■

(pt)

(mk)

November v Malom Berlíne

■ **Koncert dánskeho pesničkára**

Kristian Harting je cestujúci troubadúr z Kodane v Dánsku. Jeho hudbu označujú za neofolk a strašidelný psychedelický pop. Jeho cieľom je písať krásne piesne a hudbu pomocou toho, čo je poruke spomedzi hrubých, hlučných, pekných, špinavých, hladkých a nádherných zvukov. Jeho hlavnými nástrojmi sú jeho gitara, hlas, moogový syntetizátor, efekty a rôznorodé elektronické a akustické úlety. Žije vo folkovo-triphopovo-bluesovo-metalovom svete. Od roku 2013 odohral viac ako 200 vystúpení. Túroval s kapelami Future Islands (USA), Conny Ochs (DE) a Friedemann (DE), otváral koncerty pre Matta Corbyho (AUS), Lee Ranalda (USA), pre Hexvessel (FIN), Matthewa E. Whita (USA) a hral na festivaloch ako Fusion (DE), Le Guess Who (B) a Mayfield Derby (DE). V Trnave sa predstaví na svojom prvom slovenskom koncerte v utorok 14. novembra na Zelenom kríčku. Lístky sa budú dať kúpiť na mieste konania v cene 3 €. Podrobnosti nájdete na www.malyberlin.sk.

■ **Longital po šiestich rokoch opäť v Trnave**

Longital je trio, ktoré tvoria Daniel Salontay a Shina, hudobní svetobežníci z kopca nad Dunajom, ktorý sa kedysi volal Longital, a Marián Slávka, bubeník a klavirista, ktorý sa k ním vrátil po niekoľkoročnej prestávke. Kozmopolitný názov korešponduje so životom umeleckej a životnej dvojice – pravdepodobne najrozcestovanejšia slovenská skupina hrala už v dvanástich krajinách Európy, v Amerike a Kanade. Ich piesne sú výlučne v slovenčine, osobné texty vytvárajú na hudobnom pozadí nevšedné emócie a príbehy akoby z vlastné-

ho vesmíru. Shinin charizmatičký spev, hlboké basové linky hrané slákom a výrazná pódiová prezentácia sú vyvažované Danovou divokou hrou na akustickej gitare vo všetkých možných polohách od jemných minimalistických verklíkov, jazzových prvkov až po nespútané zvukové steny. Ženský a mužský vokál sa prepletajú, chvíľu znejú spolu, chvíľami každý za seba.

Longital patrí medzi stálice slovenskej nezávislej scény, má na konte deväť albumov a dve hudobné ceny. Po viac ako šiestich rokoch sa kapela vráti aj do Trnavy, odkiaľ Daniel Salontay pochádza, a na koncerte v sobotu 18. novembra o 19. hodine v Synagóge – Centre súčasného umenia predstaví svoj najnovší album *Divoko*.

Viac informácií nájdete na adrese www.malyberlin.sk alebo na Facebooku. Predpredaj lístkov na TicketPortal.sk a v mestskej veži. Cena vstupenky v predpredaji 7 eur, na mieste 10 eur.

■ **Snehulienka a sedem trpaslíkov,**

tradičná rozprávka v nezvyčajnom zábavno-poučnom prevedení. Viete, ako vyzerá bežný deň Snehulienky v domčeku siedmich trpaslíkov alebo prečo Hapčí stále kýcha a čo rozosmeje zamračeného Dudroša? V tejto verzii rozprávky si deti spolu so Spachtošom pripomenú čísla na hodinách, s Vedkom zistia, čo sa môže stať, keď necháme v kúpeľni tiecť vodu bez dozoru. A možno aj princ bude pri prebúdzaní Snehulienky potrebovať malú radu a pomoc.

Hrajú Miška Pastorková a Jarka Sýkorová z divadla Kapor na scéne, ktoré poznáte aj z *Improlog*, či ich samostatných vystúpení. Vo svojich netradičných verziách rozprávok si zábavnou a nenútenou formou s deťmi pripomínajú

základné návyky slušného správania, zdravého životného štýlu, dopravnej výchovy a pomáhajú tiež budovať pozitívny vzťah k prírode a zvieratkám.

Predstavenie sa uskutoční v nedeľu 19. októbra o 15. hodine v kaviarni Thalmeiner. Lístky v cene 2 € si môžete rezervovať emailom na adrese rezervacie@malyberlin.sk.

■ **Festival spisovateľov Ypsalon už po tretíkrát**

Aj tento rok sa od 23. do 26. novembra uskutoční najväčšie literárne podujatie v Trnave – festival spisovateľov Ypsalon.

Tentoraz bude na troch miestach: Literárny program v kaviarni Thalmeiner na Trojičnom námestí, sprievodný program v podobe koncertu kapely *Modré Hory* a divadelného predstavenia *Samko Tále* od Pavla Seriša na Zelenom kríčku a výstavu ilustrátora Andreja Kolenčíka nájdete už od 14. novembra v Kníhkupectve AF na Štefánikovej ulici.

Program festivalu sa v čase uzávierky tohto vydania uzatváral, ale už teraz môžeme potvrdiť množstvo zaujímavých slovenských spisovateľov, ktorí vydali nové knihy v tomto, prípadne v minulom roku. Tešiť sa môžete na Alexandru Salmelu, Denisu Fulmekovú, Michala Hvoreckého, Silvestra Lavríka, Maroša Krajňaka, Ivanu Gibovú či Mareka Vadasa. Program doplní aj tradičná diskusia s vydavateľmi a prednáška o diele Miroslava Válka. Novinkou tretieho ročníka je nedeľný program venovaný deťom a ich rodičom.

Podrobnosti o programe festivalu, profily hostí a informácie o permanentkách aj jednoduchých lístkoch nájdete na adrese www.ypsalon.sk. Predpredaj permanentiek za zvýhodnenú cenu bude cez TicketPortal.sk a v Kníhkupectve AF. ■

Juraj Hladký (autor je vedúci Katedry slovenského jazyka a literatúry Pedagogickej fakulty Trnavskej univerzity)

Najnovšie myšlienky z tanca kvapiek dažďa

Miroslav Danaj: *Muž z mora*. Vydavateľstvo Matice slovenskej, 2017. 60 s.

Pod hladinou spí kameň, tvár a testament v nehybnom tieni rias, čas zostal tu stáť, očami hviezd sa díva kvet, v tej hĺbke je niečo z nás... S týmito slovami z piesne Kamila Peteraja Atlantída sa mi akosi nevdojak spojili pocit i posolstvo novej knižky Miroslava Danaja *Muž z mora* – myšlienky z tanca kvapiek dažďa.

Ide o knižku aforizmov, ktorých autorstva akoby sa sám autor vzdával, pretože ich pripísal práve mužovi z mora. Kto pozná osobnosť univerzitného profesora a trnavského chirurga Miroslava Danaja, tomu môže napadnúť, že to urobil zo skromnosti. Jeho autorskú stratégiu možno pochopiť po prečítaní prológu k tejto zbierke aforizmov, gnóm i maxím. Mužom z mora je totiž zrelý a aj trocha zranený človek na sklónku svojho života, ustatý celoživotnou plavbou morami a ich zátokami, až kým opustený nenatrafil uprostred mora na maják, v ktorom sídlil lekár. Vysilený muž vo vysokej budove na malom kúsku pevnej zeme rozpovedal doktorovi svoj životný príbeh i to, ako mu choroba vzala manželku. Premenila ju na hrdličku, a tá už naňho kdesi čaká. Lekár pochopil, že muž z mora potrebuje pomoc: nielen fyzickú, ale aj tú, ktorú mu doteraz poskytovala jeho manželka, a teraz, v blížiacej sa hodine konca, mu ju nemá kto poskytnúť – schopnosť empaticky porozumieť, pravdivo podporiť. Odprevadil ho do veže majáka a ubytoval ho v okrúhlejšej izbe, kde sa oňho staral, a ponúkol mu možnosť všetko to, čo by chcel vyrozprávať, zveriť papieru. Keď muž cítil svoj koniec, zišiel z poste, sadol si do kresla a všetky tie dôležité chvíle, ktoré sa mu vrátili z jeho dlhého bohatého života, s úľavou spísal na papieri. Nenechal ich však ležať na stole. Než sa premenil na tieň, stihol ich z izby vo veži majáka zveriť vetru a moru. Ceruzkou popísané papieri, vznášajúce sa povetrím, jeho čakajúca hrdlička prinášala doktorovi. Ten ich pozbieral, narovnal, na znôšku popísaných listov položil čistý papier a napísal naň: Muž z mo-

ra – myšlienky z tanca kvapiek dažďa. Lebo sú to práve ľudské príbehy a spomienky na ne, ktoré ako záblesky alebo kvapky dažďa dopadnú na hladinu nášho života a rozhybu ju, no vzápätí sa rozplynú. Predsa len však po nich zostane poryv, pocit, myšlienka. Mužom z mora tak v zbierke aforizmov Miroslava Danaja napokon môže byť aj sám autor. Ale aj nepovrchný čitateľ týchto riadkov, ten, kto má schopnosť cítiť život v jeho jednotlivosti aj univerzálnosti, rozmarnosti, ale i plachosti a ustráchanosti. I ten, kto si pozorne všima jeho kauzalitu a jedným ťahom čepelou chirurgického noža z neho dokáže intuitívne, ale presne oddeliť to, čo môže byť prospešné pre ostatných. Vycítiť kontrast a pretaviť ho do duchaplnnej výpovede býva kumšt, aj preto sa tvorbe aforizmov nevenuje veľa literárne činných autorít. V prípade Miroslava Danaja však ide už o druhú knižku tohto obľúbeného a nadčasového literárneho žánra a pripomína sa ňou štyri roky po vydaní prvej knižky aforizmov a sentencií s názvom *Smiem si prisadnúť?*

Tú aktuálnu zbierku tematicky rozdelil do štrnástich kapitol. Vznik a posolstvo niektorých aforizmov boli istotne motivované lekárskou a radiacou praxou autora. V nich sa život a jeho kontexty vrátane jeho nositeľa zvyknú odhaliť vo svojej prapodstate. Iné sú vari motivované autorovou prácou dlhoročného a trpezlivého vysokoškolského učiteľa a ďalšie zasa priateľským pozorovaním života a človeka v tých najrôznejších situáciách. Posolstvo Danajových aforizmov býva morálne, ale nie moralizujúce, zovšeobecnené, pritom konkrétne, prežité i odpo-

zorované, v každom prípade nútiace na chvíľu sa pri nich pristaviť, neraz utvárajúce virtuálny most k našim vlastným skúsenostiam a životom. Aforizmami vyčarí tajomný i uvoľnený úsmev, aj zvrásť čelo v chvíľkovom premýšľaní. Tým sa Miroslav Danaj stáva aj aforistom našich vlastných životov; zároveň však džentlmenom intelektuálom, priateľským a slušným spoločníkom. Takým, čo nevnučuje svoj pohľad, ale azda aj so štipkou žoviálnosti a s porozumením pre človeka i jeho rôznofarebné zákulisie glosuje bežné ľudské kontexty alebo detaily, ktoré si počas behu životom možno ani sami nevšimneme, no časom sa nám pripodobnia v inej podobe. Ako tie kvapky dažďa...

Knižka Miroslava Danaja *Muž z mora* – myšlienky z tanca kvapiek dažďa sa isto zaradí medzi ostatné jeho úspešné knižky *Niečím ťa možno liečim*, *OnaQššia káva* a *Smiem si prisadnúť*. Kto má rád jeho štýl písania, sa podchvíľou začíta do jeho aforizmov, ten, kto nepozná jeho predchádzajúce práce, v ňom nájde priateľa, chápaného životného spoločníka s rešpektom pred krehkosťou človeka. Pretože nejde mu o to, čo sa aj v súčasnej literárnej produkcii chápe ako zaklínadlo – šokovať, ale práve naopak: ukázať, že sme ľudia, možno aj trocha stratení v súčasnosti, so všetkým, čo k nám patrí a dotvára nás do našej jedinečnej podoby. Aj s našimi skúsenosťami, zraneniami, prežitými skúsenosťami a nevslovenými túžbami. Pretože, použijúc jeden z aforizmov Miroslava Danaja: *Vek nám berie ambície a vracia pokoru*. Výhodou knižky je okrem iného aj to, že ju môžeme otvoriť kdekoľvek a začítať sa do filozofie každodennosti. ■

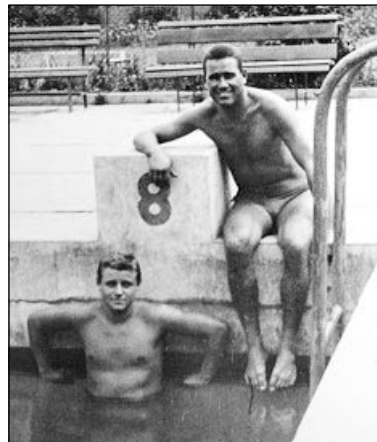
Jaroslav Lieskovský, foto: zdroj Eva Šoltészová

Plavecký šport v Trnave má 85 rokov

História mokrého odvetvia sa v našom meste začala písať v organizovanej podobe od sezóny 1932

Plávanie patrí do programu letných hier pod piatimi olympijskými kruhmi už neodmysliteľne. Tiež trnavská kronika eviduje úctyhodnú históriu populárneho športu. Načim sa pri nej zastaviť, keď v organizovanej forme odštartovali plaveckí priekopníci svoju činnosť od sezóny 1932. Teda pred osemdesiatimi piatimi rokmi. Prvé súťažné vystúpenia si zaknihovali vo farbách ŠK Jánošík Trnava. Na tréning využívali letné kúpalisko v blízkosti cukrovaru. O rok neskôr im boli k dispozícii aj mestské parné kúpele s malým krytým bazénom. Na prelome tridsiatych a štyridsiatych rokov 20. storočia sa táto športová rodina v našom starobyľom meste čoraz vehementnejšie hlásila o slovo. Pretekári Trnavského plaveckého klubu postupne išli kvalitatívne hore, na celoslovenskej úrovni tiež. V období 1953 – 1965 rozšírili plavci rôznorodú komunitu dynamicky napredujúcej Telovýchovnej

jednoty Spartak. Tréningový raj našli najmä v priestoroch nového kúpaliska pri Kovosmalte, kde až do svojho tragického skonu šéfoval nezabudnuteľný plavčík Jozef Medovič. Farby agilného vodného zoskupenia vtedy reprezentoval aj talentovaný Ladislav Hlavatý. Neskôr, po svojej úspešnej anabáze v trnavskej hádzanej, sa k mokrému športu vrátil. Po dokončení krytého bazéna vo vysokoškolskom areáli na Prednádraží totiž L. Hlavatý stál začiatkom októbra 1968 pri zrode perspektívneho oddielu TJ VŠ. Mladý odborný asistent katedry telesnej výchovy PdF UK pomáhal naštartovať veľmi úspešnú éru trnavského plávania. Tá trvá dodnes, pravda, od sezóny 1986 s logom PK STU. Za zmienku stojí aj štyridsaťri edícií tamojšieho plaveckého mítingu. Tiež priekopníkom tejto myšlienky bol L. Hlavatý, od r. 2000 nositeľ výročnej trofeje Medzinárodného

Historická snímka z kúpaliska v Kovosmalte nám pripomína nezabudnuteľného plavčíka Jozefa Medoviča (vpravo) a popredného plavca Štefana Šoltéza.

olympijského výboru v kategórii Šport a univerzalita. Veľká cena Trnavy sa v ostatných rokoch stala na Slovensku vrcholným medzinárodným podujatím pod strechou 25-metrového bazéna. ■

Jaroslav Lieskovský, foto: Marta Országhová

Úspechy žal aj na velocipéde a na drezine

Karol Lipovský bol prvým cyklistom 124-ročnej trnavskej histórie so ziskom majstrovskej výkonnostnej triedy

Čas neúprosne plynie. Zdá sa, že bolo to iba toľ nedávno, čo Karol Lipovský (* 23. 11. 1957) mútil vodu v pelotónoch významných cyklistických podujatí. Zo štvordielnych pretekov 1980 v Maďarsku si priniesol víťazné ceny z prvej etapy aj celkového hodnotenia. O rok neskôr ho Okolo Rakúska klasifikovali na siedmom mieste konečného poradia a na treťom medzi vrchármi. V sezóne 1982, teda už pred tridsiatimi piatimi rokmi, si ako prvý Trnavčan vyzdial majstrovskú výkonnostnú triedu. Pri záverečnom dekorovaní laureátov excelentných medzinárodných pretekov Okolo Slovenska 1985 ho obliekli do zeleného dresu najlepšieho vrchára. Mimochodom,

najvýznamnejší festival cestárov v krajine pod Tatrami absolvoval deväťkrát. Výkladnou skriňou československej cyklistiky bola kedysi aj etapová Bohemia s centrom v Novom Bore, kde absolvoval Lipovský šesť ročníkov. Reprezentačný dres svojej vlasti mal na sebe viackrát. Napríklad v osemdesiatom piatom roku pri deväťetapovej tortúre, keď sa úspešne popasoval s povestnými serpentínami francúzskych končiarov. Vtedy išlo o posledné nominačné preteky na Tour de France.

Tiež organizátorské aktivity Karola Lipovského, radiaceho sa medzi významné postavy 124-ročnej histórie cyklistického športu v Trnave, sú hodné povšimnutia. Predo-

všetkým Trnavsko-kopaničiarsky cyklomaratón. Viackrát ho pripravil pre vyše tristočlenný pelotón. Prvá polovica prevažne kopcovitej trate v oblasti Malých Karpát mala manifestačný charakter. Po krátkej zastávke pred rodným domom Milana Rastislava Štefánika v Košariskách sa na spiatočnej ceste do Trnavy dostali k slovu aj vyznávači súťažnej cyklistiky.

Autor tohto príspevku si rád spomína na účasť našej trnavskej skupiny v majstrovstvách sveta 2001 na historických bicykloch, s centrom v Brne. Zásluhou manažérskej aktivity K. Lipovského sme na vlastnej koži mohli precítiť jedinečnú súťažnú i spoločenskú atmosféru tejto odnože svetového

šampionátu. Juhomoravská rely medzinárodnej federácie IVCA ponúkla kompletnú súťažnú nádielku. Po úvodnej časti štyroch cestných disciplín so štartom a cieľom v Slavkove, opradenom víťaznou bitkou Napoleonovho vojska zo začiatku decembra 1805, čakali cyklistické medaily z MS na velodróme CK Favorit Brno a v časovke po areáli tamojšieho výstaviska. Iniciátor a gestor trnavskej účasti štartoval na velocipéde, historikom výrobku s veľkým predným kolesom. Okrem tejto disciplíny sa však Lipovský inokedy dostal do povedomia širokej cyklistickej verejnosti aj súťažením na drezine, nemenej pozoruhodnom drevenom exponáte bez pedálov. Vysoká spoločenská pocta nedala na seba

čakať. K. Lipovský si začiatkom marca 2007 prevzal Uznanie za zásluhy o rozvoj a reprezentáciu mesta Trnavy.

Čerstvý šesťdesiatnik z Trnavy sa radí medzi náruživých obdivovateľov trojnásobného majstra sveta Petra Sagana. Jeho fanklub založil 14. mája 2013 za účasti Ľubomíra Sagana, Petrovho otca. Medzi ďalšími osobnosťami slávnostného popoludnia v trnavskej Panoráme nechýbal ani legendárny Kamil Haťapka, ktorý trénersky viedol K. Lipovského v bratislavskom Interi aj v reprezentačných výberoch. ■

26. september 2012: Trnavčan Karol Lipovský na replike dreveného bicykla z roku 1817 prešiel počas 60 minút po asfaltovom ovále športového areálu Slávie úctyhodných 18 167 metrov.

Jaroslav Lieskovský, foto: Peter Kolárik

Martin Chren víťazom Trnavskej cyklistickej ligy.....

Dvadsaťdielny cestný seriál prilákal 128 výkonnostných a rekreačných účastníkov

Nadšenci úzkych galusiek v Trnave a okolí si aj na konci tejto sezóny zaslúžia mediálnu pozornosť. Pedále rozkrútili do celoročného masového cyklu dvadsiaty tretí raz. Zmienka je o dlhodobej súťaži na cestách trnavského regiónu. Od samého zrodu povšimnutiahodného projektu patrí každému záujemcovi v sedle bicykla. Adeptom zdravej telovýchovnej záľuby bez rozdielu veku či výkonnosti. Podčiarknime, že im adresovaný program Trnavskej cyklistickej ligy debutoval v sezóne 1995 a doteraz ešte nepauzoval.

Tiež nad tohtoročným seriálom, premiérovým dvadsaťdielnym, prevzal záštitu primátor mesta Trnavy Peter Bročka. Do štartových listín celkovo vpísali 128 súťažiacich. Obhajca prvenstva Róbert Bartko medzi nimi nefiguroval. O uvoľnený trón bola v elitnej skupine poriadna mastenica. Z najvyššieho pódiového umiestnenia sa napokon potešil Martin Chren, iba osemnásťročný výrazný talent z úspešnej liahne trnavského CK Olympik. V B-kategórii mal najtučnejšie bodové konto Chtelníčan Milan Tomáška, člen občianskeho

Členitý profil v okolí Trnavy neraz preveril výkonnosť pelotónu TCL.

združenia Cyklisti Trnava. V céčku si piedestál privlastnil stredoškolský učiteľ Milan Tupý, obdivuhodný športový veterán z kúpeľnej perly Považia. Príležitosť dostali aj deti, do čela ich rebríčka sa vyhupla 14-ročná Andrea Filová z Sereďe. Usporiadateľský štáb TCL viedol v 23. ročníku nový kormidelník, David Klátik. Sekretariát mala pod dohľadom Jana Anetťová.

* Konečné poradie Trnavskej cyklistickej ligy 2017 na medailových postoch, A-kategória (49 hodnotených pretekárov): 1. Martin Chren (rok narodenia 1999, Olympik

Trnava, 289 bodov), 2. Ľuboš Malovec (1994, Dukla Banská Bystrica, 277), 3. Ivan Pašek (1969, OZ Cyklisti Trnava, 252); B-kategória (31): 1. Milan Tomáška (1971, Cyklisti Trnava, 322), 2. Jozef Vavřík (1979, Trnava, 240), 3. Juraj Doka (1977, CK AB Sereď, 220); C-kategória (45): 1. Milan Tupý (1953, CK Piešťany, 299), 2. Vladimír Ekhardt (1982, Cyklisti Trnava, 292), 3. Roman Bachratý (1979, Zeleneč, 200); deti (3): 1. Andrea Filová (2003, CK AB Sereď), 2. Lukáš Bohunický (2005, Križovany / CK AB Sereď), 3. Michaela Sobotová (2009, Ratkovce). ■

GK Hrajte kráľovskú hru s Novinkami z radnice

Otvorenie, stredná hra a záver šachovej partie: Pachman – Katětov, Majstrovstvo Prahy 1943, postavenie po ťahu 17. - d4 (12 - 11)

Hovorí sa, že matematika a šach sú dve veľké ľudské vášne. Nie vždy je však v nich oboch človek úspešný tak, ako bol univerzitný profesor matematiky Miroslav Katětov (* 17. 3. 1918 v Rusku – † 15. 12. 1995 v Prahe) z Karlovej univerzity v Prahe. Narodil sa ako syn českého legionára a ruskej matky. Od r. 1923 žil v bývalom Československu. V r. 1927 až 1935 študoval na strednej škole a potom na Prírodovedeckej fakulte Karlovej univerzity. Počas 2. svetovej vojny musel štúdium prerušiť. Dokončil ho v r. 1945 a už o osem rokov neskôr bol vymenovaný za profesora. V školskom r. 1952 – 1953 bol zvolený za prvého dekana matematicko-fyzikálnej fakulty a v r. 1953 – 1957 bol rektorom Karlovej univerzity. Od r. 1961 pôsobil na matematickom ústave ČSAV a r. 1962 bol vymenovaný za akademika. V rokoch 1960 – 1970 bol na čele matematického ústavu KUI. Z uznávaného matematika aj v zahraničí sa stal tiež veľmi dobrý šachista. Bol majstrom Prahy r. 1942 a 1946; v r. 1946 až 1951 reprezentoval Československo a v r. 1951 mu bol udelený titul medzinárodného majstra. V r. 1946 sa umiestnil na 2. mieste Majstrovstiev Československa v Ostrave. Nebol mu cudzí ani kompozičný šach; skladal dvojťažky, pomocné maty, ale aj štúdie. Roku 1945 vstúpil do KSČ v pevnej viere o budovaní beztriednej spoločnosti, lebo ho nezaujímali len otázky matematické, psychologické, filozofické, ale aj politické. Zrejme nepatril k takému typu ľudí, ktorí radi prezliekajú kabáty, menia svoj politický názor podľa smeru vetra, a tak ho v r. 1970 zo strany vylúčili a zbavili všetkých akademických funkcií, ktoré dovtedy zastával. Jedine titul vysokoškolského profesora mu ponechali. Bol jedným zo zakladajúcich členov Kruhu nezávislej inteligencie.

Jeho podpis nájdeme pod rôznymi petíciami tej doby a 17. novembra 1989 bol jedným z rečníkov na Albertove (ako jediný profesor z univerzity). Zástupy ľudí ho mali možnosť počuť v pamätnom novembrovom týždni, ako reční z balkóna na Václavskom námestí. Začiatkom r. 2018 by sa bol dožil 100 rokov.

Jeho súper v miniatúrnej partii Luděk Pachman (* 11. 5. 1924 – † 6. 3. 2003) tiež nedopadol po r. 1968 politicky dobre, lebo sa sklamal ako bývalý komunista v komunistickej ideológii, keď sa teória odlišovala od reálneho života a ŠtB mu odporučila, aby dobrovoľne emigroval, čo aj v roku 1972 vykonal a stal sa občanom Nemeckej spolkovej republiky. Bol jediným československým šachistom, ktorý dokázal poraziť na šachovnici, dokonca dvakrát, legendárneho amerického veľmajstra Roberta

Fischera.

1.e4 e6 2.d4 d5 3.Jc3 Jf6 4.Sg5 Sb4 [Vznikol Mc Cutcheonov (* 1857 - 1905) variant vo francúzskej obrane pomenovaný po americkom amatérskom šachistovi] 5.e5 h6 6.Sd2 (6.S:f6 g:f6 7.Jf3 f5 8.Sd3 c5 9.d:c5 S:c5 10.0-0 Jc6 11.Dd2 De7 12.Df4 Sd7 13.Jb5 0-0-0, Steinitz - Mc Cutcheon 0:1, New York 1885, 28 ťahov.) 6. - S:c3 7.b:c3 Je4 8.Dg4 (8.Sd3 J:d2 9.D:d2 c5 10.d:c5 Dc7 11.De3 Da5 12.Je2 Jd7 13.f4 J:c5 14.0-0 0-0 15.g4 Sd7 16.f5 J:d3 17.c:d3 e:f5 18.g:f5 Kh7 19.Vf3 Vae8 podľa kor. p. Em. Lasker - Mc Cutcheon 1:0 z r. 1904, 32 ťahov.) 8. - g6 9.Sd3 J:d2 10.K:d2 c5 11.d:c5 Dc7 12.f4 D:c5 13.Je2 Jc6 14.h4 Sd7 15.h5 0-0-0 16.h:g6 f:g6 17.D:g6 d4 (Pozri diagram!) 18.De4? (Po tomto ťahu to pôjde s bielym dolu vodou.) 18. - d:c3 19.J:c3 Jd4 20.De3 Sc6 21.Je4 Db4+ 22.Kc1 Da3+ 23.Kb1? (Nepomohlo by ani

lepšie: 23.Kd2 Vh8 24.Vag1 S:e4 25.D:e4 Vg3 26.Vc1 Da5+ 27.Kd1 Jb5 28.Dc4+ Kb8 29.Vb1 Jc3+ 30.Kc1 J:a2+ 31.Kb2 Jb4 32.Vbd1 J:d3+) 23. - J:c2 24.Jd6+? V:d6 a biely sa vzdal. Ako mohol hrať biely lepšie v postavení na diagrame, aby udržal partiu na remízu? Otázku kladieme našim čitatešom - riešiteľom.

Riešenie koncovky z partie Ftáčnik vs. Báňas: 34. - S:b3! 35.g4 Dc1+36.Kh2 De3 37.Df3 D:f3 38.S:f3 h:g4 39.h:g4 Jc3 40.Kg3 S:a4 41.Kf2 Jc4 42.Jf8+ Kg7 43.Je6+ Kf7 44.Jd4 Sd7 45.Ke2 Jb6 46.Kd2 Sc8 47.Kc3 Sa6 48.Jc6 a4 49.Ja5 Kf6 50.Kb4 g5 51.f5 Sd3 52.Kc3 Sf1

(lies)

Šport v skratke

■ **„Lulo“ bol všestranný športovec** – Telovýchovná Trnava si minulý mesiac pripomenula nezabudnuteľnú osobnosť. Pred desiatimi rokmi, 1. októbra 2007, od nás odišiel Jozef Lukačovič. Kniha jeho života mala sedemdesiatdva strán. Patril do generácie, pre ktorú sa pohybová všestrannosť stala samozrejmosťou. Lulo, ako ho kamaráti familiárne oslovovali, aktívne trávil mladé roky s atletikou, basketbalom, futbalom, ľadovým hokejom, súťažami brannej všestrannosti a najmä s hádzanou. Tej ostatnej loptovej hre sa venoval aj na reprezentačnej úrovni, keď dres Československa mal na sebe v šiestich medzištátnych zápasoch. Dve desaťročia strieľal prvoligové góly v zostavách Trnavy a Zubří. Veľmi často vedel uplatniť svoje mimoriadne organizátorské schopnosti, vrátane motivovania stredoškólkov pre účasť v rôznych turnajoch, súťažiach či masových štafetách. Nezháľal ani po skončení kariéry vrcholového a výkonnostného športovca. Popri turistike ho lákalo i bežecké hnutie. Dokonca dva razy absolvoval klasický maratón, vrátane košického MMM.

■ **Vojtech Varga nečakaným šampiónom** – Tohtoročné posledné zápolenie o majstrovské

53.Kb4 Ke5 54.Jb7 Sc4 55.Jd8 S:d5 56.S:d5 J:d5+ 57.K:a4 Kf4 58.Kb5 Jf6 59.Kc6 d5 60.Kc5 K:g4 61.Kd4 K:f5 62.Ke3 g4 63.Jc6 Kg5 64.Je7 Kh4 65.Kf4 Kh3 66.Jf5 Jd7 67.Jg3 d4 68.Je4 Kh4 69.Jd2 Jc5 70.Ke5 d3 -+, 35.Da7+ Kh6 36.Jg5 De1+ 37.Sf1? (37.Kh2! D:g3+ 38.Kh1 D:f4 39.Jf7+ Kh7 40.J:d6+ Jg7 41.Je8 De5 42.J:g7 D:g7 43.D:a5 Da1+ 44.Kh2 De5+ 45.Kg1 De3+ 46.Kh2 De5+ 47.Kh1 Da1+ =) 37. - D:g3+ 38.Sg2 (38.Kh1? S:d5+ 39.Sg2 D:g2 mat) 38. - De3+ 39.D:e3 J:e3 40.Jf7+ Kg7 41.J:d6 J:d5 42.S:d5 S:d5 43.h4 Kf6 44.Kf2 Ke7 45.Jb5 Sb3 46.Jc3 Kd6 47.Ke3 Kc5 48.Kd3 Kb4 49.Kd4 S:a4 50.Ja2+ Kb3 51.Jc1+

medaily v Národnom streleckom centre v trnavských Štrkoch patrilo slovenskému šampionátu v streľbe z brokových zbraní. Zlato v trape mužov prekvapujúco získal 65-ročný Vojtech Varga, člen Športového klubu polície Trnava, ktorý pri útoku na piedestál využil neúčasť svojho syna Erika, dvojnásobného majstra sveta. Za zmienku stojí aj bronzová priechka Benjamína Jurkoviča, ďalšieho účastníka z domáceho klubu. V záplave výsledkov sa ešte núka do pozornosti úspešná novinka v programe M-SR, tímový mix. Trnavský ŠKP vskutku vo veľkom štýle reprezentovalo duo Marián Kovačový – Veronika Vargová. Títo domáci trapisti si zlaté medaily vystrieľali na úkor Michala Slamku – Zuzany Rehák Štefedeckovej (ŠKP Banská Bystrica), keď vo finále vyhrali nad vysoko favorizovanou dvojicou 41:39.

■ **Polmaratón pre Wahlandta** – V areáli trnavskej automobilky PSA sa bežal tretí ročník cestného polmaratónu. Absolvovalo ho 126-členné pole. V absolútnom hodnotení mužov bol najrýchlejší Šimon Wahlandt (rok narodenia 1992, BK HNTN Bratislava), ktorý zdolal 21,1 km za 1:15:26 h. Druhý priečku obsadil Marek Vidlička (1981, ŠK Atlétika Banská Štiavnica,

Kc2 52.Je2 Kb2 53.Jc3 Sc2 54.Jb5 a4 55.Kc4 a3 56.J:a3 K:a3 -+ Podľa uvedenej analýzy mohol dokonca J. Báňas vyhrať, ak by bol zaútočil na slabých pešiakov na dámskom krídle bieleho, ale po 35.Jg5+ Kg8 36.De2 Kg7 37.De8 De3+ 38.D:e3 J:e3 39.Sf3 S:a4 40.Kf2 Jc4 41.Je6+ Kf6 42.g4 h:g4 43.h:g4 Se8 44.g5+ Kf7 45.Jd8+ Kg7 46.Je6+ Kg8 47.Ke2 a4 48.Se4 Jb6 49.Kd2 a3 50.Kc1 Ja4 51.Sb1 Jc3 52.Jc7 Sf7 53.Sd3 Ja2+ 54.Kb1 Jb4 55.Se4 Kf8 56.Jb5 Ke7 57.Jc3 Kd7 58.f5 g:f5 59.S:f5+ Ke7 60.Se4 Kf8 61.Jb5 J:d5 62.S:d5 S:d5 63.J:d6 a2+ 64.Kb2 Kg7 65.Jb5 Kg6 66.Jc3 Sc4 67.J:a2 S:a2 68.K:a2 K:g5 by vznikla remíza. ■

1:15:59) a tretí prebehol cieľovou metou Andrej Psota (1970, AŠK Skalica, 1:16:23). Zo žien bola najrýchlejšia Zvolenčanka Iveta Furáková (1973, 1:16:23) pred Trnavčankou Dominikou Kovaříkovou (1986, 1:32:22) a Katarínou Majerčíkovou (1990, Harichovce, 1:43:29).

■ **Trnavskí ragbisti v čele** – Sedmičkové ragby patrí medzi olympijské súťaže. Tejto modifikácii so šišatou loptou sa úspešne venujú aj v RC Spartak Trnava. Svedčí o tom čelná pozícia nášho tímu v majstrovstvách SR 2017/18. Úvodný turnaj, piešťanský, vyhrali Trnavčania presvedčivým spôsobom, keď na ich štíte zostali v kúpeľnom meste všetci štyria súper. Spartakovskí ragbisti vedú tabuľku so ziskom dvadsiatich bodov. Pred bratislavským RC Slovan majú sedembodový náskok. Tretie miesto zatiaľ prináleží žilinskému celku RC Bears (9 b.), štvrtý je piešťanský RUC (6) a majstrovskú tabuľku uzatvára RK Bratislava (2). Do jarného pokračovania vrcholnej domácej konfrontácie teda pôjde RC Spartak Trnava s ambíciou získať titul slovenského šampióna.

■ **Spod vysokej siete** – Volejbalový kolotoč sa opäť krúti naplno. Zeleno-čierny tím trnavských vy-

sokoškoláčok obsadil v predošlom extraligovom maratone siedmu priečku. Na nováčika solídne umiestnenie. S jedlom rastie chuť, takže v aktuálnom diani už majú zvereny Pavla Bernátha vyššie ambície. Generálkou na 26. ročník vrcholnej súťaže v krajine pod Tatrami bol kvalitne obsadený turnaj O pohár primátora mesta Trnavy. Vyhrali ho Bratislavčanky v dresoch Strabagu, ktoré hodlajú v tejto sezóne naplniť svoje majstrovské ambície. Turnajové striebro získal domáci Hit UCM, bronzové boli východoslovenské hostky z VK Eperia Prešov a koncový lampáš zostal pezinskému VTC. ■

Ženské volejbalové družstvo Hit UCM reprezentuje Trnavu aj v extraligovej sezóne 2017/2018.

ZÁPADOSLOVENSKÉ MÚZEUM

BUDOVA NA MÚZEJNOM NÁM. 3
tel. 033/55 12 913, 033/55 12 911,
e-mail: zsmuzeum@zupa-tt.sk, info:
www.zsmuzeum.sk

Expozície
Príroda Malých Karpát, Sakrálné pamiatky, Ľudová hrnčina, Kampa-nologická expozícia, Archeologická expozícia, História Trnavy, Gotická Tr-nava, Krása zašlých čias, Oratórium, Štefan Cyril Parrák – pocta kráľovi zberateľov, Osobnosti športu TTSK, Klarisky v Trnave, Ľudový textil trnav-ského regiónu a História a súčasnosť dobrovoľného hasičstva v TTSK

Výstavy.....

■ **9. novembra o 17.00 h**
TRNAVSKÁ PALETA

Vernisáž súťažnej prehliadky diel neprofesionálnych umelcov organizuje Trnavské osvetové stredisko do 14. 1. 2018

■ **30. novembra o 16.00 h**
ĽUBOMÍR KOLÁR: OBRÁZKY NA SKLE

Vernisáž výstavy, otvorená do 14. 1. 2018

■ **NA KRIŽOVATKE SÚČAS-NOSTI A MINULOSTI**

Výber diel z medzinárodných maliarskych sympózií Mošćenički pinel a výstava Hlaholika v oblasti Mošćeničkej Dragy v Chorvátsku do 5. novembra 2017

■ **BOLO U NÁS MORE**

geologická výstava doplnená foto-grafiami do 26. februára 2018

■ **ZBIERKOVÝ PREDMET MESIACA**

Z nových akvizícií ZsM

PODUJATIA

SPOLUPRÁCA S NÁVŠTEVNÍKMI

KVÍZ O MÚZEU – vedomost-ný kvíz pre žiakov II. stupňa ZŠ. Sprievodné podujatie k návšteve expozícií a výstav ZsM rozširuje informácie o činnosti múzea ako pamäťovej inštitúcie. V cene vstup-ného do múzea – na požiadanie **DOM HUDBY M. SCHNEIDERA TRNAVSKÉHO**

Ul. M. Schneidera Trnavského 5, Trnava

ZIMNÁ SEZÓNA 1. 11. – 28. 2.

Vstup len na objednávku, návštevy prosíme ohlasovať cez pracovné dni u lektorov v hlavnej budove na tel. .č. 033 / 55 12 913

EXPOZÍCIE:

PAMÄTNÁ IZBA MIKULÁŠA SCHNEIDERA TRNAVSKÉHO, DVORANA SLÁVY DOBRA, S LÁSKOU ZA PRAVDU, expozícia z cir-kevných dejín Trnavy

Výstavy.....

■ **POZNÁTE HUDOBNÉ NÁSTROJE?**

výstava zo zbierok ZsM, do 31. 12. 2017

PODUJATIA.....

PROGRAM SPOLUPRÁCE SO ŠKOLOU

■ **BOLO U NÁS MORE** – výtvar-ná dielňa pre deti od 3 do 10 rokov na objednanie. Vstupné pre MŠ 0,50 € / 1 osoba, pre deti od 6 do 10 rokov 1,-€ alebo 1 kultúrny poukaz / 1 osoba. Pedagogický dozor má vstup zdarma

■ **MAĽBA NA KAMENE** – výtvar-ná dielňa pre žiakov ZŠ, hendikepo-vaných návštevníkov a dôchodcov na objednanie. Vstupné 1,-€ alebo 1 kultúrny poukaz / 1 osoba. Peda-gogický dozor má vstup zdarma

■ **MIKULÁŠ SCHNEIDER**

TRNAVSKÝ – vedomostný kvíz pre žiakov II. stupňa ZŠ, sprievod-ný program k expozícii o živote a diele hudobného skladateľa

Mikuláša Schneidera Trnavského
– po absolvovaní sprievodného
slova v expozícii

MÚZEUM KNIŽNEJ KULTÚRY

Námestie sv. Mikuláša 10, tel. č.
033 / 55 14 421

ZIMNÁ SEZÓNA I. 11. – 28. 2.
Vstup len na objednávku, návštevy
prosíme ohlasovať cez pracovné
dni u lektorov v hlavnej budove na
tel. .č. 033 / 55 12 913

EXPOZÍCIA

WILLIAM SCHIFFER – život
a dielo sochára a medailéra

Výstavy.....

OBJAVITELIA A CESTOVATELIA

Cestopisy z historickej knižnice
– do 29. 3. 2018

SLOVÁCI, PÍŠTE PO SLOVENSKY!

Výstava k 250. výročiu narodenia
A. Bernoláka
do 31. 12. 2017

PODUJATIA.....

■ **OBJAVITELIA A CESTOVA-
TELIA** – sprievodné podujatie
k výstave, čítanie pre MŠ z knihy
Vipo cestuje po Európe, čítanie
žiakov I. stupňa ZŠ z knihy Smelý
zajko v Afrike (J. Cíger – Hronský),
čítanie žiakov II. stupňa ZŠ z knihy
Cesta cez Turecko a Egypt do Svätej
zeme (Daniel Šustek). Trvanie:
15 – 20 minút

GALÉRIA JÁNA KONIARKA

Galéria Jána Koniarka
tel.: +421 33 55 11 659
info@gjk.sk, www.gjk.sk

PRIPRAVOVANÉ VÝSTAVY:

■ **3. novembra o 18.00 h v Syna-
goge – Centre súčasného umenia
ZA KRÍŽOM** – vernisáž výstavy
súčasnej dokumentárnej fotografie
Kurátorky. Lucia Benická, Ivana
Lojan Pástorová

Vystavujúci autori. Andrej BÁN,
Pavol BREIER, Michal FULLER,
Alan HYŽA, Andrej LOJAN, Laco
MAĐAR, Boris NÉMETH, Jozef
ONDZIK, Jozef SEDLÁK, Jindřich

ŠTREIT, Matúš ZAJAC
Anton Čierny: MÔJ DOMOV JE
„VLHKÁ HMLISTÁ KRAJINA“
site-specific inštalácia v podkroví
synagógy

Kurátor. Roman Popelár
Výstavy potrvajú do 14. 1. 2018

■ **9. novembra o 18.00 h
v Kopplovej vile**

Róbert Almási: OSCILÁCIA
Vernisáž prierezovej výstavy
akad. maliara R. Almásiho pri
príležitosti životného jubilea
Kurátor. Róbert Němeček
do 30. 11. 2017

AKTUÁLNE VÝSTAVY:

■ DIONÝZ TROSKÓ

Výstava sochárskych objektov,
ktorých ideový rámec vzišiel
zo snahy reinterpretovať
architektúru zabudnutých
industriálnych pamiatok
Kurátor. Filip Krutek
Do 30. 3. v záhrade Kopplovej
vily

STÁLE EXPOZÍCIE:

■ Sochár JÁN KONIAREK

(1878 – 1952) zakladateľ
moderného slovenského
sochárstva – stála expozícia
sochárskej tvorby

■ **KLENOTY DOMOVA** – výber
diel zo slovenského výtvarného
umenia 20. storočia

■ **GALÉRIA PORTRÉTOV** – vý-
ber diel z kolekcie portrétneho
žánru reprezentujúcich vývoj
portrétneho maliarstva od konca
18. storočia po súčasnosť

AKCIE / AKTIVITY.....

■ **ART Laboratórium** – tvorivé
dielne a výtvarná tvorba k aktu-
álnym výstavám pre MŠ, ZŠ, SŠ
(podľa záujmu škôl)

KNIŽNICA J. FÁNDLYHO

Rázusova 1, tel. č. 0910 488 376 od
8.00 do 14.30 h, www.kniznicatrna-
va.sk, kniznica@kniznicatrnava.sk,
zákaznícka linka: 033/55 13 896

Knižnica Juraja Fándlyho

■ **6. novembra o 10.00 h
v oddelení pre deti
11.00 h v pobočke Prednádražie
KAPITÁN PADÁK II.**

Stretnutie detí so spisovateľkou
Kristínou Balúchovou

■ **9. novembra o 17.00 h
v čitárni**

**AU, AU, AU, ALEBO VŠETKO
O ZLATE**

Rodinné balenie s hosťami Máriou
Linkešovou, Matúšom Albertom
a Benjamínom Škrekom
Moderujú: Eva Jarábková a Peter
Dobák

Hudba: Pavel Opatovský, Jozef
„Laci“ Pagáč

S finančnou podporou Fondu na
podporu umenia

■ **9. novembra o 10.00 h v hu-
dobnom oddelení, Ul. M. Schnei-
dera Trnavského 5**

**MÔJ ŽIVOT S HUDBOU – NEVI-
DIACI A HUDBA**

Beseda s nevidiacim talentovaným
klaviristom Viktorom Radošov-
ským, nevidiacim talentovaným
huslistom Viktorom Knapom
a nevidiacim knihovníkom PhDr.
Júliusom Bartekom, spojená s kla-
vírnym a husľovým koncertom

■ **14. novembra o 10.00 h
v oddelení pre deti**

**11.50 h v pobočke Tulipán
KTOŽE TO PADOL Z VIŠNE?**

Stretnutie detí s jubilujúcim spiso-
vateľom Romanom Bratom. V spo-
lupráci so Združením vydavateľov
a kníhkupcov SR

■ **14. novembra o 17.00 h
v čitárni**

**FORMÁLNA HOMILETIKA
A HOMÍLIE NA ROK C**

Prezentácia druhého dielu homílií
doc. Pavla Zemka

■ **16. novembra o 17.00 h v či-
tárni**

**DUCHOVNÉ ODTIENE
TRNAVSKEJ POETIKY**

S jubilantkou Gabrielou Spustovou
Izakovičovou sa budú rozprávať
Štefan Kuzma a Pavol Tomašovič

■ **23. novembra o 17.00 h v čitárni
POD ÚSMEVOM SLNEČNÝCH
HODÍN**

Prezentácia básnickej zbierky Edity
Striežencovej. V rámci projektu
Trnavské kontexty

■ **28. novembra o 17.00 h**
v čitárni

MAKAROVO BLUESNENIE

Spomínanie na Mariána Makara Mrvu pri príležitosti vydania knihy Michaely Mrvovej Mondekovej a ďalších dvadsiatich prispievateľov – Makarových priateľov. V rámci klubu Fórum humoristov moderuje Karol Bodorik S finančnou podporou Fondu na podporu umenia

■ **29. novembra – 5. decembra**
v čitárni

JESENNÁ BURZA KNÍH

■ **ODKRYTÉ DEJINY KNIŽNICE**
Písomná súťaž pre deti k 90. výročiu založenia Knižnice Juraja Fándlyho v Trnave. Od septembra do decembra v oddelení pre deti a pobočkách

HUDOBNÉ ODDELENIE, UL. M. SCHNEIDERA TRNAVSKÉHO 5

■ **ELVIS PRESLEY (1935-1977)**

– hudobno-slovné pásmo pri príležitosti 40. výročia úmrtia speváka, gitaristu, skladateľa a herca určené pre žiakov II. stupňa ZŠ a žiakov stredných škôl

■ **PRIŠLA JESEŇ** – hudobno-slovné pásmo o jesennom období, zvykoch, detských ľudových hrách a tradíciách určené pre žiakov I. stupňa ZŠ a pre školské kluby

■ **HUDOBNÉ NÁSTROJE SA PREDSTAVUJÚ** – hudobná náuka pre žiakov ZŠ a pre školské kluby

aj v popoludňajších hodinách

■ **ČAROVNÉ SLOVÍČKA** – hudobno-slovné pásmo s maňuškou o slušnom správaní a s divadielkom určené pre deti materských škôl

■ **HUDBA USA 20. STOROČIA** – hudobno-slovné pásmo o amerických skladateľoch pre žiakov II. stupňa ZŠ a študentov SŠ

Zaujímavosť o kolektívnu návštevu si môžu dohodnúť termín osobne v hudobnom oddelení, telefonicky (033/55 11 590) alebo e-mailom (hudobne_oddelenie@kniznicatrnavas.sk)

.....
Západoslovenské múzeum, Galéria
Jána Koniarka, Divadlo Jána Palárika

a Knižnica Juraja Fándlyho sú v zriaďovateľskej pôsobnosti Trnavského samosprávneho kraja

DIVADLO J. PALÁRIKA

Tel.: 033 / 551 11 25

email: pokladnadjp.sk, www.djp.sk

■ **3. piatok 10.00 MALÝ PRINC**
■ **5. nedeľa 16.00 MALÝ PRINC**
■ **7. utorok 10.00 TIMON ATÉNSKY**

19.00 TRI LETUŠKY V PARÍŽI

■ **8. streda 19.00**
DIMITRIJ SAMOZVANEC

■ **10. piatok 10.00**
OSTROV POKLADOV

19.00 DIV 2017

RAPPER – Divadelní spolek

FRÍDA

Scenár a réžia: Jakub Nvota,
hudba: Kamil Mikulčík, hrajú:
Martin Trnavský, Anet Antošová,
Dominika Červinková, Julie Šurková

■ **12. nedeľa 17.00 CYRANO**
Z PREDMESTIA – Art Music
Orchestra Červeník

■ **13. pondelok 19.00**
VEEKÝ GATSBY

■ **14. utorok 19.00**
VEEKÝ GATSBY

■ **16. štvrtok 19.00**
PLASTICKÝ OBRAZ

■ **18. sobota 10.00**
NOC DIVADIEL
2017

■ **19. nedeľa 16.00 PALCULIENKA**
– Spišské divadlo, Spišská Nová Ves

■ **20. pondelok 10.00 PALCULIENKA**
– Spišské divadlo, Spišská Nová Ves

19.00 CHARLEYHO TETA

– Spišské divadlo,
Spišská Nová Ves

■ **21. utorok 10.00**
MLYNÁRKIN PYTAČ

■ **22. streda 18.30**
ACH TIE ŽENY, ACH TÍ MUŽI

■ **23. štvrtok 19.00 ZMIERENIE**
alebo **DOBRODRUŽSTVO PRI**
OBŽINKOCH

■ **24. piatok 10.00**
DIVNÝ JANKO

■ **27. pondelok 19.00**
ŤAPÁKOVCI

■ **28. utorok 10.00 ŤAPÁKOVCI**

■ **29. streda 10.00 ZLATÝ KLÚČIK**

■ **30. štvrtok 19.00 SLUHA**
DVOCH PÁNOV

ŠTÚDIO.....

■ **6. pondelok 19.00 PALÁRIK**
alebo **BESKYDOV**

■ **9. štvrtok 19.00 [NA GUT]**
ZAČÍNAME!

■ **21. utorok 19.00 PALÁRIK**
alebo **BESKYDOV**

■ **26. nedeľa 16.00 MECHÚRIK**
KOŠČÚRIK S KAMARÁTMI

– Divadlo HAPPY Bratislava

KINO HVIEZDA

kinohviezdatt@gmail.com,

www.kinohviezda.trnava.sk

■ **1. 11. / 16.30 SPIEVANKOVO**
A KRÁĽOVNÁ HARMÓNIA

18.30 MANŽELKA A MANŽEL

20.30 BAJKEŘI

■ **2. 11. / 16.30 PRÍŠERÁKOVCI 2D**

18.30 THOR: RAGNAROK 3D

20.30 THOR: RAGNAROK 2D

■ **3. 11. / 16.00 PRÍŠERÁKOVCI 2D**

17.50 THOR: RAGNAROK 2D

20.00 VŠETKO NAJHORŠIE

■ **4. 11. / 15.30 PRÍŠERÁKOVCI 2D**

17.30 EARTH: DEŇ NA ZÁZRAČNEJ
PLANÉTE

19.30 THOR: RAGNAROK 2D

21.30 VŠETKO NAJHORŠIE

■ **5. 11. / 13.30 PRÍŠERÁKOVCI 3D**

15.30 PRÍŠERÁKOVCI 2D

17.30 EARTH: DEŇ NA ZÁZRAČNEJ
PLANÉTE

19.30 THOR: RAGNAROK 2D

■ **6. 11. / 16.30 PRÍŠERÁKOVCI 2D**

18.30 THOR: RAGNAROK 2D

20.30 VŠETKO NAJHORŠIE

■ **7. 11. / 16.00 EARTH: DEŇ NA**
ZÁZRAČNEJ PLANÉTE

18.00 O TELE A DUŠI

20.00 HAPPY END

■ **8. 11. / 18.00 FRAGILE**

20.00 FRAGILE

■ **9. 11. / 16.00 Pac Pac**

18.30 SUBURBICON: TEMNÉ
PREDMESTIE

20.30 VRAŽDA V ORIENT EXPRESSE

■ **10. 11. / 16.00 SPIEVANKOVO**

A KRÁĽOVNÁ HARMÓNIA
18.00 SUBURBICON: TEMNÉ
PREDMESTIE
20.00 VRAŽDA V ORIENT EXPRESSE
■ 11. 11. / 15.30 SPIEVANKOVO
A KRÁĽOVNÁ HARMÓNIA
17.30 BEZ LÁSKY
19.30 VRAŽDA V ORIENT EXPRESSE
21.30 SUBURBICON: TEMNÉ
PREDMESTIE
■ 12. 11. / 13.30 SPIEVANKOVO
A KRÁĽOVNÁ HARMÓNIA
15.30 SPIEVANKOVO A KRÁĽOVNÁ
HARMÓNIA
17.30 BEZ LÁSKY
19.30 VRAŽDA V ORIENT EXPRESSE
■ 13. 11. / 16.30 SPIEVANKOVO
A KRÁĽOVNÁ HARMÓNIA
18.30 BEZ LÁSKY
20.30 VRAŽDA V ORIENT EXPRESSE
■ 14. 11. / 16.00 SPIEVANKOVO
A KRÁĽOVNÁ HARMÓNIA
18.00 BEZ LÁSKY
20.00 BRAZIL
■ 15. 11. / 16.30 SUBURBICON:
TEMNÉ PREDMESTIE
20.00 Cestovateľské kino: ČERNOBYĽ

■ 16. 11. / 16.30 ZÁHRADNÍCTVO:
NÁPADNÍK
18.30 WIND RIVER
20.30 JUSTICE LEAGUE 2D
■ 17. 11. / 16.00 ZÁHRADNÍCTVO:
NÁPADNÍK
18.00 JUSTICE LEAGUE 3D
20.00 JUSTICE LEAGUE 2D
■ 18. 11. / 15.30 PRÍŠERÁKOVCI 2D
17.30 ZÁHRADNÍCTVO: NÁPADNÍK
19.30 JUSTICE LEAGUE 2D
21.30 WIND RIVER
■ 19. 11. / 13.30 PRÍŠERÁKOVCI 2D
15.30 PRÍŠERÁKOVCI 2D
17.30 ZÁHRADNÍCTVO: NÁPADNÍK
19.30 JUSTICE LEAGUE 2D
■ 20. 11. / 19.00 ZDENĚK IZER
Autokolektiv
■ 21.11. / 18.00 FANTASTICKÁ
ŽENA
20.00 PLECHOVÝ BUBIENOK
■ 22. 11. / 19.00 3T – Tri tvorivé
tvory
■ 23. 11. / 16.30 SPIEVANKOVO
A KRÁĽOVNÁ HARMÓNIA
18.30 MATKY REBELKY: ŠŤASTNÉ
A VESELÉ
20.30 WIND RIVER
■ 24. 11. / 16.00 SPIEVANKOVO

A KRÁĽOVNÁ HARMÓNIA
18.00 WIND RIVER
20.00 JUSTICE LEAGUE 2D
■ 25. 11. / 19.00 NEVYLIEČITEĽNÍ
■ 26. 11. / 13.30 SPIEVANKOVO
A KRÁĽOVNÁ HARMÓNIA
15.30 SPIEVANKOVO A KRÁĽOVNÁ
HARMÓNIA
17.30 MATKY REBELKY: ŠŤASTNÉ
A VESELÉ
19.30 WIND RIVER
■ 27. 11. / 16.30 ZÁHRADNÍCTVO:
NÁPADNÍK
18.30 MATKY REBELKY: ŠŤASTNÉ
A VESELÉ
20.30 JUSTICE LEAGUE 3D
■ 28. 11. / 16.00 ZÁHRADNÍCTVO.
NÁPADNÍK
18.00 OBCHOD NA KORZE
20.00 ŠTVOREC
■ 29. 11. / 16.30 ZÁHRADNÍCTVO.
NÁPADNÍK
18.30 MATKY REBELKY: ŠŤASTNÉ
A VESELÉ
20.30 JUSTICE LEAGUE 2D
■ 30. 11. / 16.30 PADDINGTON 2
18.30 7 SESTIER
20.30 KOŽENÁ TVÁR ■

Kalendár kultúrnospoločenských podujatí

■ **do 20. novembra**
v západnom krídle radnice
ReštARTT-17 – Hľadanie nových
hraníc súčasnej maľby
Margaréta Petržalová, Lenka
Slobodová, Ema Lančaričová
a Alojz Kavuljak z Trnavy, Oksana
Lukomska a Mykola Bilart (Kijev
/ UA, Brestovany / SK), Ľubica
Vlková z Nemšovej, a Dave
Mac-Red (Škótsko / GB)

■ **3. novembra o 18.00 h**
v Synagóge
– **Centre súčasného umenia**
ZA KRÍŽOM – vernisáž výstavy
súčasnej dokumentárnej fotografie
Vystavujúci autori. Andrej BĀN,
Pavol BREIER, Michal FULLER,
Alan HYŽA, Andrej LOJAN, Laco
MAĐAR, Boris NĚMETH, Jozef
ONDZIK, Jozef SEDLĀK, Jindřich
ŠTREIT, Matúš ZAJAC

■ **8. novembra o 18.00 h**
v západnom krídle radnice
HUDOBNÉ MOSTY
Španielska vokálna a gitarová
hudba 19. a 20. storočia je
výrazne spätá s andalúzskym
folklórnym odkazom a neraz
vychádza z gitarového idiómu.
Jej začiatky siahajú do prvej
polovice 19. storočia, keď sa
objavuje v Seguidillas boleras
Fernanda Sora, na konci toho
storočia vychádza zbierka starých
španielskych piesní básnika
a hudobníka Federica Garcia
Lorca a v 20. storočí táto kultúra
vrcholí napríklad v piesňach
Federica Morena Torrobu. Program
španielskych hudobníkov uvedú
Rea Slawiski a Martina Krajčo
Koncert v rámci projektu Hudobné
mosty pripravili Mesto Trnava,
Hudobné centrum Bratislava
a Klub priateľov Trnavy

■ **9. novembra o 17.00 h**
v Záposlovenskom múzeu
TRNAVSKÁ PALETA
Vernisáž súťažnej prehliadky diel
neprofesionálnych umelcov

■ **9. novembra o 18.00 h**
v Galérii Jána Koniarka
Róbert Almási: OSCILÁCIA
Vernisáž prierezovej výstavy akad.
maliera R. Almásiho pri príležitosti
životného jubilea

■ **10. novembra o 19.00 h**
v Divadle Jána Palárika
DIV 2017
Divadelní spolek FRÍDA:
RAPPER
Scenár a réžia: Jakub Nvota,
hudba: Kamil Mikulčík a DJ
Scarface, hrajú: Martin Trnavský,
Anet Antošová, Dominika
Červinková, Julie Šurková
Kam až dostala učiteľa chémie

a hudobnej výchovy láska k hudbe a túžba učiť sa? Dozviete sa v príbehu, ktorý vás rozosmeje, dojme a zahreje pri srdci. Život je plný prekvapení a spojenie lásky, chémie a hudby je zaručeným receptom na príjemne strávený novembrový večer

■ **11. novembra o 19.00 h**
v Music a Café, City Aréna
BLUES MOODS – 8. ročník medzinárodného hudobného festivalu. Účinkujú: Blues Rules, Peter Lipa, Justin Lavash (GB). Raphael Wressnig & Soul Gift Band (A)

■ **12. novembra od 16. do 20.00 h**
v Trnavskom dvore
TANČIARENĚ PRE SENIOROV
Do tanca hrá Duo Expres, vstup voľný

■ **14. novembra o 20.00 h**
na Zelenom kričku
KRISTIAN HARTING
Koncert dánskeho pesničkára, ktorý žije vo folkovo-triphopov o-bluesovo-metalovom svete. Jeho hudbu označujú za neofolk a strašidelný psychedelický pop. Jeho cieľom je písať krásne piesne a hudbu pomocou toho, čo je poruke spomedzi hrubých, hlučných, pekných, špinavých, hladkých a nádherných zvukov. Jeho hlavnými nástrojmi sú gitara, hlas, moogový syntetizátor, efekty a rôznorodé elektronické a akustické úlety...

■ **16. novembra o 17.00 h**
v Knížnici Juraja Fándlyho
TRNAVSKÁ POETIKA
Literárno-hudobný podvečer pri príležitosti životného jubilea poetky a spisovateľky Gabriely Spustovej Izakovičovej. Hudobní hostia: Familly Friend
Organizátori: Klub priateľov Trnavy, Knížnica Juraja Fándlyho, trnavská odbočka Spolku slovenských spisovateľov

■ **18. novembra o 19.00 h**
v Synagóge
– **Centre súčasného umenia**
LONGITAL – koncert významnej slovenskej kapely, ktorá má

korene aj v Trnave. Ich piesne sú výlučne v slovenčine, osobné texty vytvárajú na hudobnom pozadí nevšedné emócie a príbehy, akoby z vlastného vesmíru. Shinin charizmatičký spev, hlboké basové linky hrané slákom a výrazná pódiová prezentácia sú vyvažované Danovou divokou hrou na akustickej gitare vo všetkých možných polohách od jemných minimalistických verklíkov, jazzových prvkov až po nespútané zvukové steny.
Predpredaj lístkov na TicketPortal.sk a v mestskej veži. Cena vstupenky v predpredaji 7 eur, na mieste 10 eur

■ **19. novembra o 15.00 h**
v kaviarni Thalmeiner
KAPOR NA SCÉNE: Snehulienka a sedem trpaslíkov
Tradičná rozprávka v nezvyčajnom zábavno-poučnom prevedení. Viete, ako vyzerá bežný deň Snehulienky v domčeku siedmich trpaslíkov alebo prečo Hapčí stále kýcha a čo rozosmeje zamračeného Dudroša? V tejto verzii rozprávky si deti spolu so Spachtošom pripomenú čísla na hodinách, s Vedkom zistia, čo sa môže stať, keď necháme v kúpeľni tiecť vodu bez dozoru. A možno aj princ bude pri prebúdzaní Snehulienky potrebovať malú radu a pomoc. Dĺžka predstavenia: 45 minút.

■ **22. novembra o 16.00 h**
na radnici
PREDNÁŠKOVÉ POPOLUDNIE
1. Poradenstvo v oblasti sociálnej a zdravotnej starostlivosti
PhDr. Mária Levyová, prezidentka Asociácie na ochranu práv pacientov SR
2. Je cukor aj v citróne? Treba poznať obsah cukru v potravinách?
MUDr. Jozef Lacka, PhD., MBA, diabetológ
3. Komplexná rehabilitácia pri kardiovaskulárnych ochoreniach v kúpeľoch Brusno
MUDr. Júlia Štipková, vnútorné lekárstvo
4. Potrebuje cukor terapiu? Pohľad

psychológa na problémy diabetika
Mgr. Lukáš Vaško, PhD., psychológ
SPRIEVODNÉ AKTIVITY: Meranie krvného tlaku a hladiny cukru
Organizátori: Liga zdravia Slovensko v spolupráci s Mestom Trnavou a Dia Tyrnavia

■ **22. novembra o 17.00 h**
v Pazmaneu Trnavskej univerzity
PANTEÓN MALÉHO RÍMA
– **reflexie na 17. november 1989**
Arcibiskupov zápas – doba a súvislosti rokov 1950 – 1989. Spomienka na arcibiskupa Júliusa Gábriša prostredníctvom rozhovoru s biskupom prof. ThDr. Jozefom Haľkom, PhD., autorom knihy Arcibiskupov zápas a Mgr. Pavlom Jakubčinom, PhD. z katedry histórie Trnavskej univerzity
Pri príležitosti spomienky 30. výročia od úmrtia arcibiskupa Júliusa Gábriša pripravili Klub priateľov Trnavy, Univerzitná knižnica TU, trnavská Odbočka Spolku slovenských spisovateľov, Mesto Trnava a Trnavská univerzita

■ **23. novembra o 13.00 h**
na radnici
ŽELEZNICE
V TRNAVSKOM REGIÓNE
Cieľom tretieho ročníka konferencie, ktorú organizuje Klub priateľov železníc Trnavy a okolia, je nielen pripomínanie histórie železníc v Trnave a okolí, ale najmä podpora rozvoja osobnej i nákladnej železničnej dopravy. Okrem informácií o činnosti klubu v rokoch 2016 – 2017 odznejú prednášky na témy Nerealizované železničné trate v trnavskom regióne, Medzinárodné železničné organizácie a dohovory, Elektromobil vyrobený rukami študentov SPŠD v Trnave, Cestovanie v noci a špeciálne vlaky, Železnice v okolí Smolenca a Dobrej Vody. Vstup je voľný

■ **23. novembra o 17.00 h**
v západnom krídle radnice
TRNAVSKÉ FÓRUM '89
Pripomienka dvoch desaťročí

činnosti občianskeho združenia Trnavské fórum '89, ktoré bolo aktívne v kultúrnom, občianskom a spoločenskom živote Trnavy. Účinkujú V. Oktavec, B. Baláz, B. Chmelík a ďalší
Organizátori: Klub priateľov Trnavy, Mesto Trnava a Trnavské fórum '89

■ 23. – 26. novembra v kaviarni Thalmeiner a na Zelenom kríčku YPSALON 2017

Tretí ročník najväčšieho literárneho podujatia – festivalu spisovateľov v Trnave opäť prinesie množstvo kvalitnej slovenskej literatúry a zaujímavých hostí. Tentoraz medzi nás zavítajú Alexandra Salmela, Silvester Lavrík, Marek Vadas, Michal Hvorecký, Denisa Fulmeková a mnohí ďalší. Tešiť sa môžete i na sprievodný program v podobe koncertu Modrých hôr, divadelného predstavenia Samko Tále od Pavla Seriša či výstavy ilustrátora Andreja Kolenčíka. Novinkou bude i nedeľný program pre deti. Viac na www.ypsalon.sk

■ 25. novembra o 20.00 h v Divadelnom štúdiu DISK Blaho Uhlár a kolektív DISK: CHODNÍK

Prvá premiéra novej autorskej inscenácie, vstup na pozvánky

■ 26. novembra od 16. do 20.00 h v Trnavskom dvore TANČIARENĽ PRE SENIOROV

Do tanca hrá Duo Expres, vstup voľný

■ 28. novembra o 19.00, Berliner DKP RASTER: Sakra-lizovanie prírody
Pod hlavičkou Raster uvádzame prednášky venované vizuálnemu umeniu. Novembrovým hosťom výtvarníka a pedagóga Romana Gajdoša bude trnavský výtvarník MARTIN KOCHAN. Pre jeho tvorbu sú príznačné provokatívne intervencie do mestského priestoru. Niekedy nenápadné, niekedy vizuálne agresívne...

■ 28. novembra o 19.00 h v Zrkadlovej sieni Divadla Jána Palárika HUDOBNÉ MOSTY – Dalibor Karvay v Trnave

Koncert medzinárodne uznávaného slovenského huslistu. Zaznejú diela Meditácia J. Masseneta, Carmen – fantázia F. Waxmana, Introdukcia a Rondo capprisioso C. Saint-Saensa, Tzigane M. Ravela a ďalšie virtuózne kompozície. Klavírnym partnerom Dalibora Karvaya bude Daniel Buranovský. Súčasťou podujatia je prezentácia nového CD albumu, ktorý vznikol pri príležitosti udelenia Ceny Ľudovíta Rajtera Daliborovi Karvayovi, spojená s autogramiádou umelcov
Podujatie pripravili Mesto Trnava, Hudobné centrum Bratislava, Divadlo Jána Palárika

■ 30. novembra o 16.00 h v Západoslovenskom múzeu ĽUBOMÍR KOLÁR: OBRÁZKY NA SKLE

Vernisáž výstavy z tvorby rodáka z Paty, ktorý sa už viac ako tridsať rokov venuje maľbe v duchu ľudových umelecko-remeselných tradícií

■ 2. decembra o 16.00 h v kine Hviezda SNEHOVÁ KRÁLOVNÁ

Bratislavské bábkové divadlo prináša do Trnavy veršovanú rozprávku na motívy rovnomennej rozprávky Hansa Christiana Andersena. Na javisku ožije nesmrteľný príbeh o priateľstve a láske Gerdy a Kaya, ktorého odvieďa Snehová kráľovná do svojho ľadového paláca a zmocnila sa jeho srdca.
Predstavenie je vhodné pre deti od 3 rokov. Vstupné: 3 €, predpredaj vstupeniek od 10. 11. 2017 v Trnava Tourism (mestská veža)

■ 2. decembra o 20.00 h v Kostole sv. Jakuba 4 ADVENTNÉ KONCERTY
1. adventný koncert: SPEVÁCKY ZBOR LÚČNICA
Diriguje Elena Matušová

Spevácky zbor Lúčnica je súčasťou Umeleckého súboru Lúčnica už od jeho vzniku v roku 1948. Prezentuje sa vyspelou speváckou technikou, hlasovou speváckou kultúrou a charakteristickým zvukovým prejavom. Jeho výkony sú vysoko hodnotené odbornou kritikou a stretávajú sa s veľkým úspechom aj u širokého publika. Svoju umeleckú kariéru tu začínali hviezdy operného neba Edita Gruberová, Lucia Poppová, Magdaléna Blahušiaková, Ľubica Orgonášová, Marta Beňačková, Štefan Babjak, Ondrej Malachovský a mnohí ďalší...

Vstupné: 5 eur, predaj lístkov: Ticketportal, TTI – mestská veža, na mieste koncertu

■ 3. decembra o 17.00 a 18.30 h v mestskej veži MESTSKÁ VEŽA S LAMPÁŠOM

Spestrite si predsviatočné dni nezabudnuteľným výstupom na vrchol veže za svetla lampášov. Sprievodca v historickom kostýme vás zoznami s príbehmi a legendami veže, v ktorej v minulosti žili nielen hlásnici. Prežijete neopísateľnú atmosféru, uvidíte rozžiarený Advent v Trnave z vtáčej perspektívy a odnesiete si fotografie, s ktorými sa môžete pochváliť všetkým vo vašom okolí
Vstupné: 4 € dospelí, 2 € deti

■ 5. decembra o 17.15 h na Námestí sv. Mikuláša MIKULÁŠ V TRNAVE

Kde inde by sa mal zjaviť Mikuláš, ak nie na námestí, ktoré nesie jeho meno? Z diaľky sa už ozýva hrkot kolies jeho rozprávkového koča, deti zo speváckeho zboru Tulipán si opakujú slová piesne na privítanie a tešia sa na chvíľu, keď s Mikulášom rozsvietia námestie pred Bazilikou sv. Mikuláša. Potom prejdú k vianočnému stromu na Trojičné námestie, kde príchod Mikuláša spoločne oslávim koncertom pre malých i veľkých Trnavčanov

18.00 h na Trojičnom námestí MIRO JAROŠ s kapelou ■

ŠTYRI ADVENTNÉ KONCERTY

2.12. SPEVÁCKY ZBOR LÚČNICA
10.12. OPERNÉ HVIEZDY A HOSTIA
17.12. IVA BITTOVÁ & ČIKORI
23.12. SPEKTRUM

20.00 HOD.
Kostol sv. Jakuba

Predaj lístkov v TTi - Mestská veža, na mieste koncertu a Ticketportal (okrem Spektrum)

KOMPLETNÝ PROGRAM

ADVENT.TRNAVA.SK